

PAVOL STRAUSS

MOZAIKA
NADEJE

PAVOL STRAUSS

MOZAIKA
NÁDEJE

1948

VYDAL SPOLOK SV. VOJTECHA V TRNAVE

Pavol Strauss

MOZAIKA
NÁDEJE

Pavol Strauss: MOZAIKA NÁDEJE. Vychádza s povolením Apošt. adm. v Trnave č. 8352/1947 zo dňa 29. IX. 1947 ako 6. sv. edície Základ, ktorú vydáva Spolok sv. Vojtecha v Trnave. Tlačila kníhtlačiareň Spolku sv. Vojtecha v Trnave.

PREČO SOM SA STAL KATOLÍKOM?

Ludský život je iba hľadaním, a to hľadaním hodnôt. Podľa toho, o aké hodnoty kto bojuje, možno ho samého zhodnotiť. Podľa toho, čo hľadá, neraz možno uhádnuť i to, kto hľadá.

Začnem tým, čím som mal skončiť: Hľadal som — lebo mi vždy išlo o hodnoty duchovné a všeľudské — cestu, pravdu a život.

Videl som pred sebou cestu tohto sveta; bol to všade iba shon a surový boj. Tu sháňali hmotné statky z chorobnej túžby, z nenásytnosti, z nízkej vášnivej túžby a lásky k hmote, k mamone a moci, tam ich sháňali až do vyčerpania z nevyhnutnosti, ale v každom prípade bol to shon, vyčerpávajúci človeka úplne, do ostatného dychu. A človek ostal prázdny, nešťastný. Videl som úžasnú sociálnu nespravodlivosť, vykorisťovanie človeka človekom, pričom stroj, ktorý mal slúžiť ľuďom na zdokonalenie výrobkov, na šetrenie ľudských síl a zvyšovanie životnej úrovne, slúžil jeho majiteľovi na to, aby ním

držal v šachu robotníka. Videl som, ako vy všetci, že na jednej polovici zemegule hladovali milióny a na druhej pálili potraviny alebo ich hádzali do mora, aby sa udržali a zvyšovali ceny. Videl som, ako musia talenty umierať v sociálnej biede, ak ich náhoda nevynesie, lebo tejto spoločnosti nejde a nešlo o dobrý výkon, ale o dobrý zárobok, ktorý sa z neho dá vyťažiť. Videl som všelijaké formy triedneho boja, boj o chlieb a boj o miesta, boj o prvenstvo a boj o tržiská, boj národov, boj rás, boj jednotlivcov a más, boj, boj a všade a stále boj, hmýrenie a morálku pralesa. Videl som, že v tomto svete každý myslí, že musí druhého zničiť, aby sám ostal.

A videl som smery, ktoré tvrdily, že chcú tento žalostný stav napraviť. Lebo aspoň v tom sa shodnú stotoční Iudia vo všetkých táboroch, že svet je chorý a potrebuje lekára a liek. Ale všetky lieky sveta vyjdú vlastne na jedno: ten, kto je bez moci, chce si ju čo ako získať, lebo sa pokladá za jedine oprávneného, aby obnovil svet. Výsledok je, pravda, vždy ten istý, že sa len Iudia vystriedajú, zlo ostáva a dostáva zakaždým len iné meno.

Dva najpálčivejšie problémy sveta, problém sociálny a problém mieru, najlepšie ukazujú, ako všetci doterajší „lekári“ zlyhali. S jednej strany nie je riešením mravné Iudožrúctvo a s druhej strany nezaistí sa mier

bodákmi alebo atomovými bombami. Kde je puška, tam sa raz vystrelí, a keď je niekde atomová bomba, táto raz vybuchne. A tí, čo to dnes robia, odsudzujú tých, ktorí to včera robili. A tento infernálny circulus vitiosus sa tiahne dejinami ostatných sto päťdesiatich rokov.

V tomto zdivenom a zosurovenom svete som rástol tak ako každý z vás. So všetkých strán doliehaly výzvy do boja, len s jednej bolo počuť slová: Cogito cogitationes pacis et non afflictionis (prinášam myšlienky pokoja, nie súženia). A takto hovorí katolícka cirkev.

Hľadal som rovnosť a videl som, že jej na tomto svete nikde niet, ani tam, kde o nej najviac hovoria. A zasa som videl, že len pred svätostánkom v katolíckom kostole, pri prijímaní sú všetci Iudia rovní.

Hľadal som spravodlivosť a videl som, že sa v tomto svete uplatňujú viac alebo menej široké lakte. A zasa som ju našiel iba v tom, že sv. cirkev privinie každého človeka dobrej vôle k sebe.

Hľadal som spravodlivosť a videl som, že každý chce iné, svoje. A zas to bola katolícka cirkev, ktorej kňaz slúžil navias tú istú omšu, vysluhoval tie isté sviatosti v rovníkovej Afrike, v parížskom Notre-Dame, na Aljaške a ktorej veriaci boli všade spojení tou istou vierou.

Ako som už spomenul, mnohí vedia, že svet je chorý. Aj ja som to bolestne pocíval a takto som rozmýšľal: Základom a bunkou sveta je človek; všetko, čo sa robí, robí človek; a všetko, čo sa robí, robí sa pre človeka. Obnovovatelia sveta, tvorcovia dejín sa oňho starajú len natoľko, nakoľko ho môžu použiť, využiť a zneužiť.

Menia sa politické a hospodárske systémy, menia sa štátne hranice, menia sa metódy vedenia vojny, mení sa technika; nové vlády a nadvlády, nové stroje, nové tanky, nové aeroplány, nové lode, nové strely — všetko sa mení, všetko je nové, len človek ostal taký, aký bol v predkultúrnom čase: je stále dravým, surovým, sebeckým, neľútostným, zlým tvorom.

Všetky vonkajšie pokusy o obnovu sveta a zlepšenie pomerov sú teda fantazmagóriami, kým sa človek systematicky nezačne zlepšovať. — A o to sa systematicky stará len sv. cirkev pomocou spytovania svedomia a svojich sviatostí, pokánia a eucharistie. Len zdokonalený človek, ktorého Cirkev dá spoločnosti k dispozícii, obnoví tento svet. Kým si to neuvedomia a úprimne nevyhlásia páni z Organizácie spojených národov, musia zbankrotovať všetky konferencie a každý koniec vojny bude len začiatok prípravy na novú.

Toto je v hrubých črtách vývoj mojich náhľadov na vonkajšiu cestu sveta.

Cesta môjho vnútra bol by životopis. Toho by som vás však rád ušetril. Ale niekoľko vecí musím spomenúť. Vyrástol som u svojho starého otca, lekára, za prvej svetovej vojny, v prostredí nevereckom. Náboženskej výchovy sa mi vôbec nedostalo. Videl som okolo seba iba prázdne, vnútra sa netýkajúce formality. Často ma však starý otec brával na návštevu ku svojmu dobrému známemu, gvardiánovi, do blízkeho františkánskeho kláštora. Aj iní kňazi často chodievali k nemu. Mal som však od mladi pestútku, svätú dušu, s ktorou som skoro denne chodieval do kostola. Táto moja prvá vychovávateľka, ktorá dodnes žije a je rehoľnicou, iste najviac prispela svojimi modlitbami k tomu, že ma dobrotivý Pán Boh povolal do sveta poznania.

Nijaká skutočná konverzia sa nedá vysvetliť iba vonkajším alebo myšlienkovým, filozofickým a dogmatickým vývinom, vždy je predovšetkým dielom Ducha Svätého. Milosť sa nedá získať — iba obsiahnuť.

Prišly roky štúdia, literárnych ambícií a viery v revolučnú obnovu sveta. Cez ne sa však tiahnu periódy duševnej stiesnenosti, prázdnoty a svetobôľu, ktoré dnes chápem ako celkom oprávnené. Svoje tiesne a samotárske bóle som však často za štúdií v cudzine zanesol do pološera katolíckych dómov a kaplniek, kde sa v tichom dumaní rozplývaly. Boly to prvé, neartikulované modlitby duše.

Za vojenskej služby som sa soznámil s dôstojníkom, ktorý ma priviedol na štúdium indickej mystiky, z ktorej bol skok do mystiky katolíckej, a už som aj držal v rukách knihu sv. Jána z Kríža „Temná noc“.

Potom to už išlo rapídne; zrejme Pán Boh vzal režiou celkom do svojich rúk, lebo od tých čias, čo som dokorán otvoril oči duše, vždy som zazrel iba jeho dobrotu.

Život zdanlivo sa skladá iba z „náhod“, no v úvodzovkách. „Náhodou“ som sa soznámil s rodinou, ktorá ma „náhodou“ poučila o sv. omši a hneď ma aj sobrala do kostola. Vtedy som prvý raz vedome sledoval sv. obef. Bolo to „náhodou“ v deň najdenia sv. Kríža a títo ľudia mi boli neskoršie i krstnými rodičmi.

Nechcem však odbočiť, lebo mám odpovedať na otázku, prečo som sa stal katolíkom, a nie ako.

Preto teda, lebo milosťou božou a štúdiom prišiel som k presvedčeniu, že len pravý katolicizmus je schopný urobiť z človeka tvora hodného toho mena a zo sveta nie peklo, ale ozaj svet. Okrem toho azda najmocnejšou pohnútkou mi bol príkladný život kresťanskej rodiny, podotýkam, že konvertitskej, neskorších mojich krstných rodičov. Tu som videl, čo znamená nasledovať Ježiša Krista v každodennom živote, v neustálej práci na sebe a v láske k bližnému, ku každému, sebazapieraním, sebakritikou a znášaním krízov, až na-

pokon obefou vlastného života potvrdili toto nasledovanie do poslednej litery, do posledného dychu, verní svojmu božskému vzoru.

Bohužiaľ, často je katolicizmus a katolíci dvoje. Katolicizmus, toť celok mystického Te-la Kristovho. No katolíci sú často nehodní toho mena. Všetko, pravda, vyplýva z toho, že nepochopili, aká je to zodpovednosť byť katolíkom, to jest druhým Kristom. Nepochopili, že katolíkom ešte nie je ten, kto má v rubrike matričného listu pod záhlavím náboženstvo napísané: rím.-kat. Svoje katolíctvo si musíme v každej chvíli života zaslúžiť. Všetko stojíme vždy a všade zoči-voči večnosti. Tak si treba život vedome zariadiť: nikdy nie sme dosť poriadni, slušní, trpezliví, odpúšťajúci, vytrvalí, štedrý, jemní a láskaví, aby sme v prítomnosti Boha obstáli. Život katolíka má byť stálym úsilím po zlepšení. Treba si uvedomiť, koľko možností zdokonaľovať seba — a tým i svet — má katolíka. Katolíka má väčšie možnosti než iný. Dostal najviac, dostal tých desať talentov, iní dostali menej. Ale beda tomu, kto bude zle šafáriť a svoje možnosti rozhajdáka.

Bratia, len ten si vie vážiť zdravie, kto raz bol chorý! Často si zdraví ľudia svoje zdravie ani neuvedomujú, ani veľmi nevážia. Aký šťastný býva človek po ťažkej chorobe, keď vyviazol z pazúrov smrti, a ako sa bojí choroby. I ja, ktorý som v Kristu uzdravený a len

skrze Krista zdravý, volám k vám vo svojom šťastí a prosím vás, aby ste nimi boli dvojnásobne skrze boží dar vášho katolíctva! Vám sa dostalo milosti, že ešte nenarodení skrze svoje zbožné a Pána Ježiša prijímajúce matky prišli ste do styku s Večnosťou. Máte šťastie, že ste v styku s kňazmi, ktorí vás vedú osvedčenou cestou dvetisícročného svetla, cestou dobra a blaha. Aké šťastie, že máte prístup k literatúre, a predovšetkým aké požehnanie prichádza na vás z vedomého, správneho a častého užívania sviatostí. Na katolíkoch je úžasná zodpovednosť; od nich a od ich dokonalosti závisí spása sveta. My sme brána, ktorou vždy znovu a znovu prichádza Kristus na svet. Očisťujeme sa neustále zo všetkého nízkého, čo je v nás, lebo len vtedy, keď po vylúčení zla bude v nás miesto, len vtedy vojde do nás Kristus a skrze nás bude v tisícich formách chodiť po svete. A tak i po cestách tohto sveta bude kráčať Ten, ktorý sám je CESTOU.

Videl som pred sebou pravdu tohto sveta: bola to usmievavá zloba, nafintný podvod, zákerná láskavosť a zapáchajúca realita. Filozof Nietzsche píše vo svojom protikresťanskom diele „Antikrist“: Jedinou poriadnou vetou v celom evanjeliu je Pilátova otázka: Čo je pravda? A svet mu odpovedá tým istým podlým úšľabkom, ktorým ho on obšťastňoval svojím filozofickým kladivom: Pravda je

to, čo mi osoží. A podľa všetkého sa zdá, že sa tejto náuky pridíža i v praktickom živote. Pretože však každý a každá skupina a trieda ľudí má iné záujmy, každý z nich má svoju špeciálnu pravdu a pravdičku, ktorú zubami-nechtami bráni — nie však pre ňu samotnú, ale kvôli sebe. Teda koľko nemorálnosti — toľko takzvaných právd. Všetky strannické kotrmelce sa volajú pravdami, kadejaké umelecké šarlatánstva sa volajú pravdami, slovom, všetky možné výpary polohlúpych, polochorobných a polozločineckých mozgov nosia nálepku: pravda. Svetu sa však tým nepomôže, lebo veď vidíme, že jeho kára zabára sa vždy znova a znova do väčšieho bahna.

Pravda má byť výrazom podstaty bytia, nemeniteľným kľúčom poznania, pečatou absolútna.

Pravdu treba milovať viac než slobodu. Pravda je nadovšetko. Veď sám Kristus je pravdou. Pravda je to, čo je nad nami, pravda je našou vierou.

Pravda a sloboda sveta sa často križujú. Ani pravda a viera tohto sveta iba v tento svet sa neshodujú. Pravá sloboda je i v putách slobodná, je to teda sloboda vnútorná; sloboda ducha je úplne v súhlase s absolútnou pravdou. Goethe píše: Nie to nás robí slobodnými, že nad sebou nič neuznávame, ale práve to, že uznávame niečo, čo je nad nami.

Čo je pravda? Smluvy medzi národmi,

ktorým sa neverí už vo chvíli podpisovania? Alebo sú pravdou záväzky Iudskosti, ktoré každý šliape? Či sú pravdou politické orientácie, ktoré sa zvrtnú niekedy cez noc o 180 stupňov, alebo sú pravdou hospodárske, finančné relácie medzi osobami alebo medzi štátom a osobami, ktoré sú vlastne len uzákoneným podvodom? Či sú pravdou vojny a popravy, koncentračné tábory a deportácie alebo všeobecné gangsterské mravy nášho veku? Či sú pravdou cyanové krematóriá alebo sú lepšou pravdou abortáriá? Či sú pravdou za každého režimu ináč sfalšované dejiny, alebo sú pravdou nafúkané zbytočnosti polohlúpych a zalkoholizovaných kaviarenských pseudoliterátov? Či sú pravdou všetky tieto vymoženosti? A ony sú pravdou tohto sveta! Bo pravdou tohto sveta je lož, aj keď sedí v mocnom kresle a vozí sa na Pakarde, a podstatou jeho je klam aj keď má Iudský a sociálny náter.

A Iudia, ktorí sa zastávajú tohto sveta, myslia si, že majú rozum, ktorý menujú zdravým, vyárendovaný pre seba. A nevidia, že ich rozumček je pokrivený, aj keď píšu stostránkové knihy a knižočky. A títo Iudia sa nazdávajú a tvrdia, že sa viera a zdravý rozum nesnášajú. Viera v Pravdu a hľadanie Pravdy. So svojej mušacej perspektívy nevidia, že všetci veľkí tvoriví duchovia boli hlboko veriacimi hľadačmi Pravdy. Pravdy več-

nej. Lebo veľké dielo môže vzniknúť len zo zamerania na niečo najväčšie, a to je Večnosť, večná Pravda, Boh.

Čo ostáva teda hľadajúcej duši než oprieť sa celou svojou podstatou o tú pravdu, ktorá je od počiatku a ostane do konca trvania vekov?

Čo je teda pravda? Pravdou je, že Stvoriteľ ma povolal na tento svet, tu ma zahrnuje svojou dobrotou a milosťou a v životných skúškach a ťažkostiach mi dáva možnosť zavďačiť sa mu a utrpením, dobrotou usilovať sa mu pomôcť vo vykúpení sveta, až raz sa vrátim do praotčiny nás všetkých.

Pravdou je, že Kristus je najväčším mezníkom dejín sveta, ktorý sa nijakými nariadeniami a nijakou nenávisťou, nijakými knihami a filozofiami, teda ničím nedá odstrániť; je skúšobným kameňom, cez ktorý možno preskočiť do večnosti alebo sa oň potknúť a v smysle večnosti rozbiť si hlavu. Pravdou je, že jedinou mravnou normou je Desatoro božích prikázanií a kým sa ľudia podľa nich nebudú správať, sú všetky zákonníky a advokátske i policajné výmysly hádzaním hrachu na stenu. Pravdou je, že najhlbšou básňou je Zjavenie sv. Jána a všetka múdrosť tohto sveta je daromná bez blahoslavenstiev. Pravdou najpravdivejšou je konečne, že Kristus svojím láskavým a láskou poraneným Srdcom zabúchal na brány neba, aby sa nám otvorily.

A videl som pred sebou život tohto sveta; bola to špina, zločiny a mravné násilie. Nechcem čierno-bielo kresliť, ako by len katolíci vlastnili správny život. Nie, už som naznačil, že mi práve katolíci neľahčili vždy cestu k milovaniu Boha. Mnoho dobrej vôle a pokusov je i v nekatolíckych radoch. Ale podstatu mystéria života zvládne iba katolicizmus.

Drahí bratia v Kristu! Slávny anglický konvertita a spisovateľ Benson raz napísal, že je ťažšie zúčtovať s milosťou než jej ostať verným.

Všetko vyúsťuje v život. Konverzia má tiež rub i líce: život vonkajší a život vnútorný. Oboje sa musí zmeniť a Kristom usmerniť.

Čo znamená konverzia navonok? Priatelia myslia na zradu — a odskočia. Predstavení myslia na konkurenciu — a zhrubnú. Podajedi snujú intrigy. Vlažní katolíci, ktorým katolicizmus nie je ničím, hovoria o farizejstve a pretvárke. Dobří katolíci sú rezervovaní a chladne vyčkávajú. Človek je naozaj ako znovonarodený, celkom sám, celkom opustený. Sfa pachola.

Tak skúša Pán od začiatku.

No duša reaguje; rada znesie opustenosť, bo vie a cíti, že len v samote rastie duch modlitby a lásky, lebo keď nik neverí, že človek chce všetkých iba milovať, nezištne a bratsky, zbadá v tichu opustenosti Kristovo dobrotivé a láskou blčiace Srdce, v ktorom

ostal kútik pre každého, i pre ňu. A tak namiesto roztrpčenosti, namiesto žalôb a urážok vie človek naraz, že je to maličkosť za všetok ten doterajší život, a v prvotnom zápale žiada si ešte väčšie bolesti. Začína sa zreorganizovanie života, ktoré spočíva v náboženských úkonoch, ktoré sa v najlepšom prípade stretnú s odmietavosťou alebo výsmechom. Duša však býva odmenená mnohými neslýchanými slasťami pri sviatostiach. Človek je stále až k slzám dojatý každou maličkosťou, ktorej by si iný ani nevšimol.

Koľkým šťastím je naplnená duša, keď zbadá čo len malinký pokrok. Človek by život strávil na kolenách.

Základom vnútorného života človeka, jeho bohatosti, životnosti a šťastia sú: modlitba, eucharistia, pokora a obetavosť.

Žiť znamená modliť sa, to jest ustavične si uvedomovať závislosť od Pána Boha a ďakovať mu tým, že sa oňho úplne, všetkou silou svojho vnútra opierame.

Vrcholom života je eucharistická realita. Páter Bernadot napísal, že sme „eucharistiou spojení s Ježišom, ako jeho sväté človečenstvo je spojené so Slovom“. Táto metafyzická skutočnosť je tak obšťastňujúca, že keď ju čo len chvíľu intenzívne prežívame, je to hodné toľko, aby sme mesiac trpeli.

Najviac touto božou intimitou sa stáva katolícky život takým plným a krásnym. Lebo

„eucharistické spojenie je začiatkom večnej blaženosti. Však prijímame toho istého Boha, od ktorého máme ten istý život ako svätí v nebi. Oni ho vlastnia nazeraním a my vierou. Prijímaním ho vlastnime tak isto a jedinou prekážkou, aby sme ho vlastnili ako blažení v nebi, sú naše hriechy a naša vlažnosť. Keby vymizly, spaľoval by nás ten istý žiar lásky a večného šťastia“.

Náboženstvo je láska k Bohu. Láska túži po najužšom spojení s milovaným. Pokora je úkon duše, ktorým v sebe samých ustúpime do úzadia a urobíme miesto pre vchádzajúceho Krista. Potom koná za nás a žije v nás sám Kristus. Všetko, čo nemá trvania, čo sa pomíne, nás neuspokojuje. Všetko okrem Boha sa pomíne, preto hľadáme takzvané večné hodnoty. Pretože však večnou hodnotou je Večnosť sama, totiž Boh, neuspokojuje nás nič tak ako spojenie s ním, ktoré nám sľubuje slovami: „Kto je moje telo a pije moju krv, ostáva vo mne a ja v ňom.“ A to je pravý život, lebo ten sa nekončí nijakou guľkou alebo atomovou bombou, azda sa ňou len utuží.

Hovorí sa, že Krista mnohí nasledujú až na Tábor, na horu oslávenia, ale málokto na Kalváriu. No toto nasledovanie do konca, do ostatných konzekvencií je praktickou podstatou kresťanstva. Zabudnúť na seba, nechať sa stranou a ísť za ním. Lebo nieto vzkriesenia bez Kalvárie.

Katolicizmus nie je vecou, ktorá sa dá od-
baviť životom za teplou pecou. Katolicizmus
musí obstáť pred každou brutalitou života a
nie tak, že by sa jej čelilo rovnakou surovo-
stou. Nie, opľuvaní a zbití, skrvavení, ubie-
dení a opovrhovaní musíme vždycky zachovať
Ježišov postoj, ktorý sa modlil za svojich ka-
tov. Ináč nepremôžeme tajomstvo zla a ľud-
skej zloby. Milovať, keby sme mysleli, že už
musíme začať nenávidieť, odpúšťať, keby sme
už skoro odsudzovali. Lásku dávať i vlastné-
mu katovi. Lebo keď nestačí naša láska na to,
aby milovala človeka, akože postačí na mi-
lovanie večného Boha?

Tieto krásy a možnosti katolíckeho života
ma k nemu priviedly, drahí bratia.

Tak teda môžem vlastne končiť tým, čím
som začal: pretože som našiel Ježiša Krista,
našiel som i Cestu i Pravdu i Život.

A keby som bol všetko stratil (ako sa mi
v živote i naozaj temer stalo), ale jeho som
našiel, môžem povedať, že som sa stal šťast-
ným. Dal by náš dobrotivý Pán Boh, aby som
si svojim ďalším životom zaslúžil všetku mi-
losť, ktorou ma obdaroval, aby som raz smel
predstúpiť pred jeho tvár a poprosiť ho slova-
mi sv. Chryzostoma, ktoré použil o Apoštolovi
národov, o večné spočinutie v jeho Božskom
Srdci: „Cor Pauli, Cor Christi (Srdce Pavlovo
je srdcom Kristovým).

STRETNUTIE S PÁNOM BOHOM.

Skoro denne ma vedie cesta úzkou ulicou na kraji mestečka. S jednej strany sú nízke prízemné domčeky, podaktoré ešte z dreva; pred každým záhradka, čo by sa na dlaň vmestila. Na druhej strane je len málo domčiekov, no tým viac sa nebo nakláňa k ľuďom. Dakedy pohladí tento kúsok sveta belasým teplým pohľadom, inokedy sa oň oprie šedivým lakťom nevole. No ľudia si len šomrú: teplo je... ba zasa prší... a inokedy zasa, že mrzne.

V suťerénnom oblôčku v jednom z týchto domcov má nebo ešte ozajstne cítiaceho priateľa a pozorovateľa, ktorý sa neuspokojí suchopárnym meteorologickým komentovaním počasia. Pri prvom pohľade na túto tvár som vedel, že je to človek, ktorý každý najmenší prejav života vníma ako niečo úžasne vzácného a významného — ako zákrok zázraku žitia.

Často som tu stretol skupinku detí s dojemne vážnymi tváričkami v sústredenom roz-

hovore s mladíkom asi 20-ročným. Často zasa som onoho mladíka videl so široko otvorenými, do diaľky zahľadenými očami krásnej, bledej farby jasnej oblohy. Mihla sa mi myslou predstava; je to do videnia zahrúžený a sústredený pohľad svätca alebo krásna maska pred večnou nocou slepca. No čoskoro som zbadal po bielej strane knihy väčšieho formátu chytro sa pohybujúcu, čítajúcu pravícu.

Začal som ho pozdravovať. A keď som sa raz z úchytkov rozhovoru s deťmi dozvedel, že išlo pravdepodobne o Pána sveta alebo o opis nejakej pozemskej krásy, po ktorej sa dopytovalo vnímavé detské srdce, zastavil som sa a prvý náš rozhovor bol asi takýto:

— Máte milých priateľov.

— Áno. Deti sú nielen lepšie a čistejšie, ale aj rozumnejšie ako dospelí. Učím sa od nich vidieť.

Udivený neodpovedal som a on už aj pokračoval usmievajúc sa: Sme tajným spolkom a hráme sa stále s Pánom Bohom, pomáhame si ho objavovať. Raz sme ho našli podľa Rilkeho „Rozprávok o Pánu Bohu“ v daždi, inokedy vo večernom súmraku, druhý raz pri mŕtvom vtáčikovi. A za to, že ich v tomto hľadaní vediem, oni ma učia vidieť. Som od malička slepý a usilujem sa vniesť do svojej tmy tie predstavy sveta, aké vchodia otvorenou bránou zreníc. Pre mňa sa skladá váš svet iba z plôch a hrán, z tepla a zimy, z ostrá

a tupa. Pre mňa sú zelená tráva, modré nebo len slová.

— Však dospeli by vám vedeli lepšie vysvetliť svet.

— Kdeže by! Dospeli vidia svet taký, aký ho chcú vidieť i seba; a ja túžim vidieť ho, aký je. Netúžim po tom, aby som videl okolo seba, ale usilujem sa o to, aby som v sebe videl, aby sa noc vo mne premenila na divadlo z pohybu a farieb. A to sa úfam naučiť od detských srdc. Lebo ony majú srdiečko hneď za očami.

— Ak dovolíte, prídem sa aj ja niekedy porozprávať o videní a o Pánu Bohu.

— Vždy vás budem čakať odteraz, — povedal na rozlúčku.

Pri ďalšom stretnutí vchopil in medias res a hovoril:

— Prvý raz som sa stretol s Pánom Bohom — v letnom daždi. Deti ma boly zaviedly k rieke. Hrali sme sa, keď sa tu odrazu strhla búrka a strašný lejak. Začal som utekať; no dostal som sa do záseku močarín, poľného šachoria, v ktorom som sa zaplietol a padol. Keď som sa chcel v bezradnosti vrátiť, stratil som smer. Strašne som sa bál, beznádejne som plakal, napokon sopály sa ruky k modlitbe. Odrazu ma ktosi pohladil po zmoknutých vlasoch: Neboj sa, maličký! — chytil ma za ruku a zanedlho som sa našiel v našej bráne.

Ustrašený nevedel som mamke zpočiatku nič povedať. Len večer pred spaním som sa jej zdôveril: — Mamička, myslím, že ma dovedol Pán Boh.

Bozkala ma — ešte dnes sa na to pamätám — a povedala:

— Pravda, dieťaťko. Len spi pokojne.

— Ešte ste spomínali stretnutie vo večernom svetle.

— Veru. Ale vtedy som bol už omnoho väčší. O dva roky mladší brat ochorel. Dlhšie ležal, lekár denne chodil a celý dom už voňal liekmi. Istého dňa som cítil akúsi úzkosť okolo seba, každý bol tichší, chodilo sa po prstoch, kdekoho som počul plakať. Neskonala úzkosť zaľahla i na mňa; nemohol som ani jesť a srdce mi stískaly neviditeľné ruky.

Naraz podvečer ma mamička zavolala s utajeným plačom: — Poď Vladinka pozrieť. Nevieť, či sa budete ešte spolu hrať.

Vošli sme k dverám. Počul som ťažké stonavé vzdychy — a opatrné kroky.

Zavolať som bračeka niekoľko ráz, no nepovedal ako inokedy. Odrazu vydralo sa matke vo vzlyku: Úbohé dieťaťko. A toto príšerné svetlo — ako by krv vytekala zo slnka.

O chvíľu začul som slabé zdĺhavé zastavenie a potom nekonečná prestávka; chvíľa, v ktorej ako by sa svet chcel pominúť. Nárek mi potom povedal, že Pán Boh si bol po Vladka a ja som stál vedľa neho.

— Vy vidíte vo svete viac ako my ostatní so zdravým zrakom, — hovorím mu odobera-
júc sa.

Mesiace letely — čas meral Mliečnu cestu — dlho sme sa nevideli a keď som sa zasa vracal domov po starej ceste, stretli sme sa a on mi letel v ústrety s neskonalou radosťou.

— Vidím. Od predošlých Vianoc. Na Štedrý večer po liečení som pocítil tlak v očiach a odrazu som zacítil, ako by som mal pred sebou iba hrubý tmavočervený závoj a za ním je svetlo. Stál som vtedy pred svetlami vianočného stromčeka. V ten večer som uvidel konečne i Svätú Rodinu: maštal, chudobných rodičov, dieťaťko, pastierov, zvieratká. Videl som ich vo farbách, videl som ich pohyby. Od radosti by som bol najradšej umrel po tomto vianočnom zázraku.

Lekár sa mi síce vysmial. Aký vraj zázrak? Očný nerv nebol vraj celkom odumretý a detskou chorobou ochromený za dospievania zasa trochu ožil.

No nech to volajú ako chcú, je to môj vianočný zázrak, nechcem viac. Verte mi, ľahšie sa mi žije takto, bo krajšia je moja ríša skutočnosti zázraku než ríša zraku.

Vtedy, zdá sa mi, po treťi raz som sa stretol s Pánom Bohom.

MALÁ ROZPRAVA O JAZVÁCH.

Jazvy sú do tela ako do pamätníka vpísané, nevymazateľné, stále spomienky na prežitú bolesť. Sú ako by v konzervačnej tekutine času fixované, nezmenné, nad menlivosť možnosti cítenia vyzdvihnuté symboly bolesti. Jazvy sú skameneliny bolesti.

Ak ponímame bolesť, napríklad bolesť v chorobe, za reakciu na niečo, čo je v nás choré, aby sa z nás vylúčilo, ostáva jazva na mieste vylúčenia ako by pre zlo uzavretá brána a memento. Dakedy je však slabá uzavretá a prepúšťa ešte nepriateľa. Vcelku však začíname v jazve opäť nové vlastné bytie. V jazve začíname byť novými. Sme v nej tvrdší, ako sme boli, odolnejší, trvácnejší. Alebo sme cez ňu — zasa na náš ošoh — na určitom mieste citlivejší a vnímavejší. Tu je jazva otvoreným oblokom, ktorým do nás vniká zo sveta to, čomu sme nedovolili prístup; alebo keď v nás ostane kus zla ako cudzie teleso, jatrí a otvára sa stále znova, aby ho konečne vylúčila.

Všetko, čo sme povedali a čo nasleduje, môže sa previesť i na duševný organizmus.

Dokiaľ si ešte chorý, môžeš vyzdraviť. Choroba je jedným z vchodov do života. A jazva je neraz pečiatkou pre život. Jazva je overovacím listom pre život.

Každý človek je jedinečný, jednorázový, v časovosti i večnosti unikátny výtvar. Jazvy sú mílnikmi jeho vnútorného i vonkajšieho vývoja. Jazvy sú jeho najvýznamnejšou súčasťou: sú to miesta jeho premien, sú to stopy jeho vzrastu, sú legitimáciou jeho zrenia; sú vencom víťaza, ale môžu byť i refazou hanby, ktorú vlečie za sebou, štrngajúc ako odtrhnuté divé zviera.

Na jazvu možno byť hrdým, za jazvu možno sa hanbiť: Každá šelma poznačená. Jazva je nielen potupným znakom bitkárstva, je i významenaním martýrstva a korunou víťazstva.

O dejinách jaziev by sa mohli popísať knihy, a to celkom nelekárske. Veď dejiny ľudstva — to sú dejiny jaziev.

Podľa vzniku sú jazvy tiež dvojité, súkromné a verejné. Podľa pôvodu sú jazvy tiež dvojité, ušľachtilé a neušľachtilé. Prvé dopustil tvoj anjel strážca; tými druhými si ťa diabol pasoval za rytiera.

Z jaziev človeka sa dá rekonštruovať jeho životopis.

Videl som trestanca, ktorý bol dvadsať ráz operovaný, lebo prehltol lyžičku, drievka,

handry a iné nemožnosti, aby sa dostal do nemocnice, a odtiaľ ufujazdil.

Počul som o ženách, ktoré niekoľko ráz operatívnym zákrokom porodily.

Vieme o vojakoch, a dnes už i o civiloch, za vojny posiatych jazvami.

Jazva je plodom vykúpenia z nebezpečenstva. Jazva je často úctyhodným novotvarom na človeku. Jazva je maľbou osudu a kresbou dobrej vôle božej.

Jazva je vstupenka, ktorú nám vrátila smrť.

BÁSNIK A KRISTUS.

Dedičným hriechom vznikla trhlina medzi Bohom a človekom. Človek podobá sa mravcovi, ktorý sa driape strmou stenou hlbokej priepasti. No zdá sa, ako by sa trhlina prehlbovala, lebo keď sa človek zavše sošmykne a skotúľa, padá hlbšie, ako je miesto, z ktorého vyšiel. Treba ísť. Cieľ je Boh, Absolútne, to, čo je samo v sebe, podľa sv. Tomáša „ipsum esse“. Cesta za týmto Absolútnom alebo za dajakou zámenou Absolútna, za dajakým tzv. ideálom je ľudskému vnútru imanentná. Stále sme pohybovaní túžbou a silou „nehybného hýbateľa“ za Absolútnom. Naším cieľom je teda zbožštenie človeka.

Dnešné radikálne časy nútia človeka k radikalizmu vyznania a boja o Boha. Je zrejmé, že stáť nemôžeme: ideš alebo ku Kristovi alebo od neho; keď stojíš, si už obrátený alebo k nemu alebo od neho, aby si sa dal do pohybu; lebo ak prestane človek ísť, ak prestane mať túžbu podobať sa Bohu, neostane človekom, ale začína byť zvieraťom. Vidíme to najlepšie na súčasnom veku.

Ideme teda za Absolútnom, v ktorom je všetko v absolútnej dokonalosti, teda i dokonalá krása; a zaoberajme sa vzťahmi jednej cesty k Bohu, cesty hľadania krásy, úsekom básnictva.

Pratajomstvom božím je schopnosť plodiť, tvoriť, jedným slovom, plodnosť. Iba žena a umelec sa tu približujú celkom Bohu, ako by si pošepkávali dajaké tajnosti. Do tejto blízkosti jeho tajomstva nemá prístup ani muž-umelec, ba ani anjel. (Porovnaj: Oda Schneider, Vom Priestertum der Frau.)

Potreba náboženstva má i svoje hlboké psychologické odôvodnenie. Túžba spojiť sa v nadosobných vzťahoch je štrukturálnou črtou ľudského vnútra. Keď sa neprizná k Bohu, hľadá si aspoň nejakého bôžika: raz je to kolektív sociálny, raz kolektív národný, primitívnejším stačí predstava dokonalého športového výkonu alebo desaťtisícovej sbierky známok; ale bol urobený aj pokus nahradiť náboženstvo umením. Český básnik Vítězslav Nezval a umelecký kritik a ideolog surrealizmu Karol Teige síce konštatovali škodlivosť náboženstva so stanoviska dialekticko-materialistického pokroku pre spoločnosť aj pre jednotlivca, ale súčasne konštatovali potrebu zaplniť takto vzniknutú medzeru a bolo im celkom prirodzené, že to môže byť len ich surrealizmus, v celej svojej hlbkovej diferencovanosti súčasnej aj v ďalšom vývoji, ktorý zabsorbuje

celé vnútro človeka, jeho náboženské cistenie, ktoré by bolo uvoľnené prípadným zrušením a zákazom náboženstiev. Ale tieto plány sa asi nebudú môcť uskutočniť. Lebo terajšia svetová kataklizma, ktorá privedie svet na pokraj záhuby, predsa ho len poučí. Terajšie beštiálne vojny, ktoré sa vedú v „záujme ľudstva“ a nedovolia človeku iné, iba ukájať telesné potreby a užívať zbrane, vyčerpajú ľudstvo a zásoby zla, ktoré obsahuje, azda natoľko, že raz padne na kolená.

Potom si bude môcť voliť:

Na jednej strane:	Na druhej strane:
paranoické, snové	meditácia,
improvizácie	
bezpodmienečné vy-	sebakontrola,
bíjanie,	súlady vedomia,
amorfnosť polojasna,	spytovanie svedomia,
exhibicionistické ko-	modlitba a blaženosť
trmelce,	videnia a vnára-
odpadky snov, vedo-	nia sa do Boha.
mia a podvedomia.	

Prečítajte trpiacemu alebo umierajúcemu človeku surrealistickú báseň alebo kapitolu o teórii nadhodnoty, nech by bol čímkoľvek, posbiera posledné sily a vyženie vás z izby. A uvážte, čo dáva trpiacemu náboženstvo a svätá cirkev.

Celou duchovnou oblasťou prenikajú dve sily, ktoré sa majú vyvažovať a dopĺňať: po prvé túžba preniknúť do tajomstiev bytí, túž-

ba po letoch duchovným svetom; predstavuje ju nábožný človek; po druhé túžba konať dobre, uzákonene, ktorú predstavuje takzv. dobrý človek. Je to pohyb ľudského ducha medzi tajomstvom a zákonom, medzi mystikou a etikou.

V oblasti umenia básnického sa tieto dva typy zjavujú vo dvoch kategóriách: v básnikoch, smerujúcich viac-menej l'ar pour l'artizmu, a v básnikoch, ktorých možno vradiť pod pojem úžitkovej lyriky (Gebrauchslyrik). (Toto, sú, pravda, len školské typy, v skutočnosti sa tieto dva rozličné postoje vždy nachodia u každého jednotlivého básnika, iba tendencia k jednej alebo druhej strane je vyhranenejšia.)

Čistý l'art pour l'artizmus je absurdný a dvojnásobne nemožný. Jednako ho dynamika dnešného života znemožní, a keby sa i zdanlivo kultivoval, už tým, že chce byť umením iba v sebe, je chceným, teda faktickým postojom s určitým zameraním, ktorý smeruje ako by preč od života, ako by nad život, ako by do vlastného života poézie — a to je zjavný zámer, zjavná tendencia. A v praxi to bolo tak, že jedna jeho odnož, takzv. poetizmus mal zrejme politické usmerenie.

Všetka poézia je vlastne úžitková. Najvýstrednejším predstaviteľom úžitkovej lyriky bol nemecký básnik Bert Brecht, ktorý

pokladal poéziu za nevyhnutnú súčiastku psychického ústrojenstva človeka ako pre telo potravu. A k svojim básňam prikladal vždy návod na upotrebenie: odporúčal pre určitý čas a pre určité počasie určité verše, pre určitý stav duše iné, odporúčal pre tú istú báseň rozličný spôsob prednesu podľa nálady a spoločnosti (napr. fajčenie pri prednese alebo sprevádzanie na hudobnom nástroji), ba odporúčal i množstvo veršov, ktoré sa malo použiť. Teda úplný poriadok v duševnom stravovaní (pričom zabudol na návod pre vylučovanie).

Toto je krajnosť polokastrovaného racionalizmu. Ale predsa každé umenie má smer. V hudbe je smer jasný: síš sa s Bohom tam, kde je človeku najbližší, v jeho vnútri.

V básnictve, ktoré je oveľa menej nehmotným umením, sú už väčšie okľuky. A tu sme na mieste, kde sa môže poukázať na najvznešenejšiu úlohu básnika:

Všetci sme podstatne rovnako vnímajúci ľudia. Ale básnik je človek, ktorému sa rozviaže jazyk, keď mu srdce hovorí tým istým tónom ako iným. Nielen ten je básnik, kto to i napíše alebo uverejní. Mnoho lepších básnikov ako píšúci je medzi nami, ktorí nám pomáhajú oživovať a konkretizovať naše city; hovoria za nás! A to je podobná úloha, akú má kňaz. Básnik je tak ako kňaz sprostredkovateľom medzi človekom a človekom,

medzi Bohom a človekom, medzi človekom a Bohom.

Sú i nehodní básnici. Tých čítať je duševná koprofagia.

Údery života nás učia, že po pekných rečiach nastupujú skutky, a keď sa človek stane úplne bezmocným, ostane iba vzdych, modlitba. Trpiaci človek bez modlitby je kusom krvavého mäsa.

A práve v dnešných tragických časoch je oprávnená báseň len ako modlitba. Nie v smysle formálnom, že by sa mali písať len modlitby. Ale všetka poézia by sa mala tvoriť krvavo vážne, pokľaciačky, v tóni zmučeného ľudstva a umučeného Krista.

ROZHOVOR V BIELOM.

— Stála veľkonočná perspektíva u týchto ľudí, pán kolega, — povedal vedúci lekár pľúcneho oddelenia novicovi lekárstva.

— Ako to myslíte, pán doktor?

— Roky ich života sú kalváriou a končia sa všetky na kríži asfyxie. My sme často len lekáorskymi Pilátmi a naše časté umývanie rúk má tiež, aspoň tak zľahka, príchuf dejinnej analógie. Veda nie je tak celkom bez viny na ich zániku. Pokladám náš dnešný ohromný pľúcno-chirurgický arzenál, ktorým vedieme boj proti neviditeľnému pľúcnemu bacilu, za značne donquijotský boj proti veterným mlynom. Myslím, že o pár rokov sa nám budú medici vysmievať za úsilie vyriešiť biochemický a bakteriologický problém ohňom a mečom.

Medik ešte nebol dosť podkutý, aby bol mohol replikovať skúsenému, staršiemu kolegovi, ale zobudil sa v ňom katolícky aktivista, ktorý cítil, že má do činenia s hlbokou, s problémami — i duchovnými — zápasiacou dušou, a povedal:

— Dovoľte, aby som sa i ja ohlásil. Nemôžem ešte hovoriť o otázkach vami nadhodených. Ale o utrpení, dnes a tu najaktuálnejšom probléme, nemôžem nepovedať pár slov. Zúrila najsmutnejšia a najdivšia vojna a žijeme tu v predsieni najzákernejšej smrti, v nemocnici pre pľúcne choroby.

Pripomínam si jednu kázeň pátra Fiedlera o súčte a harmónii bolesti a svetla vo svete, o večnej realite a sile veľkonočných udalostí a veľkonočnej idey:

U istež rehoľnice zbadal, že sa neustále, cez celý rok modlí Krížovú cestu. Ako „od fachu“ pozoroval to zprvu ako psycholog. Ale tak, ako sa lekár búri, keď vidí, že niekto zje najprv kilo slivák a potom vypije liter vody, tak sa i on ozval, lebo prišli vianočné sviatky, prišiel Štedrý večer a naša milá sestra sa modlila len a len Krížovú cestu. I dostal od onej sestričky túto odpoveď: Nemyslite si, dôstojný pane, že som ako modlitbový mlynček, keď si stále odbavujem veľkopôstnu pobožnosť, a to i v deň narodenia Pána, vo sviatok radosti. Som ošetrovateľkou a v mojich dvoch izbách má väčšina pacientov neustále Veľký pôst a dvaja z nich budú mať dnes zaiste Veľký piatok. — Od toho času nikdy už nesúdil o automatickej pobožnosti, ak sa o nej nebol presvedčil.

Tak veru čnie Golgota do každej fázy každého života. A je to dobré a užitočné pre

každý život. Keď svieti slniečko bez prestania na nejakú krajinu so šesť týždňov, stane sa z nej púšť. I z Iudskej duše sa pod stálym slniečkom blahobytu, samej zábavnej ľahkosti a dobroty stáva púšť. Zdravý je dáždik a vietor, ktorý zlé a zhnilé plody postriasa.

Veľkonočná idea je ideou veľkej protivy života: mystérium utrpenia a smrti, mystérium plaču a smútku na jednej strane a mystérium vzkriesenia a svetla na druhej strane.

Život je len vtedy životom, keď sú oba tieto prvky v ňom pomiešané.

I u našich chorých na pľúca, i v tom našom peknom, ale tak chorom svete ide — zdanlivo — všetko zaniknúť: cesta do záhuby s rovnomerne sa zrýchľujúcou určitosťou a nevyhnutnosťou.

A predsa vidíme, ako jarné, veľkonočné slniečko vždy oživuje svojim teplom ako čarovným prútom prírodu a ako z tmy a mŕtvoty vytvára vždy oznove plnosť a dokonalosť života. Či by teda najmocnejšie slnko, Kristus, ktorý vstal zmŕtvych, nevzkriesil k životu i tento tuberkulózný svet, ktorý je už aspoň v takom rozklade ako telo Lazárovo?

Utrpenia a smrť sú tajomnou oponou, za ktorou čaká človeka i svet, divadlo neslýchaných radostí života.

Raz sa táto opona zodvihne: toto je večná, veľkonočná, radostná úfnosť kresťanov.

Lekár sa chvíľu odmlčal. Potom pozrel svojím mužným, ale nežným pohľadom, ktorý už hľadel do toľkých trpiacích a umierajúcich očí, na mladého kolegu:

— Viem, utrpenie má nesmiernu cenu. Každý trpiaci je lepší, než bol. Ba zbadal som, že spôsob znášania bolesti je skoro vždy mierou ceny človeka. Viem, dnes sa vám to nebude zdať, ale je to tak: Utrpenie je náboženstvom vyvolených.

Lekárovi sa vyjasnila tvár, keď pokračoval:

— Ale my musíme bojovať proti utrpeniu, proti bolesti a smrti, aj keď vieme, že sú dakedy len nepriamo zlom, lebo sú vykúpením, očistením, polepšením, zadosťučinením. A verím predsa, že je našou najsvätejšou povinnosťou do posledného dychu bojovať proti bolesti a smrti.

— Správne, pán doktor, — odvetil mladší, — i Kristus, náš vzor, bojoval proti smrti. Aj my mladí sme oduševnenými bojovníkmi proti nej. Lenže medzi smrťou a smrťou je rozdiel.

Smrť je večným symbolom ukončenia a teda i bránou do niečoho nového. Videl som včera na č. 10. umierať mladého kňaza tak radostne a blažene a s toľkou úfnosťou, že mi jeho smrť pripadala ako najkrajší pozdrav jari.

My bojujeme proti smrti, ktorá je zlobou tohto sveta a hriechom, hriechom vraždy a nelútošti, vykorisťovania a hmotárstva a smilstva, sebalásky a neuznanlivosti.

Toto je smrť, ktorá otriasa súčasne dejinami a z ktorej východiskom je iba večné jarné slnko Kristus.

Všetky ostatné slnká sa ukázaly obyčajnými klamnými raketami, ktoré len trochu poprskejú a zanechajú za sebou ešte väčšiu tmu. Toto slnko však ukázalo a zas ukáže svetu, že ono je naozaj Vzkriesenie a Život.

A toto je naša stála veľkonočná perspektíva.

LIST CHORÉMU BÁSNIKOVÍ.

Môj milý!

Si v závidenia hodnom položení vo svojej chorobe a nechcel by som Ti uprieť priznanie, že Ti závidím túto situáciu. Stojíš ako by v bráne, dokorán otvorenej, ktorá hľadá do života — veď na jej obidvoch stranách prúdi život — a ktorej verajami sú choroba a bolesti. Všetka nevyhnutnosť rozhodovania, všetko usmerňujúce má svoju veľkosť. I veľkosťou choroby je jej bezpodmienečnosť. Prežil si to už a dožívaš sa toho denne znovu — akým čerstvým a obnoveným sa stáva svet až do svojich detailov — pod hladidlom bolesti. Choroby sú zdravými a prísnymi okuliarmi, a keď sa cez ne hľadá, vidno iba podstatné veci. Tak sa stávajú všetky posliepané, pobalamutené a prílišné veci jasnejšími, jednoduchšími a smrteľne vážnymi. Všetky teórie o umení sa stratia, z umenia ostáva iba cit, povýšený na kvadrát.

Vrcholným pocitom všetkých v živote možných pocitov je však istota jednoty ľudstva — v Bohu. Všetci sú vždy pospolu, živí i mŕtvi všetkých vekov. Boh je večný Duch,

na ktorého obraz sme stvorení my; i my, i ty. Netrpíš súkromne a sám, steneš v sbore so všetkými, modlíš sa so všetkými, zažiariš so všetkými. Dýchanie a utrpenie, vzrast a umiernenie, radosť a všetko v živote sú súčiastky obrovskej živej matematickej rovnice, ktorú veľký Rátač vyratúva, ktorá sa kráti v mozgu Absolútna.

Chcel som Ti poslať predovšetkým obšastňujúce povedomie tohto spojenia do Tvojej zdanlivo trojnásobnej samoty: do samoty choroby a odlúčenia od domova, do samoty Tvojho umeleckého a ľudského určenia a do tragickej samoty každého človeka tejto doby.

Ľudstvu všelijakými složitými manévrami po stáročných námahách podarilo sa dostať konečne až na pokraj životnej dôstojnosti. Človek je dnes eticky tak ďaleko, že myslí, že svojmu bližnému preukáže službu, ak mu dovoľí umrieť guľkou s cigaretou v ústach.

Až tam dospela múdrosť tohto sveta. Ja sa Ti však chcem priznať z príležitosti vianočných sviatkov k tomuto poznaniu, v ktorom som, viem, s Tebou zajedno: Múdrosť sveta zbankrotovala. Chcel by som byť v Betlehemskej maštali radšej somárom ako najväčším filozofom v Europe. Ten totiž prišiel na to, o čo ide: Byť a dýchať na Boha.

Toto nech je môj najkrajší vianočný pozdrav.

EXEAMUS IGITUR.

Všetko ostalo trčať. Nič nie je tam, kde by malo byť. Každý to cíti, mnohí to vedia, podaktorí to i povedia.

Celý svet sa ponáša na nemocného, ktorého síce prepustili z nemocnice, ale zrejme nie je uzdravený. Kam sa priblíži, všetko závaňa nemocničným pachom, pripomínajúcim smrť a zamdlievanie, ba horšie, ničotu... Zem je iba — zápach: zápach vrážd od Ábela po ostatného padnutého vojaka, po ostatné zavraždené a zbombardované dieťaťko. Zem sú iba — miazmy nenávisti; zem sa svíja v septicom blúznení nenávisti, pod navoňavkovanými frakmi bijú scvrknuté srdcia atentátnikov, manikurované a briliantovými solitérmi pokryté prsty držia neviditeľné vražedné dýky. Robotné ruky vyrábajú jeď, tvorivé ruky kujú zbrane, ruky, ktoré by mohli byť dobré a pekné, rúcajú. Krv sa stala kyselinou nenávisti a nedôvery, srdce sa stalo gilotínou lásky.

Domenico Giuliotti správne apostrofoval naše časy: Doba Barabášova. A obraz doby

vymaľúva z prebohatej palety jej vlastných výkalov.

Keďže vo všeobecnosti vládne šialenstvo tzv. normálnosti, ktorá je podpriemernosťou, nemôžu sa totálne stavy oficióznej morality samy demaskovať. Lebo mea culpa sveta by znelo takto: Ó ja prekliaty idiot, ktorý som sa zabudol modliť a Vyššiemu pokoriť.

Svet musí do konca vekov žiť v dobe Barabášovej, lebo nastala doba Kristova. Svet sa nerozhodol jednoznačne pre svetlo a tonie v dusnom pološere, za kopcom neujasnenosti, pod ťažkým, vyzývavým a otriasajúcim tieňom kríža.

Nič sa nezmenilo. Všetko je také, aké bolo vtedy. — Pohania sa váfajú v neustále vyvracanej túžbe po hedonistickom raji, ktorý sa nepodari založiť. Brodia sa po pás vo vychladnutej krvi svojich násilností, ktoré by mali viesť k onomu raju.

Židia jednou polovicou srdca nevýslovne túžia po vykúpení a Vykupiteľovi, ktorého krv druhou polovicou svojho srdca stále svolávajú na seba. Pohanskí kresťania sú ešte vždy ochotní iným kresťanom hoc i v mene Boha lásky rozbiť hlavy. Židokresťania na šikmej ploche nedostatočného sebazapierania a málokrvnej pokory zľahka sa poklznú smerom k starým egyptským masným hrcom svetskej povrchnosti a svojej zasľúbenej zeme, à tout prix, vyvolenosti.

Ale to sú všetko len príznaky. Podstatou choroby je deficit. V organizme ľudstva chýba podstatná súčiastka, bez ktorej to nejde, lebo nemôže ísť; a keď sa v dohľadnom čase neimplantuje znovu, nevyhnutne dôjde ku kozmickému pohrebu.

Duša je kohéznu silou organizmu, bez ktorej je len shlukom pološialených a notorických odstredivých buniek. Boh je dušou ľudstva a jeho chlebom, jeho formatívnou podstatou, lepom jeho dejín.

A Boha vyhodili ako splesený chlieb za mesto ľudstva, na verejné smetisko večnej nehanebnosti. A Boha denne vyhadzujú na dlažbu, vylučujú z našich kancelárií a ordinácií, z našich fabrik a laboratórií, z našich divadiel a koncertných siení, z našich manželských spální a z našich detských izieb. A Boha denne vyhadzujú na chladnú dlažbu nášho myslenia.

A preto je svet dnes ako deravý sud, do ktorého sa nalieva náplň úsili a túžení, i víno dobrej vôle, i dažďová voda pokusov o záchranu a obnovu, ale všetko vyteká, nevedno kadiaľ a kam. Ale veď je ten sud vlastne zo vzduchu alebo vzduchoprázdna, vypožičaný rozumom od nekonečnosti. Niečo vlievať do niečoho, čo nie je ničím, je prinajmenej klam.

Svet produkuje bystroum slepých šteniec vo veci Pána Boha. Preto musí všetko sprách-

nivieť a skrachovať, každé podujatie, či je to výchova človeka alebo nové umenie, či je to koncepcia vedy alebo medzinárodné konferencie, ak nepojmú do svojich rozpočtov konštantu: Boha. Celý výpočet musí byť nevyhnutne zlý — pre falošné premisy.

Ale veď svet sú nielen jedni alebo druhí, ale všetci. I tí zlí, čo sa pokladajú za dobrých, i tí dokonalejší, čo sa pokladajú za slabých, i tí vlažní, čo tŕpnu v slimačej atmosfére hladných, i tí žeraví čo meravejú pri životnej teplote vlažných, i tí tvrdí, čo sa hnusia dobrotivým, i tí jemní, čo už len slzia.

A preto stav vecí na svete nemožno pričítať len jedným. Nie, všetci ho splodili — čo i nevedome — spoločne. Je výslednicou úsilí všetkých, či vládli a či trpeli, a to či už včera, či dnes, či zajtra. Všetci ľudia bez výnimky sú zodpovední.

Tým faktom, že sme dielom Stvoriteľovým, dostal každý predovšetkým úlohu, zodpovednú úlohu voči Nekonečnu, či je to jednotlivec alebo národ. Dokonalé splnenie tejto úlohy je jeho primárnym údelom. Musíme teda predovšetkým metafyzicky obstáť. Všetko ostatné je druhotné, resp. ešte podradnejšieho druhu.

Len vtedy, keď sa pod týmto zorným uhlom hľadí na všetko dianie, teda na život súkromný i verejný, vedecký i politický, každodenný i dejinný, môže sa dôjsť k ušľachtli-

lejším formám bytia. A o to ide, a nielen o to, aby jedni druhým vyrvali moc — v každom prípade — z pazúrov a aby im potom „ukázali“.

Ludia majú veľké šťastie, či to chcú alebo nechcú, či to uznajú alebo neuznajú, že večný Boh je režisérom všetkého diania. Každý má pridelenú rolu: jeden hrá hlavnejšiu, iný len takú kadejakú, jedni sú len štatistami, jedni hrajú vážne, iní smiešne, jedni spievajú, iní zas plačú, jedni sú chorí, iní tancujú, jedni ovládajú svoju úlohu, iní sú zle pripravení alebo nestačia na ňu. Slovom, všetci spoluúčinkujeme vo veľkom divadle sveta. A preto sme i všetci spoluzodpovední a spoluvinní. Nielen tí vpredu, ale i tí v úzadí dejišťa dejín.

Liečiť je ťažko, ale byť chorým — nie menej. Vládnúť je ťažko, ale byť ovládaným tiež. Súdiť je ťažko, ale byť súdeným tiež.

Všetci sme v jednom vreci. A tým vrecom je nehanebné a vražedné a v najlepšom prípade ľahostajné spolužitie ľudí. Ale obsah tohto vrecu sa preosieva sitom večných kritérií. A tým sitom je Boh.

Všetci sme podrobení tomuto preosievaniu. Veľmi mnohí sme priveľkými kusmi, než aby nás hádam sám Pán Boh nateraz preosial. Aby nás len večnosť nemusela vyvrhnúť.

A vychodiac zo skutočnosti zabrdnutia a zamotania všetkých v najzákladnejšej otázke života, že totiž zabúdame na všetky mravné normy, najmä na lásku a dobrotu, dochádzame k poznatku, že voľačo treba opustiť, z voľačoho treba vyjsť.

Ten, kto je v popredí diania, musí vyjsť z vlastnej tvrdosti a zájsť za mesto neomylnosti a nájsť i v ostatnom protivníkovi alebo podriadenom večného brata.

Ten, kto je v úzadí sociálnom i politickom, musí vyjsť z vlastnej rozhorčenosti za mesto škripania zubov nenávisťi a nájsť i v predstavenom i vo vládnucem večného brata.

Všetci musíme vojsť do niečoho nového. Vo všetkých nás musí niečo umrieť, aby sa niečo mohlo narodiť. Všetci sme akosi zavretí do mesta duší zaslepených múdrosťami, s domami nešťastia, plného blahobytu a opojenia, v uliciach vyciveného shonu po hmote a na námestiach, kde sa na vlastných natiahnutých nervoch vyžmykávajú pomocou opilstiev ekvilibrizujúci umelci, vo štvrtiach vydláždzených všetkými bezočivými podlosťami a svinstvami.

A až za týmto mestom stojí posvätná šibenica Spasiteľa, Boha. — Problém harmónie vo svete je problémom rovnosti. Všetkých nás robí rovnými jedna smrť. Tým viac nás urobí rovnými jeden Boh.

A svet sa objedol hnusu a ostal hladný. Hľa, za tým mestom stojí križ. A križ je počiatkom Chleba Večnosti. A v kúsku chleba sa skrýva celé mystérium života i smrti, mystérium bytia.

My sme ono mesto. Vyjdime z neho a počúvnime výzvu z listu sv. Pavla k Židom:

Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium ejus portantes. Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus.

Ak nemá byť život hmýrením hmotou, nenávisťou a mocou manicky posadnutých mravcov, musí sa stať zemskou parafrázou obcovania svätých.

VIERA ZA SKLOM.

Za motto týchto riadkov chcem si vziať nadpis knihy veľkého katolíckeho publicistu Emila Fiedlera „Warum in Zickzack gehen?“

Z kozmickej perspektívy by sa naša zeme guľa mohla podobáť opilcovej hlave, ktorá s hľadiska mravne-etického opisuje v citovanej vete naznačenú vývojovú líniu. Trmáca sa storočiami a každých pár krokov sa potkne na kameni dejín a dokrvaví sa.

Keď sa niečo niečím volá, ešte ním — de facto — nie je. Čas možno porovnať s pohyblivým zväčšujúcim sklom, ktoré sa pohybuje nad pojmami a ich životným pozadím. Zавše pozrie zblízka až do útrob a ich funkcií.

Viera je najaktuálnejším pojmom všetkých čias. Jedni sa k nej pyšno hlásia, k jej transcendentným hodnotám a k sile, ktorú dáva dôvera v jej najkonkrétnejšiu oporu. Iní ju v tejto forme zatracujú ako infantilný prežitok, a hoci tí istí veria v najabstrúznjšie nemožnosti svojich materializmom ohlodaných predstáv, veria tým fanatickejšie, čím rozhodnejšie odpierajú právo na vieru iným.

Pokrok je výrazom odpútania sa, aby sme mohli zaujať vyššie, hodnotnejšie miesto vo vývoji. Kto by sa nehlásil k nemu? No politicko-žurnalistický žargón, ktorého základnou úlohou, ako sa zdá, je zbanalizovať a odpoetizovať ako i sploštiť reč a zoštockovať život podľa vlastných mozgových kapacít, urobil z pokroku politickú pečiatku.

Nezáleží na tom, ako sa volám, ale aký som. Veď slová sú len nálepkami života. Čo na tom záleží, či sa utopím vo vriacej smole a či v kolínskej vode? Aký rozdiel je medzi duševným rozpoložením odsúdenca pod šibenicom alebo pred automatom alebo elektrickým kreslom?

Ozajstný pokrok je viera vo vieru. Recept je jednoduchý: Svet je zlý. Treba ho napraviť. Aj ty, i ja, i každý sme súčiastkou sveta. Začnime teda svet naprávať — predovšetkým u seba, v sebe. Tým by sa napravil kus sveta okolo niekoho iného, a keď ten vykoná to isté u seba, i okolo nás.

Svet je plný mystéria existencie Boha. Boh je i vo mne. V sebe sa mu teda môžem najviac priblížiť. Uvoľňovaním vnútorného priestoru pre rozvinutie existencie Boha, t. j. dobra v človeku, uzdraví sa duša sveta. A toto je konečný cieľ a smysel dejín, nehlásený oficiálnymi katedrami dejepisu.

Viera je psychologickým predpokladom každého podujatia, počnúc od stavby Baby-

lonskej veže po ostatnú detskú hračku, od lekárskeho zákroku po najmenší úkon roľníka. A v psychickom diani by sa mala vylúčiť? Z najdelikátnejšej postate životnej by sa mal sfúknuť pyľ, bez ktorého sa nedá lietat ovzduším duchovného sveta?

Podľa Hegla viera je „vnútorná istota, ktorá anticipuje Nekonečno“. U sv. Tomáša Aquinského, ktorého myslenie, pozbavené zaprášenej atmosféry začmudených moderných filozofických pracovní, je číre ako ranné májové nebo, to znie takto: Viera je akt rozumu, ktorý pomocou vôle, pohnutý milosťou božou, poznáva božské pravdy.

Pravda „vo svete, v ktorom je všetko možné, je Boh degradovaný na možnosť a to je menej ako nemožnosť“ (Picard). A základ všetkého zla je v našej vôli.

Pán Boh musí bojovať na dve strany, proti neveriacim i proti veriacim. Tí prví sú aspoň úprimní a žijú podľa svojho ponímania života, negujúceho večnú Iudskú hodnotu. Ale tí, čo sa hlásia k evanjeliu Ježiša Krista a podľa neho nežijú, ale sú zosvetárčení, sú alebo klamári, alebo hlásajú niečo, v čo neveria, alebo slabošskí hlupáci bez chlapského a vôbec Iudského jadra, že poznanej pravde obracajú chrbát.

Jestvuje len jedna morálka, a to kresťanská, ktorú nám predviedol svojim životom Kristus. Je to úplné obetovanie seba samého.

Každý pokus o náhradu tejto morálky je alebo lož alebo komédia a končí buď katastrofou tejto morálky alebo katastrofou človeka, ako správne konštatuje v jednom zo svojich článkov Miloš Dvořák (Básnik a svět).

Kresťanstvo, ktorému sa boží hnev pri poháriku rozplynie v lahodný úšľabok, je karikatúrou Stvoriteľových intencií. A nekresťanstvo, ktoré svojimi niekoľkými gramami mozgu myslí, že preniklo všetkými tajomstvami bytia, je nakoniec vždy len násilím obrubené zúfalstvo.

Sv. Augustín tvrdí, že „nikto nepopiera Boha, iba ten, v ktorého záujme je, aby Boh neexistoval“. A to jednoducho preto, lebo Boh je najvyššou mravnou normou. Keďže však tých najušľachtilejších mravných ideálov a hodnôt domáha sa každý statočný a dobrý človek, vidíme často, že ľudia zapierajú ústami to, čo srdcom hľadajú.

Som presvedčený, že každý, kto úprimne hľadá svetlo, raz nájde v temnom labyrinte vlastného myslenia vypínač k nasledovaniu Krista, ktoré mu zasvieti po prvý raz do tváre slovami: Človek je povznášaný dvoma krídlami, prostotou a čistotou.

Svet je vitrína, sklená výstavná skriňa. My ľudia, a najmä ľudia viery, sme do nej postavení ako do výkladu. Skúmajú a prezerajú nás. V takejto skrini je všelijaký materiál: umelecky brúsené sklo, jemné porcelá-

nové čipky duší, zriedkavé odliatky svätosti, filigránske umy, zlaté srdcia, jedinečné originále, ale i množstvo lesklého a krikľavého haraburdia.

Ale bez životného ohňa viery sme len tupí a smiešni šašovia. Boh je dokonalý znalec-sberateľ. Vo výkladnej skrini svojich dejín už neraz urobil veľké riadenie a všetok gýč pohadzoval.

U Boha neplatí patina návyku. Bohu sa nepáči lacný lesk. Pán Boh má ohromnú rubriku: ad acta.

Jeremiáš, veľký prorok náreku, poznal dobre vôľu svojho Pána. A národ poznal Jeremiáša ako pesimistu. Preto sa všetci zadivili, keď po vylúpení a skaze chrámu, po zbození Jeruzalema a odvlččení tisícov Židov do babylonského zajatia zazreli Jeremiáša, ako tancoval a spieval, veselý a natešený, medzi troskami Jeruzalema. Zprvu sa nazdávali, že stratil rozum pod návalom bôľu. Keď sa však predsa odvážili k nemu priblížiť a opýtali sa ho, čo je príčinou jeho radosti po toľkých hrôzach, krvi a nešťastí, odpovedal: Tešte sa, lebo nie to je významné, aby bol národ veľký, ale aby bol čistý.

Áno, človek viery je dnes výstavným kusom. Preto spočíva na ňom, na každom jednotlivcovi ohromná zodpovednosť. Nakoľko veriaci realizuje celým svojím bytím Krista alebo ho svojou vlastnou osobnosťou zatie-

ňuje, zakrýva, natoľko ho sprístupňuje svojim bližným. Ľudia, kritickí prehliadači božích výkladných skriň, nevidia historického alebo eucharistického Krista, ale vidia teba a natoľko ňa preniká Kristus. Preto je dnes každá laxnosť a tolerantnosť voči sebe dvojnásobným hriechom, zradou proti Bohu a odpudzovaním bližného od božej pravdy. Sv. Peter dobre vedel, prečo nás napomínal v epištole: Nech je vaše obcovanie medzi národmi dobré.

Nepotrebujeme nijaké lacné lieky vonkajšieho rázu. Tie sú vlastne len blasfemickým požmurkávaním na majestáť Večnosti, i keď sa im chce dať nádych tradičnej hrdinskosti. Nám treba čo najintenzívnejšieho a seriózne spirituálneho prehĺbenia pomocou neúprosnej a vždy čerstvej autokritiky.

Viem, že tisíce ubolených, Bohu úplne otvorených duší sa plazí na svojich, do krvi rozodratých kolenách k Matke Muža Bolesti, k Matke Milosrdenstva, k najukrutnejšej Triezvosti Božej — za tých, ktorí sa kolembajú na vlnách fiktívnej spokojnosti nad zdánlivo zjavenou priepasťou jestvovania Boha, súdu a zmŕtvychvstania.

Tisíce takýchto jeremiášovských duší lamentuje dnes a zasa sa i smeje svetom.

Ale nad tým nárekom vznáša sa nekonečná láska Kristova s túžobne rozťahnutými rukami, nielen preto, aby sa stala látkou meditácie, kontemplácie a nazerania niekoľkých

mysticky uspôsobených rehoŕných duší, ale aby pritiahla každé srdce do blízkosti svojho osláveného života.

Čo je za sklom výkladnej skrine, musí upútať svojou krásou, čistotou a zvláštnosťou, aby sa okoloidúci zastavili, pozreli, nadchli a vošli dnu, aby si prisvojili vyložené predmety.

Vyložená živá a žitá viera je jedinou panaceou sveta. Nech si to každý uvedomí.

Len tak sa zasa stane z duševnej preliačiny, ktorou je dnes Európa, prameň impulzov šťastia a tvorivého rozmachu pre celý civilizovaný svet.

O PRAVÝCH A ZDANLIVÝCH PYRAMÍDACH.

Keď dnes vyjdeš do sveta, aj do sveta myšlienkového, zarazí ťa jedno i vo sfére reality i v oblasti ideovej: všetko je ako by na hraniciach možnosti, ako by skončené; všetko, počnúc problémom myslenia fyzikálneho a alchymistických zákutí rozbíjačov atomov až po vycivených moralizujúcich záplatkárov z radov dedičov racionalizmu a jeho filozofickej kmotry materializmu, zdá sa na pokračí možnosti; všetko sa zdá pred koncom, od bezkrvných ideálov, vyblednutých alebo krvavejších pokusov o obnovu sveta a ich korlátov-medzinárodných konferencií, od mystagogov abstraktnej hudby a abstraktného maliarstva až po doriešiteľov ľudského pohodlia a ostatných viac alebo menej banálnych prorokov hedonizmu.

Svet sa zdá byť vrcholom pyramídy. Ďalšia cesta, ako sa zdá, je zatarasená. Ešte krok a sošmykne sa do neznáma, ktoré by rád pomenoval nepotrebnom. Ešte jedno rozhodnutie a rozsype sa.

Až sem sa dovliekol svet ako prašivý boháč-žobrák, ktorý sa po ostatné posilnenie, po ostatnú útechu priplazil pred svoje najplnšie trezory a tu hynie hladom a smädом duše a srdca, lebo mu nezvýšil nijaký človek.

Choroba a liek tohto sveta sú si veľmi podobné. Ťažká kríza sveta v hospodárskom i Iudskom ohľade vznikla sblížením Iudí, zrýchlením dopravy a zmenšením, relatívnym zmenšením vzdialeností. Svet zrýchlením premávky stáva sa stále menším, stáva sa stále plnším a človek ustavične naráža na človeka.

Treba nových priestorov, nových kontinentov; a tie si človek zdanlivo našiel v kozme atomov.

Liek tohto sveta, ktorý ochorel práve sblížením Iudí, je jedine v sblížení Iudí. (Similia similibus curentur!)

Treba len nových priestorov srdca, nových kontinentov duší; a tie má evidentne napórúdzi jedine kresťanstvo, len ono zasa pomôže sblížiť Iudí.

Ale akože reaguje dnešný svet na kresťanstvo a ako reaguje dnešné kresťanstvo na svet? Prečo sa nepoddá svet s dôverou jedinej spáse?

Situácia je krajne vážna. Je päť minút pred dvanástou. „Ťažká ruka božia“ visí v hroznej blízkosti nad svetom. Preto je smelé a otvorené slovo na mieste.

Nepostavme sa na stanovisko zbožnej, ale klebetnej tetky, ktorá, len čo vyjde z kostola, ohovára prejavy zbožnosti ostatných zbožných, ani na stanovisko farizeja, ktorý má náhodou prázdny pudilár. Postavme sa radšej od začiatku ta k stĺpu a začnime s priznaním: sme vinní, všetci sme vinní. Svet je chorý, má zakalené smysly a nechápe; a my kresťania sme chybní, že nie sme schopní urobiť mu kresťanstvo pochopiteľným a prijateľným, že ako vlastníci Pravdy nemáme dost žiare a intenzity presvedčivosti, aby sme ňou celý svet zapálili.

Oheň prišiel k nám. Oheň Ducha Svätého horel medzi nami. Len oheň zapaľuje. Od tlejúceho uhlíka sa vlhké a polozhnuté drevo tohto sveta nemôže chytiť.

Kresťanský život je predovšetkým život heroický; je to život dobrodružstva ducha. Cesta ozajstného nasledovania Krista je najodvážnejším postojom, lebo má proti sebe nielen svet, ale i seba samého.

Toto hovorí človek, ktorý vyšiel z prostredia prakticky ateistického a vo filozofii orientovaného materialisticky; a dnes, keď pomocou božej milosti zakotvil vo viere, vidí ostrejšie: do minulosti vidí jasnejšie než tí, čo v nej ešte trčia, lebo hľadí zväčšujúcim pohľadom Kristovho učenia; a chyby a nedokonalosti v radoch kresťanstva, myslím, môže formulovať, lebo hľadí na ne s bratskou láskou, od-

danosťou a s porozumením, kým nepriateľský svet vyjadruje svoje sklamané očakávanie nezávisťou.

Áno, očakávanie. Hoci si to svet neprizná, očakáva spásu, čo len podvedome, ale od kresťanstva. Preto sa komentuje každý lapsus kresťanského sveta s takým besným brechotom. Mnoho sa premeškalo. Ale všetko sa dá ešte stonásobne nahradiť a napraviť.

Darmo, svet je krutý. Ale Pán Boh dopustil, aby bol taký. Svet je v troskách a preto žiada, aby kresťan bol jednoliaty. Svet je špinavý, preto potrebuje, aby kresťan bol čistý. Svet je skorumpovaný, perfídny, cigánsky, nespravodlivý, a preto žiada, aby kresťan bol nematerialistický, čestný, opravdivý a spravodlivý. Svet sa topí v diablových výkaloch a preto chce, aby kresťan bol svätý. A Pán Boh to tak dopustil.

Bol som nedávno vo Švajčiarsku a tam sa dnes sústreďuje kvintesencia západného myslenia. A vo všetkých prednáškach, vo všetkých divadelných hrách, ktoré sa pokúšajú o ideové zvládnutie dnešnej krízy, vyznieva súhlasne — a sú to všetko nie pod egidou kresťanstva konané pokusy — túžba po vykúpení bolesťou a obetou.

A tu sme pri ústrednom probléme praktického kresťanstva, praktického katolicizmu, tu sme pri ústrednej postave možného, zajtrajšieho, nového človeka.

Svet je rozleptaný, rozanalyzovaný, zošpecializovaný, rozložený na prípadný problém vlnovej mechaniky, rozdrobená hmota sa dá chápať len pomocou pravdepodobnosti štatistických hodnôt, človek je zdecimovaný, zredukovaný na kontový alebo pracovno-výkonný potenciál. Potrebný je nový, tvrdý, smelý, verný a teplý, milujúci človek s pevnou vnútornou štruktúrou, ktorý by musel nahradiť dnešného rôsolovitého, uhladeného, salónneho, laboratórneho, športového, obchodného, vedeckého, politického alebo umeleckého šedivého mäkkýšovitého tvora. A tým človekom môže byť iba nový typ kresťana, zafazený tradíciou hrdinstva katakomb a láskou z doby martýrov, zafazený chlapským postojom vyznavačov a žeravosťou prorokov a vizionárov, zafazený silou askézy a neúprosnosťou modlitby a nezafazený lacnými a úzkoprsými predsudkami provinciálnych tradicionalizmov, nezafazený večným a malicherným zazlievaním, nezafazený krátkym rozhľadom horizontu rodnej dolinky, ale človek, ktorý je všade doma, až kam dosahujú Kristove ramená, rozprestreté svetom.

Nech nás Pán Boh chráni pred dajakým lacným a banálnym katolicizmom, ktorý by napr. tvrdil: Vylož si na kabát krížik a si dobrý katolík. Nech nás chráni pred každou formou nenávisťi, i tou, ktorá sa tvári zbožne. V zahraničí som počul citát, podstrčený sv.

Hieronymovi: Žida treba v Rýne najprv pokrstiť a hneď potom utopiť. — Alebo citujem výrok tunajšieho tzv. dobrého katolíka: Žid ostáva židom, i keď ho desať biskupov pokrstí. — Patričný „dobrý katolík“ dozaista neverí v silu a účinnosť sviatosti sv. krstu, a nie je už teda tak veľmi dobrý a nemôže veriť ani v účinnosť krstu Pána Ježiša. — Sám najlepšie viem o veľkej vine židovského národa od bohovraždy až po tragické prestrelky včerajška a dneška.

Ale Kristus prišiel, aby Iuďom doniesol lásku, a každý ho večne zrádza, ak z totality lásky odmrví čo len kúsok.

Pred nami stojí ideál katolíckeho človeka, ktorým je kňaz katexochén. Je to ideál, dosiahnuteľný ideál totality v človeku. Nejde o rozmery jeho osobnosti, ale o jej sformovanosť. Kruh je kruhom, či je veľký alebo malý.

A túto jeho totalitu nesmie naštrbiť nijaký kompromis so sebou samým, nijaký ústup pred agresivitou vlastného pohodlia alebo smyselnosti.

Kto nevycerí zuby úprimne a neúprosne proti prirodzenému zlu v sebe, nemá právo vyčítať svetu, nič, ani vtedy nie, keby to pertraktoval čo i najvycibrenejším, najkrajším spôsobom. Časy pekných rečí pominuly. Prišli časy pekných skutkov; tým lepšie, ak majú aj peknú vravu.

Kto len rád berie, nemá právo žiadať od

iných. Kto nevie byť tvrdý k sebe, nevie byť dobrý k iným. Kto sa nevie ničoho zriecť, nevie byť obetavým; kto sebe všetko dožičí, nedožičí iným. S každým hriechom, s ktorým sa nedáme do neľútostného boja, odpudzujeme jednu dušu od Krista. Kto seba nevie biť, nevie iných hladkať. Kto nemá nenávisti voči všetkému nízkemu a chybnému v sebe, nemôže dôjsť k úprimnej láske k bližnému.

Nesmie sa upustiť ani od litery, lebo tým by padol celý zákon. Kristus je nedeliteľný, aj jeho slová. Kristus sa nedá odmocniť, my sa musíme umocniť.

Keď odpúšťať, tak odpúšťať: vždy a každému. Keď milovať, tak milovať: vždy a každého; a toho najviac, u ktorého je to najťažšie.

Lebo niet veľkosti bez obety. A každá obeť je kus bolesti. Áno, totalita kresťanského života sa neobíde bez nej. A svet sa neuzdraví bez kríža. Kríž na Golgote nebol pozláteným skvostom, ale krvavým drevom hanby. A svet nemôže veriť kresťanom, kým sa pod ním nevzmôžu na iné než na gestá určitej tradičnej slušnosti.

Svet je neúprosný, lebo žiada heroické formy viery, aby veril. I božia láska je neúprosná, lebo žiada od nás odzrkadlenie.

Ale syntézy sa rodia len pod slnkom lásky. A o takúto veľkú možnú syntézu ide teraz v človekovi pre človeka.

Apokalyptické udalosti blízkej minulosti a možnosť ešte apokalyptickejšieho diania v budúcnosti nútia k meditáciám o úžasnej zodpovednosti, ktorá leží na kresťanskom svete. Inej pomoci niet.

Vec je krvavo vážna. Ešte nevychladnutá krv z včerajška volá. Na náš vek, na našu generáciu volajú dejiny najdôraznejšie memento, aké sa kedy ozývalo svetom.

Vec je krvavo vážna. Lebo Večnosť stojí za dverami!

NA VIANOCE CHORÝM.
(Vianočný prívet v nemocnici.)

Slávny kazateľ Tóth rozpráva o Číňanovi-pohanovi, ktorý prišiel práve na Vianoce do istého európskeho veľkomesta. Zbadal divný ruch: skoro všetci ľudia sa ponáhľali a skoro každý niesol dajaký balík, jedni menší, iní väčší. I opýtal sa policajta, prečo má každý balíček. Ten sa zadivil a dosť rázne sa ho opýtal, či nevie, že sú Vianoce. No Číňan nepochopil. Šiel ďalej, videl žiarivé výklady a potom vošiel do jednej kaviarne. Bola preplnená, vyhrávala škrekľavá jazzová hudba a na každom stole bol malý umelý vianočný stromček, pod ktorým sa ľudia veselo zabávali a popíjali. Pýtal sa čašníka, čo sa to vlastne robí. Ten mu zadivene odvetil, že sú Vianoce. Náš Číňan ešte stále nechápal. Potom vošiel do kina. Tam hrali nejaký žartovný film a v prestávke predávali zmrzlinu, zabalenú do zelených papierikov polepených svrčinkami. A tak všade, kde len prišiel, zbadal zelené vetvičky, konáriky, stromčeky, ale chudáčik nijako nemohol pochopiť, čo to všetko znamená. Nakoniec ho pozvala istá rodina na ve-

čeru. Tam sa najprv všetci sišli pod ožiareným stromčekom, zaspievali krátku pesničku a porozdávali si darčeky. Potom sa všetci dali do večere a rozpriadol sa rozhovor najobyčajnejšieho druhu. Náš Číňan nechápal ešte stále smysel všetkého.

Až keď sa po dvoch rokoch stal kresťanom, spomenul si na svoj údiv nad našim vianočným počínaním.

Betlehemske udalosti, fakt, že Božie Slovo sa stalo telom a prebývalo medzi nami, je príliš významný, než aby sa z neho urobila šaškovina, bezmyšlienkovitá zábavka pod stromčekom.

Lebo stromček môže byť ničím a môže byť najuvedomejším úvodom do prežitia sviatku narodennej Lásky.

Vianoce, sviatok jednoduchosti a rýdzosti, sviatok najčistejšej radosti.

Prenesme sa v mysli o 2000 rokov nazad a do Betlehema. Ani nie v maštali, ale v biednej horskej jaskyni leží dieťaťko na slame, nahé, bezbranné, odkázané celkom na mliečko. Dieťa ako dieťa. A predsa je toto úbožiatko Pán sveta a „všetkých vecí Stvoriteľ“, ktorému sa hodno klaňať i kráľom i mudrcom v pastierskej prostote a pokore.

Toť význam uvedomenia si sviatku jednoduchosti. Na malom nás chcel Boh poučiť a uchvátiť, na najprostejšom, na bezbrannom dieťku chcel zachytiť naše city, lebo ozajstnú veI-

kosť jeho podstaty by sme nevydržali. A on chcel k nám prísť, aby sme mali život, ktorým je iba on.

Taká radosť skrsla z toho vo vesmíre, že sa anjeli shrnuli nad týmto požehnaným miestom, aby prespevovali Bohu chválu a ľuďom zjavili večnú radosť nad znova umožnenou spásou.

Svätá noc sa raz i v úradných dejinách ľudstva bude pokladať za najšťastnejšiu chvíľu, aká kedy bola, lebo Boh sa stal ľudským, aby sa človek mohol stať božským.

Dobrotivosť Boha a jeho láskavosť sa zjavila, aby znášala všetok ľudský údel. Boh sa stal schopným trpieť. A tým sa nám najviac priblížil, i nám všetkým, ktorí žijeme v tieni ľudského bólu — tu v nemocnici.

Bolesť je trňom našej ľudskej podstaty, ktorý sa môže zmierniť iba láskou, a preto sa Jezuliatko vlastne narodilo.

Iba tu v Betleheme bolestný a ustarostený život opeknel. A jedine tu v Betleheme môže každý človek i celý svet nabrať sily radosti, aby sa mohol povzniesť ďalej. Tu nájde riešenie bolesti; však Boh ju cez Golgotu prevlečie do neba; tu sa nájde riešenie sociálne: kráľ a pastier, učenec a stolár sú bratsky sjednotení, na kolenách pred spoločným Pánom; tu sa nájde riešenie spolunažívania národov: anjelské hlasy zvestujú pokoj ľuďom dobrej vôle; tu sa nájde riešenie všetkého,

lebo betlehemská hviezda svieti nad večnou Láskou, ktorá prišla medzi nás.

A tak si všetci v tento svätý večer musíme znovu uvedomiť, že len Ježiško, ktorý je Láska, nám pomôže ozaj dobre znášať život; či robíme takú alebo onakú prácu, či máme také alebo onaké postavenie, máme rovnaké srdcia, ktoré rovnako potrebujú lásku.

Naše srdcia sú často nevrle a zanedbané ako maštaliky. Ale Jezuliatko je vždy ochotné prísť a narodiť sa v nich.

Naše rozumy nemusia postaviť pre Ježiška paláce, stačia naše vyčistené srdcia. A v tomto smysle vám želám požehnané sviatky. Aby ste čím častejšie i v budúcom roku slávil Vianoce vo svojom vnútri. Lebo len o lásku ide. Keby sme mali Kristovu lásku, mali by sme i Kristovu moc.

Nech Božie Dieťa Betlehemské, ktoré je splnením tisícročného očakávania národov, naplní duše vás všetkých radosťou a pokojom!

SV. JÁN Z BOHA, SOCIÁLNY SVATEC.

Koľko ľudí, toľko je rozličných postojov voči svätým. I u tých, ktorí ich akceptujú, sa nájdú rozličné predstavy.

Nejedni tvrdia, že všade v živote, i tu i za týmto životným priestorom je potrebná — protekcia a že svätci sú protekčnými defmi nebies.

No, keď sa tak zblízka prizrieme na ich životnú púť, nelíši sa ona často vôbec od bežných vonkajších osudov alebo dejov. Ani sv. Cirkev pri kanonizačných procesoch neprizera tak na repertoár zázrakov, ako skôr na hrdinský stupeň čností, inými slovami povedané, na veľkosť ich srdca, na veľkosť ich lásky.

Láska je pre všetkých všetkým. V nej je shrnuté všetko dobro. Kto má lásku, nepotrebuje nič viac, lebo má všetko.

Pán Boh povedal o sebe, že je Láska. Svätci žijú v Bohu a z Boha, teda v láske, z lásky a láskou. Láska je výrazom ich bytia; sú ňou úplne zatienení. Sršia, prekypujú láskou. Zapalujú ju, keď zhasína; sú fackami lásky. Lebo ich určením je vnášať a obnovovať ju svojím príkladom v chladnúcich časoch.

Sv. Pavol hovorí, že láska vie všetko. Preto sú nositelia lásky takí rôznorodí, preto je rad svätcov taký pestrý. V každom z nich sa prejavuje v inej forme. Každý z nich inakšie vnáša Boha — Lásku do sveta.

Pozastavme sa z príležitosti sviatku sv. Jána z Boha, zakladateľa rehole Milosrdných bratov, na chvíľu u tohto nanajvýš aktuálneho svätca.

Je to svätec, ktorý svojím vlastným životom, svojím životným dielom rieši všetky problémy súčasného moderného života.

Človek i svet je chorý. On sa podujal ich liečiť. Svet je veľká nemocnica. On sdrúžil mužov, ktorí v čistote a čistotou vôle chceli mierniť bôle. Svet je v najhlbšej mravnej a ideovej kríze. On uhádol liek heslom: *Per corpus ad animam*. (Cez telo k duši.)

Celý svet je rozkývaný sociálnym problémom. Bieda vyhrýzla hlbokú priepasť do Iudskej spoločnosti. Lekárov by aj bolo dosť, ale „*multi sunt vocati, pauci autem electi*“.

Svätý Ján z Boha i jeho rehoľa boli určení Prozreteľnosťou, aby dali svetu dvojakú odpoveď na sociálnu otázku. Jednu praktickú a jednu metafyzickú.

Praktická odpoveď spočíva v tomto: Pomáhaj hneď a každému. Ide o človeka. Keď budeme čakať, kým si zriadime ideálnu spoločnosť i so stanoviska sociálneho, zatiaľ zahynie človek. A preto venujem a obetujem sa trpia-

cemu a núdznemu človeku, bratovi, spoludiefaťu božiemu hneď so všetkými svojimi schopnosťami, so všetkou svojou intenzitou.

Sv. Ján z Boha sa nepýtal úbohých chorých a opustených, kto sú, čím sú, čím boli a čo majú. Jemu stačila legitímácia ich choroby a konto ich bolestí.

Metafyzická odpoveď je v tom, že do sociálnej problematiky vniesol lásku. Nestačí nakŕmiť, napojiť a zaodieť. Sociálny problém nie je len problémom ekonomickým, ale i etickým. Keď hladný dostane len pokrm a nápoj, keď nahý dostane len odev, nedostali nič — ak k tomu nedostanú i kus srdca darcovho.

Sv. Ján z Boha svojím veľkým ušľachtilým srdcom získal si napr. tú zásluhu, že sa s duševne chorými až v jeho nemocnici v Granade začalo slušne zaobchádzať. Do jeho doby týchto úbohých ľudí pokladali za posadnutých zlým duchom a tak zdanlivo jeho traktovali bitkou.

I v našom pokrokovom storočí v nemeckých ústavoch duševne chorých odstraňovali, t. j. vraždili ako balast ľudskej spoločnosti, pretože človek stratil všetku hodnotu pre spoločnosť, v ktorej sa ráta len ako pracovná jednotka.

Sv. Ján z Boha videl rany človeka a rany sveta. Ale predovšetkým mal na zreteli rany Kristove. A miloval tieto zore vykúpenia. Bozkával rany svojich nemocných, rany sveta. A boly to vlastne rany Spasiteľa.

A v tomto postoji je žiarivým vzorom i pre našu dobu. Moderná spoločnosť sa bude môcť vyliečiť, až keď sa láska spojí s praktickým úsilím o zlepšenie pomerov vo svete.

ŠVAJČIARSKA KULTÚRNA SITUÁCIA ROKU 1946.

Nie súhrnom literárno-historickej matematiky, ktorá sa pýši vysokými bilančnými číslami, možno definovať kultúrnu situáciu krajiny. Ani históriou a tradíciou nakopených kultúrno-historických stavieb a výtvarníckymi zázrakmi a raritami blízkej a ďalekej minulosti. Ani množstvom zdravotníckych a sociálnych ustanovizní alebo hypertrofovanými odvetvami priemyslu, techniky a vedeckých odborov. To všetko je takým pochybným kritériom kultúry alebo kultúrnosti, ako je výzdoba kostola kritériom náboženstva alebo nábožnosti.

Podstata oboch je neviditeľná; je to atmosférická hodnota, ktorá sa náčrtom, podobným dýchnutiu, môže skôr zachytiť ako deterministickými evokáciami dnešnej dobe posvätných štatistik. Kým v jednej sfére ide o kultúrnu arómu prostredia, v druhej ide o emáciu odoris Christi.

Dnes možno vo Švajčiarsku stretnúť mnoho krajanov z našej republiky, umelcov a štu-

dentov i obchodníkov a akademických gourmandov svojho odboru, ba aj kadejakých barových a cirkusových matadórov. Ale ešte raz podotýkam, kultúrne prostredie sa nedá postihnúť s tlmočnikovej perspektívy cestovných spoločností alebo súkromných zábavných podnikov.

Nechcem sa rozpisovať o slušnosti každého švajčiarskeho sprievodcu v električke, o milom a úslužnom správaní ľudí všade, ani o starostlivosti o spríjemnenie života, počnúc tichosťou ulíc až po držadlá v záchodoch s upozornením, že sú pre tých, čo majúorskú nemoc. Nepokladám za podstatné pre vystihnutie kultúrnej situácie pripomínať, že možno cestovať skoro kedykoľvek a akýmkoľvek smerom, ani že sú v kaplnkách pri dverách kovové vizitky s povedníkov a pri každom mene zvonček.

Kultúrne ovzdušie je charakterizované jednak osobnou a všeobecnou slobodou najzajstnejšej demokracie a určitými osobnosťami z kultúrnej minulosti i prítomnosti a jednak ustanovizňami, ktoré mu dávajú pečať.

Vo Švajčiarsku sú štyri štátne jazyky: nemecký, francúzsky, taliansky a románsky. Kým Francúzi a Taliani literárne gravitujú mimo švajčiarskych hraníc, nemecká švajčiarska spisba je svojrázne autochtonná a reč, Schwitzerdeutsch, zdanlivo dialekt, sa výlučne užíva od detských izieb až po univerzitné

posluchárne. Táto reč je podľa švajčiarskeho náhľadu jedinou správnou nemčinou, totiž v neskreslenom stave zachovaný „Mittelhochdeutsch“, teda čistý extrakt rečovej prabunky.

Z najmarkantnejších postáv švajčiarskej minulosti, ktoré vysoko čnejú i do európskeho duchovného ovzdušia, sú s katolíckej strany sv. František Salézsky, biskup ženevský, a Nikolaus von der Flüe, zvaný Bruder Klaus, ktorý má byť toho roku svätorečený. Na strane evanjelickej je zasa Zwingli, niekdajší farár na „Grossmünster“ v Zürichu, a rigorózný, ale životne praktický Kalvín, veľký ženevský reformátor. Bruder Klaus je populárna osobnosť národného a náboženského patróna Švajčiarska. Iný jeho krajan z neskorších čias, ženevský občan J. J. Rousseau už nepôsobí tak po „švajčiarsky“.

Moderná švajčiarska literatúra už zabudla na Gessnera, Stolberga a Jakobiho a dnešok sa viaže k dvom nadaným zalkoholizovaným literárnym falstaffom, K. F. Meyerovi a G. Kellerovi. Meyer, nadanejší lyrik a baladik, píše hutné veršované i novelistické historizujúce balady, Keller zasa má múdry, viac do psychologie namočený štetec, s koloritom, habkajúcim medzi vrúcnosťou a iróniou (v mariánskych legendách).

V nebezpečnom štádiu súborného vydania kníh so zlatorezom a v súdnych sporoch medzi rodinou, klamármipriateľmi a nakla-

dateImi je C. Spitteler, rapsodický mystik, a jemný katolícky spisovateľ H. Federer.

Veľká a múdra priateľka svetového neurologa Konštantína Monakova Mária Waserová, ktorá nedávno umrela, vydala okrem jeho krásnej biografie (Večerné stretnutie) niekoľko pozoruhodne hlbokých kníh (Wende, Lied von Liebe und Tod a iné). Z mladých dobrý formát majú katolícki modernisti Fasbind a Hans Urs v. Baltazar a mimoriadne problematický a komplexný eskamotér zdvojenej osobnosti architekt, dramatik a prozaik Max Frisch (Santa Cruz, Čínsky múr, Sem). A predovšetkým by bolo treba si všímať tohoročného nositeľa Nobelovej ceny Herrmanna Hesseho. Dúha jeho tvorby siaha od psychologie manželskej problematiky v Damianovi cez priepasti umeleckej problematiky v Petrovi Camenzindovi, cez mesiačikový lyrizmus v Narciss u. Goldmund až po somnambulné novelky a filozofické elýzium indickej múdrosti v Siddhartovi. Od náladovej a myšlienkovvej učupenosti jeho veršov až po otázky filozofické, sociálne a všesvetové nájde sa v jeho diele temer každá myšlienka a každý problém, nahľadané svojským duchom.

No spomienka na kultúrne Švajčiarsko by bola neúplná bez mena Romano Guardini. Patrí dnes k najpútavejším postavám svetovej spisby katolíckej; je syntetickým duchom, v ktorom sa spája teolog s umeleckým inter-

pretom symbolickej poézie, oslňujúci mystik so sociologom, dogmatik s essayistom v úchvatnú osobnostnú mozaiku katolíckeho univerzalistu.

Skutočným kultúrnym stredobodom krajiny sú univerzity. Medzi profesormi sa nájdú svetové kapacity. Dotknem sa letmo aspoň niektorých: známy stratosférový výletník Piccard, Einstein, chirurgovia Kocher, Krönlein, de Quervain, Clairmont, psychiatri Jung, Bleuler, chemici Ruzicka, Staudinger, Fischer a mnohí iní; temer všetci nositelia Nobelovej ceny.

Pozoruhodným zjavom medzi univerzitnými profesormi je Dessauer, Röntgenov životopisec, najlepší znalec a pokračovateľ Röntgenovho objavu, človek krásneho čela a očí, s celkom popálenou tvárou, podobnou múmii, od stálej práce s röntgenovým žiarením. Ináč je veľkým pracovníkom Katolíckej akcie, ktorý svojím vedeckým výkonom a hlbokým náboženským životom, známy svojou knihou Wissen und Bekenntniss, je vzorom nového možného intelektuála, v ktorom sa spája vrchol vedeckej vyspelosti a nadprirodzeného života v duši. Zvláštnosťou i stavebne je univerzita vo Frieburgu, na ktorej je prof. Dessauer učiteľom fyziky, je to štátom (kde je katolíctvo v menšine) vydržiavaná katolícka, dominikánska univerzita.

Keď sa povie Švajčiarsko, myslí sa často

automaticky na sberňu politických exulantov. A ono naozaj pritúli každého, politických enfants terribles dejín všetkých odtienkov i dobrodruhov medzinárodného hospodárstva, básnikov, ktorí vyhvizdujú na básnickej lutne až na ostatnej dierke, i naftalínových literárnych obsluhovačov minulosti, hodných zabudnutia.

Švajčiarsko bolo predovšetkým útočiskom emigrovanej revolučnej inteligencie ruskej; od kniežata Kropotkina, anarchistu a proroka vzájomnej pomoci tvorstva, po Dostojevského, od revolucionára Herzena až po Lenina a jeho druhov. A celú škálu možných a nemožných politických eskamotérov všelijakých krajín poznalo švajčiarske pohostinstvo.

Zo zaujímavejších literárnych emigrantov švajčiarskych z posledných čias treba spomenúť Romaina Rollanda a veľkého ruského filozofa Berďajeva, Solovjevovho žiaka. Emil Ludwig tam vydal svoju ostatnú knihu, ostrý útok na Freuda, na psychoanalýzu a jej pornografických panegyrikov (Der entzauberte Freud). A vyšlo tam i dielo Franza Werfela „Hviezda nenarodených“, ostatná vízia budúcnosti.

Švajčiarska hospodárska i kultúrna situácia je charakterizovaná predovšetkým tým, že práca a tvorba nebola prerušená hrmavicou vojny a jej sprievodných znakov. Popri ich laboratóriách a ateliéroch zavše čosi zahulo ako za tretím domom. Preto ani v osob-

nom živote ani v tvorbe švajčiarskych autorov nenachodíme onú prervu, aká je u nás. Je to kultúrny svet, ktorý nepozná úžasne šmykľavé projektily politických náruživostí a problematičnosť výlučne kultúrnych hodnôt v okruhu pôsobenia rozbesnených zbraní delostreleckých a leteckých a etických zurvalstiev.

Väčšina ľudí sa stáva naozaj úprimnou iba na smrteľnej posteli. Prečo by poriadne a úprimné prostredie umrlčích izieb nemohlo pannať vo všedný deň? Ako pre umierajúceho a jeho rozbolelé okolie nie je podstatné, koľko kníh prečítal alebo koľko rečí ovláda, tak sa mi pre náš v mnohom umierajúci svet nezdá podstatným, koľko a akých spisovateľov má ktorá krajina.

Najlepšou reklamou nešťastia je maľovať čerta na stenu. Aj s fyzickej stránky najťažšie sa uzdravuje človek, u ktorého ide o tzv. útek do choroby. A tak je to zhruba v kultúrnej oblasti dnešného sveta. Jeho obraz má za úzadie a horizont všetky nemožné a predsa možné príznaky všetkých minulých a budúcich vojen, hladu, ničenia a smrti. A na tomto psychopaticky klzkom základe osudových nejasností a hrôzy vyrastá viac alebo menej bujná vegetácia rozumných, oplzlých alebo náhodile pôvabných elukubrácii kdektovej myšlienkovej alebo umeleckej aféry. No ako liany bez pralesa visia vo vojnu začmude-

nom bezvetří číreho prirodzena. Ozajstnú trvácnosť a nosnosť a znesiteľnosť i v hrôzach blízkych zánikov zachovala si u všetkých národov iba tvorba, zakorenená v Nadprirodzene.

Švajčiarske duchovné a myšlienkové ovzdušie patrí dnes vari na prvom mieste k tým, ktoré zaváňajú ešte vždy novými možnosťami.

CAUSERIE O WERFLOVI.

V divadelnej hre „Gróf zo Charolais“ starý kultúrny gourmand, šľachtic, ošľahaný vetrami tradície vyhlasuje, že preňho začína byť básnik básnikom, až keď je päťdesiat rokov mŕtvy. Keby ideová pozostalosť tvorivého človeka nemusela prejsť inými kritériami trvania ako oživujúcim dávnym skonom svojho pôvodcu, nemal by azda žeravý prúd mŕtviačeho života iné poslanie ako predstieranie potrebného zla nevyhnutelnej prítomnosti očami večnej minulosti premietañ do ustately anticipovanej budúcnosti výzoru starecky scvrklého a zošedivelého embrya.

Sú myšlienky a sú i básnici, ktorí sú privčas narodení a pritom sú zrelí. Tých vyhrabe iba budúcnosť. Sú takí, ktorí sú privčas narodení, ale nedonosení; k týmto patria mŕtvo narodení. Sú to ideové a literárne potraty, ktoré podľa prostredia a časového umiestenia spôsobujú dakedy viac alebo menej ťažkú otravu organizmu ľudstva s prípadným dlhým vylihovaním na verandách sanatórií mravných alebo ideových debaklov so širokým výhľadom na zdanlivo nemožné možnosti riešenia

dobra. Ale sú i načas narodení, a to sú tí, ktorí vidia a cítia to, čo všetci iní, len intenzívnejšie, prenikavejšie a hovoria za všetkých a preto ku všetkým. Sú to veštcí prítomnosti, ktorí vylupnú podstatu reálneho diania z obalu viditeľností a náhodností a podávajú ho na podnose emotívnosti zovšeobecnené a večne platné tým, ktorí ho len tušili ako za hmlistými závoji z tajomstva skutočnosti.

Každá doba je divná, predivná vo svojej hĺbkovej štruktúre a nevyčerateľne bohatá na postrehy krásnej tajomnosti na lomných plochách prechodu viditeľna a nevyspytateľna. Vibrácia mystéria v určitej historickej chvíli zaostrene vystihnutá ako snečný lúč nad tmavým pozadím, s unášajúcim mihotavým korpuskúl v jeho priebehu, prenikavý pohľad za to, čo každý vidí, cíti a povie, to je funkcia básnika. Prenikať, objasňovať, vynášať na denné svetlo obecného čítania a myslenia to, čo normálnou psychickou námahou nemožno získať, to je funkcia básnika, nie vedome maskovať a zamotávať. Že pri vyššie chválenej koncepcii narážame aj na ťažkosti a komplikovanosti, to je preto, že pri komplikovanejšom a diferencovanejšom úkone treba i komplikovanejšieho inštrumentária.

Človek je tak opustený, ako sa sám opúšťa. A svet je pre človeka taký krásny a bohatý, koľko krásy a bohatstva je v tom ktorom človeku. Plytkému je celý svet iba bana-

litou. A toto meradlo platí dvojnásobne u básnika.

A ešte väčšmi to platí u sýtej, komplexnej a vnútorne prekypujúcej básnickej náture, akou bol Franz Werfel. Pražský rodák, narodený 1890, patrí k onej generácii, ktorá prežívala periódu svojho Sturm und Drang cez vojnu a v apokalypticky šerom osvetlení povojnových, beznádejných rokov.

Jeho literárny a ideový nástup je v znamení expresionistického nasledovníctva Rilkeho. Svoj rodový židovský údel chápe v smysle ušľachtilého prostredníctva medzi kultúrami slovanskými a kultúrou nemeckou. Literárnym kruhom sa stáva nápadným ako gymnazista publikáciou nového, vlastného prekladu Eurípida (Die Troerinnen).

Kým sa v berlínskych literárnych kruhoch básnikov halkyonských na čele s neskorším samovrahom Walterom Calé pomaly začína kryštalizovať expresionizmus, ktorý v maliarstve tak spontánne vybuchil u Kokoschku, Pechsteina a mnohých iných extatikov, vydáva 20-ročný Werfel prvú zbierku básní „Der Weltfreund“. Detstvo, naplnené nežnosťou lásky a čistoty, nesie novým slovom a aktualizovaným zintenzívneným citom „na svojich pevných rukách cez najtemnejšie more“ doby. V odseku „Lúče“ už vidno anticipovaný neskorší ponor po absolútnej láske dychtiaceho srdca. Je to poézia vlašných predvečer-

ných nálad predmestských pútí a cirkusov s obzorom, otvoreným stále do Nekonečna.

Ďalšia sbierka „Wir sind“ už mottom naznačuje hymnický postoj budúceho vývoja „vrhám sa na zem, modlím sa“. Zaujíma ho len „nepominuteIné“ alebo „druhé bytie“, kde sa chce priblížiť „Božiemu času“ pomocou nárazov utrpenia. Nie je a nechce byť iným ako večným žeravým dieťaťom, ktoré je personifikovaným vzývaním, ktoré má najväčší triumf všetkého stvoreného, náramný výkrik radosti a údivu: Sme.

V sbierke „Einander“, ktorá sa skladá z ód, hymnov a postáv, jasne sa ukazuje to, čo živelne vybuchuje v ďalšej sbierke „Der Gerichtstag“, totiž krvné a duchovné príbuzenstvo s prorokmi a vizionármi Starého zákona. Snivými baladami nevidanej fantastičnosti sa vrýva do sveta duchovného, ukazuje tomu, kto sa ho nebojí sledovať, v cykle zjavení a hlasov celú priepasť stáleho božieho súdu i v našej dobe. Zem mu je síce len zrnou hnisania v božích harmóniách, ale pritom vie, že len nakoľko sme tu, budeme i tam prítomní, vo svete Pravdy, „že len tí, čo sa tu znepokojovali z Jeho hĺbok, budú tam spočívať v Jeho hĺbkach“. Prekonáva všetky fázy biblickej vravy, hovorí prísloviami a kvetnatými orientalizujúcimi symbolmi, až cyklom „Modlitba a prekliatie“ vlastne ideove vrcholí jeho básnická tvorba. Vidí človeka večne a

denne pred Sudcom, človeka zaboreného po bradu do bahna hriechu, zloby, nepriateľstiev a nepravdy. Stotožňuje sa s prosbami žalmistu vo vytrženej modlitbe o čistotu a vidí spásu len v narodení, v možnosti byť dieťaťom, v možnosti spoluvlastniť živého Spasiteľa.

Povojnová zbierka básní „Beschvörungen“ je viac artistickým dovŕšením už dýchavičného expresionizmu, žijúceho zotrvačnosťou v preinačenej dobe so zmenenou problematikou. Až po mnohých rokoch vychádza ostatná kniha básní „Schlaf und Erwachen“, zrele vyznanie básnika kresťana, kde sa svet mŕtvych, došlých pravého poznania pojí k svetu viery a svetu reálnemu. Všetko je tu ožiarené duchom pretaveným nezvyčajným poznaním a vedomím. Či ide o starozákonné alebo novozákonné výstupy, či ide o kus básnickej problematiky alebo ľudskej reality, všetko je v takom nevídanom svetle, ako by sám Tvorca držal lampáš poznania za z básnenými skutočnosťami, aby vynikla ich podstata.

V obyčajnom občianskom ponímaní kritériom básnika je strúhanie rýmovačiek a veršikov. Ale to je tak málo pravda, ako že dlhé vlasy robia umelca. Básnik je človek, ktorý má schopnosť zo všetkého, čokoľvek podá, vylúdiť tajomstvo podstaty jemu zvláštnym vzrušujúcim a obšťastňujúcim spôsobom. Prítom forma je ľahostajná. Niekoľko môže byť veľkým básnikom a nemusí za celý život napísať

ani jeden verš. A v tomto smysle je celok literárneho diela Werflovho jedinou súvislou, velikánskou a hlbokou básňou.

Werfel je nevyčerpateľným prameňom, ustavične tvorivým prúdením a v jeho živote niet prestávok; ani vojna, ani rakúska revolúcia, ani prenasledovanie a útek ňou neboly. Celý život, všetko prežité sa stáva dielom, sám sa mení v dielo. Nafúkanými lícami sa mu rúti Duch až po ostatný dych. Pavlovsky posvätenou dýchavičnosťou tvorivosti hlása jeho život: Čím by som bol, keby som nespieval.

Prvá jeho novela je zdanlivo literárne fiasco; je to kniha „Nie vrah je vinný, ale zavraždený“; ale je to istý prvý stupeň na rebríku tvorivej vôle, ktorá sa zarýva do hlbok života. Nasledujú všetky možné prostredia životné. „Der Abituriententag“ je vystupňovaným prebásnením problematiky mladosti a neujasnenosti každej povojnovej generácie. Ešte vo dvoch románoch sa poratúva s touto povojnovou a vôbec vojnovou problematikou, a to v knihe „Die Geschwister von Neapel“ a v knihe „Barbara oder die Trömmigkeit“. V nevidanej dramatickosti a vystupňovanej plastickejšnosti vystupuje tu nálada až do svojich bytostných koreňov rozorvanej doby, v rodinnom a spoločenskom prostredí, popraskanom mrazom konvencie, a odbožstenej vzťahovosti čisto ľudsky, rozumovo a zemsky fundovanej. A východisko: Na jednej strane vyjadrené

osobne v postave dobrotivej a zbožnej slúžky Barbory, ktorá jediná vie urobiť krok do oživujúcej budúcnosti z priehlbne opálovej hrôzy temer nepochopiteľného veku. Geniálni básnici a duchovia sa ním len nevidome taktajú, len oná pokorná a pokojná osôbka vyrieši strašnú otázku bytia, symbolizovanú bezútešne ožiarenými nedeľnými popoludniami bez práce a smyslu, svojou odovzdanou dobrotou vôli Najvyššieho. Na druhej strane je ukázané nadosobné východisko z každej hroznej vojnovnej doby ako príkladu všetkého príšerného v živote vo veľkolepej vidine, kajúcej púti bosého pápeža modlitby Benedikta XV. za Kráľom pokoja.

Medzi mnohými väčšími-menšími prácami z tejto doby treba spomenúť dve divadelné hry „Paulus inter den Juden“ a „Das Reich Gottes in Böhmen“. V prvej sa neskorší konvertita a nasledovateľ sv. Pavla zaoberá problematikou konvertitstva, veľkou opustenosťou na ceste za Pravdou, ktorá je odmenená milosťou dravej lásky k Bohu a bezpodmienečnou odovzdanosťou, ktorá všetko vidí len ako výraz božej vôle, bitku ako zaslúženú odmenu za vlastnú minulosť, neúspech ako vlastnú neschopnosť, výsmech ako skúšku vytrvalosti. V „kráľovstve božom v Čechách“ sa predvádza problematika reformačná a protireformačná a debakle srdca, ducha i ľudskosti pri hájení pravdy.

Medzitým sa pripravoval vo Werflovom živote prelom. Už bolo spomenuté, že sa v pravom smysle slova prelieval do svojho diela, že sa v ňom rozpúšťal. V tichej pracovni plynul jeho život. A je známe o ňom, že i tisícstránkové diela písal a opisoval svojím ohybným, kaligrafickým písmom po dohotovení a ostatnej úprave ako usilovná včelička. Po štyridsiatke sa oženil. Jeho ženou sa stala Alma Mária Mahlerová, o 20 rokov staršia než on sám. Bola to vdova po veľkom symfonikovi, dirigentovi, konvertitovi, jihlavskom rodákovi Gustávovi Mahlerovi; sama hudobníčka, skladateľka, spisovateľka a hlboko zbožná starenka výzoru 30-ročnej ženy.

Bolo to asi okolo roku 1930. Vo Viedni sa konal cyklus svetonázorových prednášok. Jednu z nich mal Werfel na tému „Či môžeme žiť bez viery v Boha“ (Können wir ohne Gottesglauben leben?). Uvádza všetky možné dôkazy potreby jestvovania Boha, filozofické, sociálne, prírodovedecké, umelecké, psychologické a subjektívne a po polemike a zásadnom odmietnutí teórie a praxe národného socializmu i komunizmu končil týmto vyznaním: Ja ako žid verím, že len posilnené a obnovené kresťanstvo je schopné postaviť na nohy Európu a svet.

To bola už len vonkajšia bodka, položená za vnútorný prerod. Mne sa od tých čias už len tri diela zdajú byť podstatnými pre jeho

vzrast a charakteristiku: „Die vierzig Tage des Musa Dagh“, „Höret die Stimme“ a „Das Lied von Bernadette“. Tieto sú, pravda, vyvrcholením. Mnohé iné pred nimi, medzi nimi a po nich zapadajú zásadne do rámca tohto vypätia.

V „Štyridsiatich dňoch Musa Dagh“ sa rysuje najlepšie prorocký ráz Werflovho ducha. Hovorí sa o prenasledovaní arménskych kresťanov a ich zúfalom odboji v horách Musa Dagh a o ich zámernom vraždení deportáciami. Je to o 15 rokov anticipovaná vízia deportačných príšerností európskych. Psychológia hrôzy a strachu a škrtiacich úzkostí trpiacich a bezvýhodnosť nemilosrdnej Iudskej zloby, ktorá ovláda všetky možnosti a cesty vo svete okrem tej, ktorá vedie Iudským vnútrom k Bohu, sú kúzelným leskom rozprestreté nad týmto románovým balvanom.

Kniha „Höret die Stimme“ je román o Jeremiášovi. Tu sa najkrajšie rysuje syntetický svojráz Werflovho ducha. Je to kniha o prorokovi, ktorý chce byť hlasom Boha, lebo ho počúva. O tom, ako sa nekompromisnému hlasu neverí, lebo stavia všetko na fundamente božích rozhodnutí a stavia poriadky a hodnoty zemské na božie poriadky, ale nie nad ne. Je večne sám medzi Iuďmi, lebo mu ide o spoločnosť božiu. Národ ho nechápe, lebo ho nechce, aby bol veľký a mocný, ale čistý. Človek ho zaznáva, lebo chce z neho vykresaf

iskru večnosti. A Boh ho uvrhol medzi tvrdošijný národ nevyužitého vyvolenia.

V knihe „Pieseň o Bernadette“ sa najčistejšie rysuje náboženský ráz Werflovho ducha. Už netvorí, ozaj len spieva, lebo spev je bytie. Na úteku za nemeckého vpádu do Francúzska sľubuje Lurdskej Panne Márii knihu na jej oslavu, ak sa šťastne dostane na druhú stranu veľkej vody. A v tejto knihe splatil svoj dlh. Tým korunoval celé svoje ľudské i básnické bytie. Voľakedy som síce čítal, že Werfel utiekol do katolicizmu. Ale s kritikmi je to vo všeobecnosti tak, že z kritiky sa človek dozvie viac o kritikovi než o kritizovanom. Keby bol volil Werfel tematiku z prostredia pastierov z Montmartru a ich srdcových a venerických vecí, s patričným erotickým okorením, bolo by to veľké, časové umenie, tým viac, keby to bol podal paranoicko-snovými metódami. Keďže si však Nadprirodzeno vybral za tému, bol to útek.

Ale v umení ide predovšetkým o intenzitu tvorivého a ľudského ponoru a o zvýraznenie bytostných hĺbok života. A tu sa večné prínosy Werflove nesmú ani jedným dychom vysloviť s chatrnými úlovkami stále tesne postpubertálnych tóní, literárnym potom voňajúcich pozostatkov z kankánov vydedených múz.

Werfel ako básnik je zriedkavým zjavom nesmiernej tvorivosti, vnútorných rezerv a bohatstva. Je magickým osvetľovateľom osudo-

vých záhad i vecí, vizionárom, ktorý tuší v myšlienkach pustnúcu budúcnosť, je snovateľom súvisov sveta nášho ľudského bytia s dramatickým vpádom Nadprirodzena doňho. Je všesvetový v smysle katolíckej univerzality. Nie je ničí, lebo patrí všetkým.

Werfel ako človek je skromný, nenáročný pracovník, ktorý chce slúžiť dobru a pravde tým, že vyklčuje v sebe všetko, čo im zavadzia. Má jednu vášeň, jednu slasť, jednu odmenu: svoje dielo. Mohutný a patetický prorocký hlas svojho starozákonného srdca rytmizuje nakoniec s tlkotom lásky blahoslavenstiev.

Zprvu plesá, potom vidí, hrozí sa, varuje a preklína, vhlbuje sa, ukazuje, predpovedá, modlí sa a spieva. To je telegrafickým slohom synchronizovaná stupnica jeho vzrastu.

Veriacemu je jedno, akou rečou sa chváli Boh. A Pánu Bohu asi tiež. Reč ducha je jedna a dialekt srdca je tiež len jeden. Hodiny božej trepezlivosti ukazujú 5 minút po polnoci. Kohúti večných výhľadov sa zobúdzajú, aby zobúdzali. A Franz Werfel bol iste jedným z nich.

REKVIEM ZA VYZNAVAČA.

Narodený 23. VI. 1892 v Prahe.

Pokrstený 29. VII. 1921 v Prahe.

Umučený 16. II. 1941 v Dachau.

Toť nápis na prostom náhrobnom kameni Dr. Alfréda Fuchsa. Čím bol tento konvertita českým katolíkom, vycítiť z novej pietnej knihy, vydanej Dr. Ctiborom Maňanom, ktorá sa skladá z mozaiky vďačnosti elity českého katolicizmu z radov kléru i laikov.

Nad osobnosťou tohto moderného apoštola, vyznavača a krvného svedka sa treba zamyslieť, lebo sa v ňom ako ideovom ohnisku paradigmaticky zjavuje mnohoraká problematika našej apokalyptickej doby: nadhodená, prebojovaná a doriešená.

Za pravdu, ktorú spoznal, žil, bojoval i trpel.

Naše časy sa náramne ponášajú na doby nastupujúceho kresťanstva: vnútorne rozleptaný a rozorvaný svet, sociálne nespravodlivo usporiadaný a hospodársky anarchický; znehodnotenie človeka na jednej strane a subjek-

tivistická svojvoľnosť na druhej; orgiastická zvrhlosť duševnej prázdnoty, živená krvavými kúpeľmi amfiteátrův, a nadzemské slasti katakombovej vrúcnosti najčistejšej čelade Kristovej.

Na jednej strane hybris zloby pohanstva s jeho nesmyselnou a šíalenou ukrutnosťou a na druhej strane vrcholné zjavy lásky k Bohu a večným hodnotám v hekatombách vyznavačov a mučeníkov.

Doba prvých kresťanov, doba bezprostredne prežitých apoštolských skutkov je vo svojej nekresťanskej i kresťanskej složke úplne biblicky sfarbená, žijúca vo vrúcne prijatej alebo inferálne zatvrdilo odmietanej postave Bohočloveka. Boly to časy, keď väčšina kresťanov pochádzala od židov (Maňan). Boly to časy, keď ešte značná menšina národa židovského, počnúc apoštolmi a svedkami Kristovho pôsobenia, i za cenu života vyznávala Ježiša Nazaretského za svojho dávno vytúženého Mesiáša, Vykupiteľa.

Boly to ohniví a verní služobníci Pánovi na čele so sv. Pavlom a sv. Štefanom mučeníkom. Sú vzorom a počiatkom serie konvertitov z Dávidovho rodu, z ktorého telesne pochádzal sám Kristus, ktorých stretávame v rozličných vekoch a u rozličných národov, od zničenia chrámu jeruzalemského Titom r. 70 po Kr.

Konvertitom sa často vyčítuje ich prepia-

tosť, ich extrémnosť a nekompromisnosť, ba dakedy aj hysterickosť. Ale treba rozumieť ich ťažkému postaveniu; áno, ťažkému, ako všetkému, čo Boh žiada. Svojich zanechali a tým smerom sa často rozprestierajú púšte nepriazne a hory nenávisti; a v kresťanských radoch sa stretajú s nedôverou. I pre túto opustenosť sa musia tak náruživovo primknúť k Božskému Srdcu, ktoré aj im prisľúbilo vykúpenie.

Ich neskoro uzdravené duše sa často zachvievajú v kľúčoch zbožnosti, ktoré pohodlní a vlašníci nie sú ochotní prijať bez posmešku, lebo by to znamenalo vyjsť z pohodlia „pobožnosti“, kde božie požiadavky sú uvedené na pravú časovú a spoločenskú mieru, nevybočiac z rytmického chodu vnútornej a vonkajšej banality. Ale kto sa bojí rizika bólu božieho zranenia, nedôjde ani slasti ich vnútornej odmeny. A na túto otázku zápalu, resp. prepiatosti konvertitov odpovedal J. Florián, keď hovoril o Bloyovi: Na to, aby sa urobilo dosť, absolútne treba urobiť príliš mnoho, lebo jedine takto sa uchvacuje kráľovstvo nebeské.

Dr. Alfréd Fuchs bol jedným z týchto ohnivých. I on bol jedným z oných prepiatcov; ako by svojou vnútornou intenzitou zbožnosti a duchovného života chcel nahradiť to, čo do krstu zameškal, a predbehnúť to, čo mu krátky pozemský život nemal dovoliť.

Bol síce jedným z najagilnejších prednášateľov a činiteľov Katolíckej akcie, to však nebránilo mnohým „integrálnym katolíkom“ posmievať sa jeho zbožnosti a neprišlo im na um, že napríklad na ranných omšiach, kde býval sám, kým oni spali, by boli mohli byť spoločne, ako sa to spomína v Maňanovej knihe.

Život Dr. Alfréda Fuchsa po jeho konverzii — bolo 20 rokov neúmornej práce. Prednášky, knihy, články, diskusie v službách Ježiša Krista, v službách sv. cirkvi. Bol to pôsobivý, jemný a vzdelaný apoštol. Ozaj „Mocný sa vložil v ruku jeho“. Bol to muž, ktorý žil vždy v blízkosti Boha a pri všetkej kultúrnosti žil ustavične sklonený nad rozvaleňou priepasťou úžasu — nad večne prítomnými súdmi božími. Bol nielen znamenitým znalcom sociálnej náuky Cirkvi a štátnoprávnickým i cirkevnoprávnickým odborníkom, ale i nadšeným komentátorom eucharistických hymnov a vášnivým tlmočníkom eucharistického Veľkonočného Baránka Božieho prednešné srdcia. Bol nielen znalcom filozofických a teologických základov katolíckej cirkvi, ale i opravdivým bláznom v Kristovi v najrýdzejšom a najfrantiškánskejšom smysle slova.

So železnou logikou predkladal ľuďom neotrasiteľnú praktickú pravdu: Stat crux, dum volvitur orbis. Len kríž stojí a bude trvať

večne, i keď sa svet otriasa vo svojich základoch.

A krížu ostal verný v dobrom, v poctách a obdive, i v zlom, do ostatného dychu: krížu a jeho ostatnej konzekvencii — láske. Však prosil svojich spoluväzňov, aby sa modlili za svojich trýzniteľov, a nik na ňom až do skonu nezbadal v rečiach i v správaní sa iné, ako odovzdanosť do vôle božej a súcit so svojimi bezbožnými katmi.

Dr. Alfréd Fuchs je krikľavým mementom na dve strany: do tábora židovského i katolíckeho. Židovskému táboru ukazuje jedínú možnú cestu z materializmu a egoizmu a starozákonnej nenávisťnej mentality, cestu vykúpenú Kristovou krvou, cestu lásky a pokory, cestu k národom i k nebu. Katolíckemu táboru ukazuje, že aj z kmeňa Judovho môže vzísť kvas pre Cirkev, aby sa nemodlilo: Sv. František Xavérsky, oroduj za nás, apoštolát medzi Židmi by však ostal nepovšimnutý a aby sa konvertitom ab ovo nehádzali pod nohy polená najneláskavejšej nedôvery!

Dr. Alfréd Fuchs nežil len pre seba a nezomrel len pre seba. Pracoval a žil za vec Kristovu na zemi. A na smrť išiel vedome ako na obeť. Okupačné úrady mu dali možnosť odísť do zahraničia, on však ostal. A tak umrel síce medzi tisícami a trpel so státisícami. Ale umrel azda najviac preto, aby smyl kus krvnej viny so svojich katov a so

svojich zatvrdilých — podľa krvi — bratov.

Žil a umrel ako tí prvotní kresťania, ktorým bol Boh všetkým. A to potrebuje svet a najmä katolícky svet, ako volá Bloy: Kresťanstvo z dôb, keď horúca krv Pána Ježiša Krista kolotala v žilách prvých svätcov.

LÁSKA V KATOLÍCKOM MANŽELSTVE.

Niet väčšmi zneužívaného slova, ako je slovo láska. Celý svet a každý ho má v ústach. Ako je ono hriechom a všetkou mysliteľnou a skoro nemysliteľnou špinou omastenými prstami a perami opotrebené! S akou odpornou a hriešnou ľahostajnosťou ho používajú všelijakí profesionálni alebo diletantskí hazardéri lepšieho, krajšieho, zdravšieho alebo aj duchovnejšieho života! No koľko rozličných predstáv, pocitov alebo možností je ono schopné vyvolať! Veď celá stupnica života, od mravných kloák všetkých zhýralých mozgov až po anjelské nadnášanie svätých, nosí nálepku s piatimi literami: L á s k a. Ale šedivosť ľahostajnosti v cítení a vyjadrovaní života je temer ohavnejšia než intenzita úprimných v zvrhlostí. Láska sa nedá odbaviť mávnutím ruky alebo záchvevom srdca. Láska nie je predmetom na spohodlenie salónov duše.

Ešte jedného slova sa zmocnila všetka úzkosť ľudská, všetka zvrátenosť ľudskej túžby, všetka tuposť osprostených srdiec, aby ho rozšliapala v stráviteľnú a v malých dávkach podávateľnú kašu, aby ho pošpinila kalom

hriešnikov na svojom koncesionovanom úteku pred jeho neúprosnosťou, aby ho utlačila do filisterských foriem svojej roztrieštenosti a potreštenosti bezpodmienečného životného lakotníctva — a to slovo je: Boh.

Boh a láska však museli byť najviac zdegradovaní týmto svetom patentovanej duchovnej podradnosti, lebo z Boha je láska, lebo Boh je láska.

Otvorený bok Kristov je prvým a večným prameňom všetkej lásky. Tenký pramienok krvi a vody na Golgote je však súčasne ústím do Božského Srdca, do večného mora lásky. Tu sa sbiehajú prameň a cieľ večnosti a časnosti.

Či pred Kristom nebolo lásky, opýta sa dakto. Tvrdím, že nie. Tak ako svetlo bolo síce stvorené v prvý deň, ale prišlo na svet až vo chvíli, keď zažiarila betlehemska hviezda (*erat lux vera quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*), tak je hodinou zrodu lásky chvíľa, keď sa niesly priestormi svetov slová: Dokonané je. Lebo až vtedy bolo dokonané Stvoriteľovo dielo lásky.

Áno, už Starý zákon hlásal príkaz lásky, ale len k najbližšiemu. Až Kristova blahozvesť ho rozšírila na všetkých tým, že ho rozšírila ako povinnosť voči bližnému.

Starozákonné Iudstvo, vo svojej prírode blízke polozverskej postati, bolo roztrieštené

na jednotlivé, do života vsadené individuá, ktoré boli úplne autochtonné, od seba oddelené, od Absolútna oddelené hrubou, i keď priezračnou stenou nevykúpnosti. Ako by na večnosť dorážaly ako nerozumné deti, ktoré nechápu nepriechodnosť sklenej priehrady. A Boh len niekoho málo jednotlivcom dovolil preniknúť do svojej blízkosti.

Tieto veľké a sväte starozákonné postavy žien a mužov, bojovníkov a prorokov, patriarchov a vidcov, pramatiek a praotcov sú preformovanými predobrazmi až príchodom Kristovej lásky milosťou zbožšteného smrteľníka.

Dejiny Iudstva sú horstvom, ktorého hrebeňom je Kristus. K Nemu vystupuje s jednej strany Iudstvo predkresfanské všetkých dôb, minulosti, prítomnosti i budúcnosti a s druhej strany Iudstvo, ktoré si je konzekventne celým svojim bytím vedomé faktu a zodpovednosti vykúpenia.

Civilizovaný staroveký živočích, často preceňovaný titulom člena Iudskej spoločnosti, je ten istý v Ríme Petroniových žraníc, gréckych pederastov alebo všelijakých tých vtedajších, k bontónu patriacich maloázijských módných pohlavných svinstiev ako v dnešných eurázijských alebo amerických kultúrnych bordeloch, baroch a podobných moderných nevyhnutnostiach, ten istý, či ho ťahá kuli rikšou, otrok na nosidlách alebo dnešné motorové konské sily; bankový, továrenský

alebo politický násilník dneška sa úplne rovná Hanibalom, Džingischánom a všelijakým tým iným Kainom zpred stáročí a tisícročí. A tento o vykúpenie nedbajúci ľudský živočích ním aj vždy ostane, ak sa prešmykne cez Petrovu rybársku sieť.

Jedným z najpodstatnejších prínosov — i sociologicky — vykupiteľského diela Kristovho je fakt detinstva božieho.

Faktom detinstva božieho je realizované spojenie ľudstva s Bohom. Každý človek bol, je a bude dieťaťom božím alebo ním aspoň môže byť. Tomu nezabránia ani všetky pluhavstvá všetkých najskorumpovanejších spoločností čo akým odklonom od Boha. Lebo láska je predovšetkým vecou milujúceho i v božom i v ľudskom ohľade. A Kristus prišiel na tento svet, aby všetkých ľudí vykúpil. Pečať božieho detinstva je teda neviditeľne na každom ľudskom čele, pod šiškami všetkých vojakov a pod všetkými napudrovanými parochňami strážcov pokladu konvencionalít, za očnými škárkami prilbic rytierov diablá, ba i za chrastami corona venerea.

Otvorený nepriateľ je v metafyzickom smysle sluhom božím. Veď napr. i prorok Jeremiáš nevolá kráľa Nabuchodonozora ináč ako sluhom božím, hoci bol najreálnejšou a najstrašnejšou metlou Jeremiášovho národa. A i v dejinách, videných pod zorným uhľom púte medzi zavretými a znovu sprístupnený-

mi dverami raja, vidíme zavše vznikaf takéto korbáče Iudstva, či už tých alebo oných, tej alebo onej skupiny Iudí. A i na zľahostajnené a chladnúce kresťanstvo vysíela Boh občas takýchto svojich naháňačov, viac alebo menej vedomých havkáčov Absolútna. A tieto svorky zdanlivo pekelných psov dejín sú viac božími nástrojmi než všetci polopobožní vykrúcači očí a tvrdých božích požiadaviek. Lebo milovať dobro znamená nenávidieť zlo a láska ako jedna z najťažších — ba podstatných — požiadaviek božích je vyhlásením boja zlu — okolo nás a v nás.

Najnebezpečnejší nepriateľ je ten, ktorý je nám príjemný. Ozdravujúca operácia často bolí, smrtiaci jed sladko omamuje. A najväčšie zlo nenarobia tie formy nepriateľstva proti kresťanstvu, ktoré ho ostro napádajú, ktoré robia z veriacich vyznavačov, hrdinov nebeského zaslúbenia a mučeníkov, ale tie, ktoré bujnejú pozvoľna, nebadane, ale jednoštaj zo špikov jeho duchovného určenia.

Najprv vycicajú slová, pochopy, predstavy a mňazgu zásad, až potom ľahko povykrúcajú krky rachitickým dušiam a charakterom.

Príjemné vraždy sú v mravnom a duchovnom svete nebezpečnejšie ako brutálne mučiarne. Hodvábna smrť je odpornejšia ako surový ortiel.

Nuž i na slovo láska a jeho životnú náplň sa prisal diabol všelijakými svojimi Iud-

skými, myšlienkovými i bezmyšlienkovitými výhonkami. A má pritom pomáhačov i v tábore kresťanskom i v radoch pomazaných a viazaných sľubmi. Lebo každý, kto z veľkého a tvrdého, velebného a páliaceho slova a pojmu lá s k a urobí dajaký limonádový vzťah k ľuďom alebo k Bohu alebo dajaký príjemný a lacný pomer, alebo poistný ventil do ríše večnej Spravodlivosti, je služobníkom otca zla.

Láska a Boh boli povýšení na abstraktné pojmy, na bezkrvné fantomy ešte bezkrvnejších papierových mozgov, čo bolo prvým zásadným pokusom zastrčiť ich do zásuviek žiadaného zabudnutia. Ale Boh, darca i tvorca všetkého života, musí byť niečím najživotnejším, najžitejším a nie zdrapom viac alebo menej vyblednutej myšlienky.

Boh je všetkým alebo ničím, a to nielen v smýšľaní človeka, ale i v jeho živote. Alebo sa žije v ňom a skrze neho a to sa dá životne len v duchu a v pravde, alebo sa žije v jeho odmietaní — ale zas len na periferii vzťahovosti k nemu. Lebo zo vzťahu k Bohu nemožno vypadnúť, len predznamenaná toto vzťahu môžu byť obrátené.

Sú všelijaké slová, ktoré sa pokladajú za veľké: sloboda, víťazstvo, spravodlivosť, rovnosť, sila, svornosť. Ale Boh ani jedno z nich nevezal na seba. Označil sa však láskou (Braito).

Boh je teda láska. A všetko konanie, každý vzťah je pre kresťanov determinovaný, to jest do Nekonečna vypätý touto Bohom danou definíciou.

I katolícke manželstvo, sviatosťne spečatené, stojí a padá vo svojej určenosti ako vzor svojim metafyzickým rozpätím medzi dvoma, pre katolíkov a kresťanov neodškriepiteľnými piliermi, ktoré takto tvoria kolísku nielen šťastia, ale vôbec možného spolunažívania v manželstve: na jednej strane realita Boha-Lásky, na druhej strane do ostatných konzekvencií ponímaná realita nášho detstva božieho.

Krása, šťastie a harmónia katolíckeho manželstva sú teda podmienené predovšetkým vedomým usmernením celého manželského života na Boha a potom úctou a láskou, ktorú prechovávajú obaja manželskí partneri voči sebe ako k dieťkam božím a nositeľom nesmrteľnej duše.

Vysoká škola lásky, ktorej nás učí sv. Pavol v liste ku Korinťanom, obsahuje i pre manželské spolunažívanie prakticky najpodstatnejšie črty a prejavy lásky. Láska je dobrotivá, trpezlivá, nehľadá svoje vlastné, nežiarli, nemyslí zle, ale teší sa pravde, všetko znáša, všetkému verí, všetko dúfa, všetko pretrpí a nikdy neprestáva.

Tot kľúč k dokonalému a vyrovnanému manželstvu! Nikto nie je vždy na výške, ani

čo sa týka milosti, zdravia alebo psychickej dispozície. Však sme všetci slabí a krehkí ľudia. V duchu pavlovskej lásky chápanom a žitom manželstve sú manželia jeden druhému oporou, vyrovnaním, doplnením a povzbudením. Treníc a ťažkostí je všade v živote dosť a nájdú sa i vo vzornom manželstve. Ale keď jeden nevyužije slabé chvíle alebo nedokonalosti druhého, lež pomáha jemnosťou a dobrotivou nežnosťou prekonať depresívnu fázu, keď jeden druhému pomáha k vyššej úrovni vzdelanosti alebo duchovnej dokonalosti, keď sa, jedným slovom, vnesú do každodenného manželského života od práce a starostí až po intimitu duší a tiel normy božej lásky a dobroty — výsledok musí byť krásny a požehnaný.

Manželský pár by si mal stále uvedomovať, že keď sú dvaja v Jeho mene spolu, že On je medzi nimi. V práci, v starostiach, v chorobe, v nežnosti, v smrti.

Vždy, stále, všade. V manželskom objatí vložiť sa do Kristových pripravených ramien, toť základný duševný postoj katolíckych manželov!

Najväčšou plagiou bežných manželstiev je nuda, ľahostajnosť a najmä vyčerpanosť duševných pôvabov.

Žiť je — často — umením. Žiť ozaj po katolícky znamená vytvoriť zo surového ma-

teriálu života umelecké dielo, ktoré takto sformované vraciame Stvoriteľovi.

Keď sa v manželstve i muž i žena takto spravujú, keď pomocou milosti a vlastného úsilia sa dopracujú vyššie, taký život je zdrojom ustavičných objavov vzájomného bohatstva a kúzla duše. Všetko je pohyb, všetko je vývoj, všetko je zdroj nového. Obaja sú vždy noví, prehlbujúc sa objavujú v sebe vždy nové pôvaby.

Ovzdušie v pravom katolíckom manželstve je pokojné, vyrovnané, odovzdané a radostné. A či to nie je krásne, keď i drobné trenice vyrieši každý tak, že zabehne pred svätostánok a tam prosí o trpezlivosť a modlí sa za toho druhého, ktorému v srdci už dávno odpustil. A keď v tom istom postoji vnútra dôjde ta i druhý partner, nemôže z toho nevzísť ešte krajšia a plnšia shoda, než bola predtým.

Okrasou, ale predovšetkým zárukou trvanlivosti súladu sú čnosti božské i ľudské. Z tých druhých najvýznamnejšie sú jemnosť, uznalivosť a zdržanlivosť. Život je krásnou a sľubnou nádobou len vtedy, ak sú v ňom prekvapenia a možnosti. A preto, ak nemá byť manželský život zbavený kúzla, nesmie si ani jeden z partnerov dovoliť nič nevkusného, nič drsného, nič príliš obnaženého — ani duševne ani telesne. Čistota a stud nemajú zastat pred manželskými spálňami, ale majú vojsť

do nich ako najkrajšia okrasa a záruka nosnosti plného nažívania.

Len takto, len katolícky chápané manželstvo je viac než hospodárskymi výhodami podmienený sväzok dvoch ľudí, prípadne ešte i eroticky na sebe zainteresovaných.

To však sa dá uskutočniť iba z plnosti katolíckeho života. Keď muž i žena kľakajú k tej istej hostine Večnosti a odchádzajú od nej v plnosti presvedčenia, že ich srdcia hostia tú istú náplň prítomnosti Boha, musia sa ctíť a duševne pokľaknúť jeden pred druhým vo svojom správaní ako pod stálym dohľadom svätostánku.

A všetko ich počínanie od lopotenia za živobytím až po bolesti a trampoty s deťmi a so životom, od prvého ranného pohľadu až po večerné pozdravenie, od bratsko-sesterských občasných vzťahov až po ostatné blízkosti — všetko má byť jediným pohľadom na kríž Kristov. Lebo ostatné ohnisko, v ktorom sa môžu ľudia najviac a na večné veky stretnúť, je Božské Srdce.

Božské Srdce je večným prístankom pravých rodín, tu i vo svete nemenlivej Pravdy. Pretože však milosť predpokladá prirodzenosť, buduje na prirodzenosti, musí previesť svoju lásku, ktorá sa začína pri vzťahoch prirodzených, všetkými odtienkami duševnej náklonnosti až po družnosť božích dietok, spojených v zásluhách najčistejšej krvi Kristovej.

A také katolícke manželstvo je hybnou osou dorastajúceho vykupiteľského utrpenia, jedným z uzdravujúcich smerov v naštrbenej ľudskosti.

Kresťanstvo je posolstvom lásky, lebo ním je i Kristovo evanjelium. Láska je naša sila, ktorá sa vie prejavíť i v našej slabosti.

Dnešná ľudská spoločnosť ešte znesie prítomnosť Kristovu, ale len na oltári, vo vyhnanstve a väzení oltára, Krista za sklom, Krista za mrežami, nezáväzného Krista pohodlných slávností, Krista symbolického.

Ale Kristus je živý, Kristus je Život. A to je pohyb a životnosť jeho údov, ktoré sa ním správajú, aby sa jeho život v nich a skrze nich manifestoval. Kristus neustále vchádza do privretých a uzávermi plytkosti dvojmo poistených sŕdc ako do shromaždišťa poľakaných apoštolov. Aké nepríjemné musí byť udivenie dnešných duší po dvetisícročnom nepretržitom vraždení Krista, keď tak naľakal tých, ktorí po ňom túžili, keď prišiel medzi nich cez zatvorené dvere.

Keďže katolícka rodina je fundovaná metafyzicky ako výkonný a výchovný orgán stvoriteľského plánu a je vystavaná nielen na hmotných vzájomných alebo didakticko-spoločenských záujmoch, ani na sentimentálite opičích inštinktov, stojí a padá s intenzitou do nej vneseného nadprirodzeného života.

Keď sú rodičia zajedno v hrdinskom rozhodnutí žiť v ustavičnom dohľade Križa so všetkými konzekvenciami, t. j. vo vzájomnej úcte, miernosti, jemnosti, vernosti a dobrote lásky, musia nevyhnutne i deti niesť na sebe pečať vôle božej.

Keď samodruhá matka hlbokým duchovným životom, sýteným eucharistickým pokrmom Večnosti, napúšťa cez svoj obeh krvný svoj plod najsvätejšou krvou Ježišovou, dáva tým základ novému pevnému ohnivku do re-faze pokolení vykúpených.

Keď otec odhodlaným a vážnym životom z viery tvorí hodnoty nielen úžitkové, ale okolo výtvorov svojej práce vybavuje nevyjadriteľné, ale uchvacujúce nánosy ušľachtilosti a mravnosti ako reálny výraz večnej prítomnosti Boha, dáva tým základ pre nové, z neho vyššieho bojovníka za lepší, zbožstenejší zajtrajšok.

Keď sa rodičia vedome zapojili do tajomného prúdu vykúpenia, ktorý steká s Kalvárie smerom k večnej priehlbni Ostatného dňa, a neostávajú v dušiach len čriedovými naháňačmi každodennosti, ale vedú život vo všetkých spomínaných odtienkoch lásky — a to je možné i v najskromnejších pomeroch — obnovujú svet.

Láska je kľúčom ku všetkému: k spokojnosti, k vyrovnanosti, k pokoju. Kresťanom je láska všetkým, bez nej nie sú ničím.

A čo tí druhí? Čím je pre tých?
Láska je často tým, čo žiadajú od kresťanov tí, čo sa podľa nej nesprávajú.
Tak im ju vštepme tým, že ju predvedieme predovšetkým vo vlastnom rodinnom živote.

VEDA ALEBO VIERA.

Pýtam sa vás, či má svet os, či všetko musí mať os? Život je pohyb, vírenie okolo dačoho. A Boh je kryštalizačnou osou života. A viera je nemenlivý hriadeľ, prenášajúci stálosť večnej životnej osi do pokrivkávania myšlienkového a prírodovedeckého rôsolu.

Naša doba je znamenitým delidlom časov. Všetko je priostrené, i pohľady sú v mnohom väčšmi zaostrené, zdá sa, že všetko speje ku kulminácii, všetko je privedené na ostrie noža. Žiadajú sa rozhodnutia, ideové i praktické. Mľandrávi a chronicky nerozhodní spadnú pod stôl vývoja. Nastalo apokalyptou žiadané triedenie. Tu studení, tam horúci, ale beda vlažným. A toto triedenie je všade a vo všetkom, ale nadovšetko v oblasti ducha.

Naše storočie má mnoho vývesných tabúľ, ktoré naoko hlásajú jej základné tvorivé heslo: triedny boj, sociálny problém, národohospodárske riešenia alebo výbuchy vedecského poznania. V podstate je to boj o vieru a za vieru, o pravdu a za pravdu.

Vojnami hmotne obnažená a ochudobnená, ideovými bankrotmi myšlienkovu a mravne spustlá trčí naša doba do dejín ako hrbatá, vycivená a zanedbaná žobráčka, ktorá si prefíkaným žmurkaním hriechami zakarpavených očí obzerá vlastné, zdanlivo nezhojiteľné rany, v ktorých hyperracionalizmus, mravná zvrhlosť a násilná nevera v družnom objatí hmýria sa ako biele zapáchajúce larvy hniloby.

Nedôverčivým mudrlantským pohľadom minulých storočí, brodiacim sa po pás v zázračne sa kopiacich výlevoch nadprirodzena, vo forme milosti prirodzených objavov podarilo sa zavesiť si okolo hrdla pozlátenú reťazku vlastných zásluh, ktorá však nemá vyššiu karátovú cenu ako zlatá žila.

Títo najneprirodzenejší príživníci nadprirodzených odhalení v prirodzenom svete sú kmotrami dnešného zdanlivého rozdvojenia sveta vedy a sveta viery.

V jednom sa podstatne líšia od seba. Svet viery je stály, nemenlivý, lebo i jeho predmet, Boh, je stály a nemenlivý a večný. A svet vedy je v ustavičnom prerode, v pohybe, ktorým vlastne ustavične seba samého zrádza a ktorý volá, namiesto permanentnej efemernosti denne zdochýňajúcich mušiek, pokrokom.

Toto je teda zdanlivý rozpor medzi vierou a vedou. Čo si veda počíta k dobru, vyčíta

viere. Ale tak, ako by najdokonalejší ľudský organizmus bez kostry nebol iným než kôpkou mäkkýšovitej pulzujúcej masy, tak i veda chytro by skapala bez bezvýhradných a trpezlivých investícií Absolútna. Keby prvý Hýbateľ stiahol svoje preddavky z našej časnosti, nestačilo by ani tisíc niagarských vodných priehrad svojou energiou na to, aby odvrátilo nezmernú hrôzu z tvári iba sebe veriacich vedcov.

Namiesto ušľachtilejšieho postoja pokory v povedomí časnej múdrosti vedy a menlivosti teórií, poznatkov i vývodov z experimentálnych vied, namiesto slušného povedomia, že i najpokročilejšia veda žije iba z omrvínek večných tajomstiev, chodia mnohí poprední vedci duchovným svetom pávím krokom po zvetralých mačacích hlavách histórie vedy v nafúkaných nohaviciach kozmických a dakedy i komických pajácov. A zabúdajú, že podobné kreatúry budú zajtra kráčať po ich múdrosti podobným rytmom duchovnej nadutosti.

Smutné a neplodné nedorozumenie medzi vedou a vierou, úlisný rozsobáš medzi nimi nebol pôvodným stavom. Až vpádom určitých vplyvov do všeduchovného Ordo došly tie odstredivé sily pôsobnosti.

Pôvodne splyvala veda s vierou. Lebo veď koniec-koncom oboje vyviera z imanentnej túžby ľudského ducha a ľudského srdca po

poznání a spočinutí v Pravde. Zprvu bola všetka mimoľudská vzťahovosť zhustená v hrôze a úcte pred nepoznaným a zdanlivo nepoznateľným. Totem a tabu majú a mali v sebe shrnuté túžby po všetkom záhadnom, či už mimoosobnom, vnútroosobnom alebo nadosobnom. Už v pohanskom čarodejníkovi alebo kňazovi sú takto shrnuté pravda a praviera, zaobalené do trojnásobnej škrupiny nevedomosti, povery a nevykúpnosti. V osobe kňaza byly teda pôvodne skoncentrované veďa i viera. Veď všetka pôvodná duchovnosť bola len viera, tak i začiatok umenia. Napríklad prvým lekárom bol kňaz a prvým liekom modlitba, resp. obeť. Až keď sa u niektorého kňaza ukázal väčší sklon použiť na liečenie modlitbu alebo iné úkony (prikladanie rúk alebo kameňov alebo používanie liečivých rastlín), začal sa stávať viac lekárom ako kňazom. Toto by bol asi prvý krok k diferencovaniu pravedy od praviery v lekárstve ako paradigme iných odborov.

Pravda k diferencovaniu, nie k rozchodu. Pôvodná symbióza tým nebola naštrbená, len začalo dochádzať k vyhraneniu poľa pôsobnosti, pričom vždy ostávala možnosť, že sa oboje spojilo v jednej osobe.

Tento proces pokročil značne vtedy, keď starozákonný mudrc vyhlásil, že Boh odovzdal svet ľudstvu, aby o ňom rozmýšľalo a ho vyskúmalo (tradidit mundum disputatio-

ni eorum). Táto veta je duchovným počiatkom pravej vedy, ktorá nemá zlé svedomie, ale musí nevyhnutne dôjsť ku Tvorcovi všetkého preskúmateľného.

Kým sa vývoj prevalil cez úbočné storočia špekulatívneho staroveku, stredoveká veda má vždy na zreteli ontologický vzťah všetkého. A tak sa stáva kritériom všetkého, i vedeckého úsilia Písmo sväté. Pravda, mnohé pergamenovo soschnuté mozgy sa len hrabaly v literách. Ale duchovný heroizmus tejto doby vypál široké čelo svojho myslenia otvorene do smeru božieho. Veda sa nehanbila za vieru. A vtedajší veľkí duchovia, napr. sv. Tomáš Aquinský, Albertus Magnus, Anzelm Kanterburský, Duns Scotus v intenzite a prenikavosti myslenia iste v ničom nezaostávali za dnešnými poslušnými filozofujúcimi asistentmi politického habkania.

Až na rozhraní novoveku a stredoveku vzniká nepravidelná puklina renesancie v jednoliatej nádobe duchovnosti a duchovosti tým, že si doba prisvojuje mravnú zvrhlosť antiky za podpis srdca a sladkavé gourmandstvo anomálií za individuálnu pečať ducha. To je hodina zrodu diskrepancie viery a vedy. To je hodina, v ktorej splodila megalomania — pravda, vyjmúc vlastné nehanebnosti — slobodných duchov s myknutím pleca pred Nekonečnom, a infámna náboženská ľahostajnosť a vlašnosť chiméru hyperracionalizmu

s chvostami kriticizmu, determinizmu, pozitivizmu, materializmu a špecializmu.

Teocentrický myšlienkový svet sa začal rúcať a človek sa upelešil ako by definitívne na zemi. Ale ako čarodejnicky učeň nevedel zastaviť diabolsky evokovaný príval vody, tak sa proces drobenia po rozluke viery od vedy šíril v priestore samotnej vedy. Najprv sa rozložila na myšlienkovú a prírodovednú; kozmogonické a kozmologické svety sa schádzaly — a to tiež stále zriedkavejšie — len náhodou interferenciou. Kým myšlienková polovica zostala postupom času visieť alebo vo vzduchoprázdnom priestore, alebo v lepšom prípade vo vzduchu, alebo sa prilepila na hmotu ako slintavý mäkkýš, prírodným vedám čoraz väčšmi vychádzal dych orientácie a prehľadu. Z reaktívnej urazenosti proti neprehľadnosti znásilnenej hmoty dávaly sa do stále chvatnejšej špecializácie. Odbory sa neustále dvojily, takže už nebolo zoologa, ktorý by sa nebol smrteľne urazil, ak by mu bol niekto imputoval, že pozná žirafu tak dobre ako blchu alebo lastúru. V medicíne sa priblížila špecializácia skoro ku špecializácii na bunky ľavej polovice ústia pravej koronárnej artérie, kým ten istý svetoborný odborník by sa bol vedome-nevedome mraštil nad zápalom slepého čreva. Vo fyzike sa došlo drobením poznatkov o hmote konečne na to, že hmota nie je azda vôbec

hmotou, ale energiou alebo ani tým nie; i číselné hodnoty i atomárne čísla strácajú svoju fixnosť a nastupujú štatistické stredné hodnoty.

Všetko sa začína rozplývať, odimenzovať a človek sa začína tiež tratiť.

Na konci víťaznej cesty za ovládnutím hmoty, lebo veď sa zdalo, že je tu iba hmotný svet, padá zúfalý človek do kozmickej priepasti atomu hmoty, ktorý ho chce zhltnúť. A tak na konci onej cesty je od koncov hmoty skoro vzdialenejší ako na začiatku, i čo sa týka výboja, ako pán sveta, i čo sa týka zárodkov šťastia a pokoja.

Ale celý náš problém sa dá chytiť i za iný koniec — v úsilí po vždy syntetickom riešení. Však predmety viery i vedy sú odlišné. Kým viera sa zaoberá nadprirodzeným svetom, veda je obrátená k prirodzenému svetú. Keďže však celá skutočnosť sa skladá z oboch sfér, mohly a mali by sa veda a viera vzájomne dopĺňať a oplodňovať. Vždy a vo všetkom sa má ísť cestou rozumovou, pokiaľ je to možné, kým vystačíme rozumom. Ale na uchvátenie celej životnej skutočnosti rozum nestačí, lebo je obmedzený a konečný. A i veda, pretože je výplodom rozumovej činnosti, je obmedzená. Ale po túto medzu sme povinní ísť; až za ňou sa začína supranatúrálna aktivita. Až keď sú rozumové schopnosti tak vypäté, že svojím rozmachom pozná-

vania obsiahnu vesmír, musia naraziť na prvú príčinu všetkého diania, na prvého Hýbateľa všetkého, čo je v pohybe, na pôvodcu všetkého života.

Teda veda a viera sú schopné spolunažívať najprv súbežne, bez vzájomného narážania, každá vo vlastnej sfére pôsobnosti. Prírodná veda si princípom potencovania orgánovej účelnosti vydobýva makrokozmos i mikrokozmos. Transponuje funkciu oka a zaletí teleskopom do zákutí Mliečnej cesty a mikroskopom, ultramikroskopom a elektrónovým mikroskopom sa pomaly vydáva na lov za parazitmi bunkového jadra a do poznávacích ťažkostí zošalenej rodiny neutrónov a pozitronov stúpajúcich geometrickým radom. Imituje obeh a životodarnosť krvi nevyspytateľným fluidom elektrických javov, duševné pohyby a vplyvy magnetickými preskupeniami. Mení tvár zeme rukami techniky, rozrastenými do gigantických rozmerov a pradié neúnavnými prstami strojov hedonistický závoj civilizácie.

Takto idú vedľa seba veda a viera, zdanelivo dva svety, z ktorých však jeden je vlastne subsumovaný druhým. Až keď veda dôjde ku koncu poznávacích schopností rozumu, príde nevyhnutnosť rozhodovania. Lebo k tejto hraničnej čiare musí raz prísť každá sústavne pestovaná a domyslená veda. A tu má voľbu medzi poklonou a uznaním a po-

korou pred Absolútnom alebo pred Absurdnom. Toto je rozumová, vedecká cesta k Bohu, k „niečomu vyššiemu“, ako hovoria hanbliví, ale úprimní vedci.

Všetko ľudské má pečať konečnosti. I rozum. Hlavne rozum. Teda i činnosť konečného je toho istého razenia. I poznávanie. Viera, nadobudnutá týmto spôsobom, je neúplná, bez rozmachu, ľahko zvetrá, nemá ponoru. Absolútno je. Teda i viera, ktorá je ním daná, viera zjavenia, je výsledkom vyššieho poznávania. Lebo absolútny Duch, ktorý nám ju dáva, je Pravda.

Konfliktu medzi vedou a vierou sa možno vyhnúť. Tu vlastne nielo rozporu. Smer obmedzeného a konečného poznávania ľudského rozumu ide od človeka, smer vyššieho poznávania zjavenia ide do človeka — od Boha, Otca. A ideálna harmonická osobnosť i vie, i verí.

Veda je odrazným mostíkom na zvládnutie hmoty. Viera je vstupenkou do oblasti ozajstného Ducha. Duch bez viery má krátky dych. A len dych viery zvie, čo je veľký Duch.

Ale veda je často iba zvrhlou vierou moderného človeka. Kým sa hyeny racionalizmu vždy znova vrhajú na definitívne vyvrhnuté formuly mechanisticky chápanej hmoty, vyšmykáva sa najnovšej atomárnej fyzike hmota z rúk; nie preto, že sú to tzv. zvrhlí alebo

tzv. meštiacki vedci, ale preto, že sa väčšími priblížili k podstate hmoty ako oni druhí ich — z nevedeckých dôvodov — aprioristickí kolegovia. Pokrok nie je v tom, že prilipneme a ustrnieme na určitých poznatkoch, ale že ich stále kontrolujeme, dopĺňame a prehľbujeme, že sa dáme na let do tajomných priestorov hmoty a za ne, za mystériom života.

V tomto by bol zdanlivo určitý rozpor. Keď hájím vývojovosť vedy, jej menlivosť v pokroku, hájím i stabilitu viery. Viera by sa mohla nazvať i vedou o Bohu. Keďže jej predmet je nemenlivý a večný, sú i v nej prvky určitej nemenlivosti a večnej stability. Ale veď i veda pracuje so stálymi prvkami, počnúc malou násobkou až po určité zákony fyzikálne (o zachovaní energie, termodynamické vetry atď.) a zákony myslenia (o príčinnosti, o účelnosti). Však by sa veda nemohla budovať, keby sa vždy začínalo na úrovni prvého človeka, divocha alebo malého dieťaťa. A tak je výčitka stálosti viere pochvalou ako vzor opory. Medzi pravou vedou a pravou vierou niet kolízií. Lebo pravá veda sa končí vlastne na začiatku viery, u Boha, keď sa usilovala dôjsť k posledným príčinám všetkého.

Na jednom konštatovaní sa dnes shodnú všetci, i keď sú z odlišných myšlienkových táborov alebo vedeckých škôl, všetci teoretici, i praktici, všetci, počnúc laboratórnymi

syslami až po hlásne trúby všetkých politických dúhových odtienkov, a to je kríza, krízové postavenie vonkajšie i rozpoloženie vnútorné.

Áno, jestvuje kríza vedy a vedeckého myslenia, ale jestvuje i kríza viery, presnejšie povedané, kríza veriacich. Kým základom jednej je prehodnotenie, vlastne znehodnotenie určitých hodnôt, základom druhej je polovičatosť a nedôslednosť.

Zabsolutizovaný rozum nestačí na duchovné dobrodružstvo, na ktoré sa podobral, a pomsta hmoty je dakedy až vražedná, ako napr. v prípade rozvirgovaných atomov. Pre rozdrobenie predmetu vedy na jej ceste za tajnosťami hmoty sa stráca prehľad nad celkovými odbormi vedy a ich zaradenie do biologického alebo filozofického obrazu. Pestovatelia takýchto kaleidoskopických úlomkov vedných odborov, napr. znalci len časti fermentatívnej chémie alebo dnešní penicilínologovia, ponášajú sa viac na športových naháňačov chemických kartelov ako na ozajstných vedcov. Ako bezprístrešné veľmi šikovné deti blúdia po duchovnej púšti exaktnej vedy. Otupeným a trochu ako by zúfalým pohľadom, ktorý je zoslabený neustálym upieraním na tie isté skúmavky, sú živým dokladom vety, že veda — strom poznania a viera — strom života.

Keby veda mala právo na zabsolutizova-

nie, musela by mať aj povinnosť obšťastniť, posilniť a pozdvihnúť. Najpádnejším dôkazom je naša doba. So stúpajúcim množstvom vedeckých výdobytkov by sa musely zveličiť i rozmery šťastia a duševného blaha. Ale vidíme práve opak.

Vlúdenie sa do záhad atomu má vzápätí zostrojenie atomovej bomby; spoznanie sveta mikrobov má vzápätí možnosť bakteriovej vojny; vynajdenie kombinácií organickej chémie má vzápätí plynovú vojnu a pohromy z výbušnín.

Odhalená hmota sa pomstí faustovským túžbam človeka. Nielen že nedáva šťastie a pokoj, ale ho skôr uberá. A príčina väzí v tom, že veda a veda prírodná nie je zaradená do hierarchickej ríše hodnôt od prirodzených po nadprirodzené, že sa ako bezmocná mucha trepe v sieti vlastnej nadutosti a netúži vzletieť z lepkavej dokonalosti siete hmoty. Veda je stupňom na ceste k cieľu, nie sám cieľ.

Už som naznačil, že veda nevie obšťastniť, posilniť a zvečniť, že je bezmocná pred nešťastím, utrpením a smrťou. A to je ďalší dôvod proti jej zabsolutizovaniu. Nakoniec je oltár vždy viac ako laboratórny, operačný alebo nákresový stôl.

Viera ako zjavenie Večnosti nemôže podstupiť krízu. Ale kríza veriacich nastáva vtedy, keď koliduje neúprosnosť požiadaviek

viery a jej hlásanie s jej žitým obsahom. Keď sa stúpenci viery kľčovito držia jej zásad slovom, a nie aj životom, natrhne sa súrodé tkanivo životnej harmónie a táto trhlina je krízou, ktorá sa môže rozvaliť v priepasť veľkých katastrof. V akomsi zvláštnom pomere sú vlastne len veriaci zodpovední za všetky krízy.

Lebo ten, kto má bližšie k pravde, má väčšiu zodpovednosť. Všetky krízy sú azda nie preto, že zlí sú zlými, ale že tí, ktorí by mohli byť dobrými, ešte nie sú dosť dobrí. Na ceste k dokonalosti za procesu cibrenia pred stále väčším množstvom vlastného zla sa zdá, ako by duša nebola lepšia, ale horšia. To je však iba posun posväcovanej perspektívy: čím je šošovka duše ostrejšia a čistejšia, tým ostrejšie, tým zväčšenejšie vidí zlo; i keď ho je absolútne menej, vidí ho relatívne viac.

Komu sa zdá, že všetko vo svete a vo vede a i vo svete veriacich je v poriadku, ten nemá vec ozajstného pokroku na srdci, a to preto, že s ním samotným nie je všetko v poriadku. Ten ešte neprišiel na to, že chyby sú nie na to, aby sa v nich pokračovalo, ale aby sa premohly. Nietzsche povedal pravdivú vetu: Čo ma nezlomí, urobí ma mocným.

Hlbším smyslom choroby je vylúčiť jedy z organizmu telesného alebo i duševného tým, že pod náporom bolesti a utrpenia je človek zatláčaný Prozreteľnosťou do kúta svojho

vnútra, najhlbšie k svojmu určeniu, k svojmu Stvoriteľovi.

I labyrint krízy dnešného života, i života dnešnej vedy má ten smysel, aby si uvedomila svoje bytostné korene. Kniha Múdrosti hovorí: Optavi et datus est nihi sensus: et invocavi, et venit in me spiritus sapientiae... (Prosil som a bol mi daný smysel a vzýval som a vošiel do mňa duch múdrosti...) Prečo by toto nemohlo byť i dnes heslom vedy? Veď len pod egidou tohto hesla bola založená europská veda, ktorá bola kresťanskou vedou a dala pevný základ našej kultúre i civilizácii. A z materinského mlieka tohto pokorného postoja vedy žijú azda dodnes i jej odporcovia.

Tak ako boháč umiera ubiedený a nešťastný na naplnených truhlách svojich pokladov, tak sa i dnešné ľudstvo váľa na úžasných zásobách vedomostí svojich vied nepokojné, požívačnosťou znudené a nešťastné.

Zdravý pomer a odstup, hierarchia hodnôt je rozleptaná, jej budova rozbúraná, a preto veda, ktorá je jedným zo stavebných kameňov možného budúceho šťastia ľudstva, neuplatňuje sa tak, ako by sa mohla. Všetko má svoje miesto a len na ňom sa môže optimálne uplatniť.

V Danteho „Božskej komédii“ je toto odstupňovanie hodnôt pekne vyjadrené: Vergílius, pohanský básnik, vedie ho ako symbol

rozumu až po brány neba, tam prestáva byť vodcom, sám je užaslý. Božstvo je hranicou vedy. Toť „lumen naturale intellectus“ (prirodzené svetlo rozumu).

Pred bránou nebeskou musí sa dať pod vedenie Beatrice, ktorá je symbolom viery. Ona ho povedie ďalej. Toť „lumen fidei“ (svetlo viery).

Ale k posledným hraniciam ho nepovedie ani ona, i ona ho zanechá a odovzdáva ho svätcovi sv. Bernardovi, ktorý je symbolom nadprirodzenej žiare nazerania. Toť „lumen gloriae“ (svetlo slávy). (Kubeš.)

To je gradácia duchovných hodnôt a schopností. Problém teda vonkoncom nesmie sa formulovať ako otázka: Veda či viera? Veď ide predovšetkým o to, aby jedno nevytislo druhé, ale aby sa zaradilo na to miesto, kde môže pôsobiť najtvorivejšie, najosožnejšie.

Svet, z ktorého by sa eliminovala veda a jej výtobytky, bol by veľmi ochudobnený. Ale nemusel by byť nešťastný; však vidíme, že pri toľkej vyspelosti vedy nie je šťastný.

V dnešnom svete je kresťanský princíp tak zakorenený i v jeho odporcoch, čo i neveďome alebo pod inou firmou, že si ho sotva možno odmyslieť, i keď je značne zriadený. Keby sme si však úplne odmysleli svet viery, ostala by iba črieda dravcov v ustavičnom shone po nových senzáciách chlipnosti a egoizmu.

s krédom pralesa na perách, popraskaných stá-
lou vraždou, ukrutnosťou a smilstvom. Všet-
k náznaky toho sa na jedálnom lístku dejín po-
núkajú.

Veda a viera si nekonkurujú. Nemusia sa
teda napádať — aspoň vo svojich úprimných
a vyspelých predstaviteľoch. Všetk vidíme
veľkých tvorcov modernej vedy, že sú súčas-
ne pokornými služobníkmi Cirkvi: Postein, kto-
rý vedel celé „Nasledovanie Krista“ nazpa-
mäť, slávny biolog Wasmann, ktorý bol je-
zuitským pátrom, veľkí fyzici de Broglie ale-
bo Planck, ktorí sú hlboko veriacimi ľuďmi,
alebo svetový fyzik Dessane, ktorý je neú-
morným pracovníkom Katolíckej akcie, a mno-
hí iní zo všetkých národov.

Veda a viera nemusia ceriť zuby na seba
ani v tomto svete, ktorý vie iba nenávidieť
a bojovať a vraždiť. A práve v tomto svete
majú praví zastancovia vedy a viery súběž-
né poslanie, totiž vytvoriť realitu pokojnejšiu,
trvácnejšiu, krajšiu a lepšiu.

Nik nemôže žiť bez viery v niečo. Každý
verí, či už pravému učeníu alebo dajakým
jeho náhradkom. I z vedy sa môže robiť ta-
kýto surogát, ale to neposlúži ani jej ani člo-
veku. Je pekná a užitočná ako služobníčka
človeka, ako jeho vládkyňa je smiešna, až
ničivá.

Žitý experiment vývoja sa nekončí čaka-
ním pred bránami večnosti. Statočne domys-

lená prírodná veda je etapou k uznaniu práv Absolútna.

Úprimné posledné slová Aristotelove sú výrazom túžby vedy po dovíšení vo viere: V pochybnostiach som žil, v pochybnostiach umieram; príčina všetkých príčin, zmiluj sa nado mnou!

Áno, veda, i najpokročilejšia, neprestane byť ahasvérovským strašidlom dejín ľudstva, ktoré iba zväčšuje neustále kalibre striel a zdokonaľuje vražedné prostriedky vojen, kým neuzná najvyššiu normu viery, ktorá je i jej zákonom, lebo je zákonom večnej Pravdy, kým neuzná vieru v príčinu všetkých príčin, vieru v Boha-Otca i Syna i Ducha Svätého.

EUCCHARISTIA OČAMI KONVERTITU.

Žijeme skoro 2000 rokov po Kristu. A nič sa od tých čias nezmenilo na večných pravdách, na ktorých spočíva svet. Menia sa perspektívy, bystrosť alebo tupozrakosť ľudského chápania, viac alebo menej postrkované ochotou dobrej vôle. Slobodná vôľa človeka, ktorej nekonečne vľúdna trpezlivosť božia dovoľuje, aby si s ňou zahrávala, nie je, pravda, vždy dobrou vôľou.

Boh ako princíp večnej Pravdy, ktorý je večný, ktorý nikdy nebol, aby voľakedy mohol alebo mal byť, je sama Nemenlivosť. Ale i srdce človeka, ktorý je sám osebe zdanlive veľmi pominuteľný, je nemenlivé. Naše o 2000 rokov staršie srdcia prežívajú ten istý bôľ a žiaľ, tú istú prítulnosť a únavu, to isté sklamanie alebo potešenie ako srdcia za dôb Kristových. Tie isté štruktúry srdca i duše sa skrývajú pod frakmi a večernými toaletami návštevníkov Metropolitan opery alebo Národného divadla ako pod tógami a albami hostí Colossea. Tie isté tragédie zúfalstva, mŕtviacej nudy a odlúčenosti koreňov od Bo-

ha spájajú samovrahov všetkých dôb. Ten istý diabol im je hrobárom.

Ale i Boh i Kristus je ten istý. Len studené obklady falošnej kultúrnosti a pokrokovosti, prikladané na srdce moderného človeka, chcú jeho rózny a korenistý tep zmierniť, aby nakoniec Iadovcom historickej dialky stlmily večne pôvodnú intenzitu tlkotu Ježišovho srdca. Po pravde dychtiacemu človeku však darmo hovorí filozofia dejín s jednej strany, že dejiny sú iba „dávanie smyslu nesmyselnému“ (Die Geschichte als Sinngebung des Sinnlosen“, Lessing); on túži po pokoji, a nie po aforizmoch, on túži po pravde, a nie po výhovorkách.

Keďže je Kristus ten istý ako v deň vzkriesenia a také sú i Iudské srdcia, môže byť aj ich vzájomný vzťah taký živý ako v dobách apoštolských, v dobách včasného kresťanstva, keď sa ešte Duchom Svätým ježily štrice kňazov, na ktoré boli položené ruky apoštolov, keď sa ešte golgotská krv zčerstva vyparovala svetom a dušami.

To treba našej dobe a to je možné i pre náš vek. Boh je tak úžasne veľký ako vtedy, len v nás, Iuďoch, niet miesta. My sme malí, naše srdcia sa scvrkly od samého prehrabávanía v soschnutom ovädnutom listí malých záujmov a od poprehadzovania hodnôt.

Každý veriaci je vlastne konvertita a denne musí byť konvertitom — až do ostatného

dychu. Lebo byť konvertitom znamená — convertere — odvrátiť sa od zla, od nevedomosti, od hriechu, od zatratenia. Ale veď to je život každého kresťana, to je nasledovanie Krista.

Pikanteria konvertitstva spočíva v spôsobe a v čase, kedy a ako sa patričného dotkla milosť božia. A v tomto súvisi budia záujem jeho náhľady a postoj k viere.

Ako hľadá na podstatu viery konvertita, ktorý nielen že od mladi nemal šťastie žiť v kresťanskom prostredí, v kresťanskej rodine a škole, ale naopak, žil v prostredí ku kresťanstvu ľahostajnom alebo zásadne nepriateľskom? Akými horami vonkajších a vnútorných ťažkostí sa musí prehrýzť taký človek; a zvedavosť sa pýta, či nebudú jeho náhľady okyptené, či nebude jeho viera povykrúcaná, keď ju nevsával do seba už s materinským mliekom.

Nie, nemusia. Lebo začína tam, kde raz v živote každý ozajstný kresťan-katolík začína, tam, kde začínali prví kresťania — úplným a úprimným rozhodnutím a usmernením svojho vnútra na Ježiša Krista — Vykupiteľa. Urobí čiaru pod svet svojho doterajšieho života a začne všetko znovu — v duchu a atmosfére betlehemskej maštale.

Pohanský vedec, matematik Archimédes povedal: Dajte mi pevný bod a vyzdvihnem svet. No, nik mu ho nedal, lebo ho nebolo.

Ale už je tu, centrum všetkého, os a kľb sveta, biely bod — sama Večnosť — eucharistický Kristus.

Každá predstava nekonečna je spojená s prúdením, s nezmerateľným tajomstvom neba, s nedozerateľným horizontom mora, s nepochopiteľným večným praprívkom nevyčerpaateľnej absolútnosti.

Keďže Boh je nekonečné prúdenie, more večnosti, musí do všetkého preniknúť, musí všetko naplniť, do všetkého sa vliť. Prírodné a nadprírodné sú spojitými nádobami vôle božej, sú jednou ohnutou ryhou Jeho stvoriteľskej dlane.

Boží život je závratnou turbuláciou milosrdenstva, ktorá nemohla v sebe zadržať svoju nekonečnú blaženosť, ale dýchla a ovlažila svojím Duchom pečať svojho majestátu a vtlačila nezmazateľne božskú signatúru Slova i do časnosti.

Jednou z božích záhad, zo stvoriteľských zázrakov božej matematiky je pomer čísla tri k jednej, trojnásobnosti k jednotke, trojičnosti k jednote, ustavičná rekapitulácia trinity v unite, fenomén počtu v jednote, pohybu v pokoji, takže sa všetko ukáže všetkým.

Vyberme čo len náhodne tento paradigmatický úkaz: Anorganická príroda, organická príroda, nadpríroda, to je jednota diela božieho. Starovek, stredovek, novovek, to je jednota historickej doby.

Počatie, jestvovanie, smrť, to je jednota života.

Telo, duch, duša, to je jednota človeka.

Ako stojí v Danielovi: Tvoj miláčik Abrahám, Tvoj sluha Izák, Tvoj svätý Jakub, to je jednota národa božieho.

Otec, Syn, Duch Svätý, to je Boh.

Nebo, oltár, duša, to je jednota príbytku božieho.

A u sv. Jána v prvej epištrole čítame: Lebo traja sú, ktorí vydávajú svedectvo na nebi, Otec, Slovo a Duch Svätý; a títo traja sú jedno. A traja sú, čo vydávajú svedectvo na zemi, duch, voda a krv; a títo traja sú jedno.

Toto je forma symboliky božieho prejavovania sa, toto sú fakticky vystihnuté zábery zjavenia. Ale ak sa raz večná pravda zjavela, nie je prípustná zásadná zmena postoja k nej, najviac ak formálne. A skutočne vidíme od prvopočiatkov až po naše dni nielen tú istú rezmenenú vieru v eucharistiu, ale aj tú istú horúcu lásku všetkých ozajstnou vierou prehriatych sŕdc. A kritériom odklonu od Krista je miera ľahostajnosti k eucharistii.

Eucharistia je večným svetlom v chráme viery, bez ktorého by bola iba vybielenou modlitebňou, náhodnou miestnosťou pre schôdzky veriacich. Kristus, ktorý je pre nás najreálnejšou — ba večnou — skutočnosťou, povedal: „Toto je moje telo“ a hovorí to denne skrze svojich kňazov a cez naše srdcia. I sv.

Pavol nás utvrďuje: Ježiš Kristus je ten istý včera i dnes i na veky.

A keďže Kristus je pevným stredobodom žitia i časov, je ním i eucharistia. Koľká to krása božej vravy. Svet a všetok život sa krúti okolo bieleho bodu, ktorý je večnosťou.

Bola reč o Najsvätejšej Trojici v jednote božieho života. Boží život je však večným plodením Slova z Otca a ich večné prenikanie Láskou, ktorou je Duch Svätý. A plnosťou tohto božieho bytia je večná slasť anjelov a ostatných obyvateľov nebeských. To je večná príčina, náplň a smysel nebeského Sanctus.

Na oltári je však prítomná plnosť božstva Ježišovho a v omilostenej duši odohráva sa to isté. Či nenapísal sv. Pavol i Korinťanom: Svätý je chrám boží a ním ste vy. Nebo je oltárom večnosti a oltár je nebom duše. A v duši je stánok Najvyššieho, v duši je nebo s najzrejmejším zázrakom božieho života. A toto všetko je jediný biely bod — Večnosť.

Pre človeka najväčšia milosť je v tom, že je privedený k ochote spolupracovať s milosťou. Ale vždy, keď sa mnoho žiada, mnoho sa i dáva. Kto si často napína svaly, zmocnie. Len v duchovných veciach si väčšina ľudí myslí, že Pán Boh je povinný im ich servírovať v plnej miere bez vlastnej námahy. Koľko treba cvičiť, aby sa stal z človeka dobrý huslista alebo klavirista, ale nebudaj i poriadny hokejista alebo tenista. Nie menšiu námahu

duševných síl vyžadujú a zasluhujú si výkony života duchovného. I viera v eucharistiu si vyžaduje väčšiu vieru, ale hojne prináša za to i viac milostí.

K viere v Boha sa môže dôjsť i čisto rozumovou cestou. K viere eucharistickej treba viac: milosťou vystúženej viery. Viera v eucharistiu je najumeleckejším výkonom duše. Lebo eucharistia je tajomstvom tajomstva božieho. Vrcholným postojom k nej je zmĺknutie duše po výkriku: Adoro te devote latens deitas! Kláním sa Ti vrúcne, skryté Božstvo!

Od apoštolov a sv. Otcov podnes žije Kristova cirkev v jednej radosti: Pán je s nami. — Keď sledujeme cirkevnú spisbu od prvo počiatkov, zistíme, že problematika eucharistická je ústrednou, pretože Kristus je ich ústredným životným nervom. Od cirkevných Otcov, či písali po grécky ako sv. Ján Zlatoústy, sv. Ignác z Antiochie, sv. Gregor z Nyssy, sv. Gregor Naziansky, sv. Cyril Jeruzalemský a Alexandrijský, či písali po sýrsky ako sv. Efrém alebo po latinsky ako Cyprián, Tertulián, Ambróz, Augustín, všade nachodíme to isté učenie, tú istú vieru, ten istý postoj k eucharistii. A zasa všade, kde sa viera Iudí posunula alebo úplne sosula, nastalo drobenie, až likvidovanie eucharistickej viery, počnúc starovekými sektármi (ako napr. dokéti) až po novovekých modloslužobníkov vlastných mozgových závitov.

Lásku a úctu prvých kresťanov k eucharistii dosvedčajú mnohé pamiatky v katakombách a spisy cirkevných Otcov. Najviac ju však dotvrdzujú mnohí mučeníci eucharistického tajomstva, kňazi i laici, ktorí radšej podstúpili najťažšiu smrť, než by boli dovolili zhanobiť sviatosť, ktorú u seba prechovávali, ako to napr. dokazuje list kňazov z Acheje o umučení sv. Ondreja alebo smrť sv. Tarzícia. Smrť je najpádnejším argumentom viery pre tento nechápavý svet.

Tajomstvá sú si blízke; i tajomstvo života a smrti. A možno temer povedať, že Vianoce sú vzkriesením do časnosti a Veľká noc vstupom do večnosti. Všetci tu máme možnosť, aby sa nám Spasiteľ večne znova zrodil, lebo podľa jeho vlastných slov "...bol poslaný živým Otcom..." (...Sicut me misit vivens Pater...) Nie náhodou určila sv. cirkev na sviatok Božieho Tela vianočnú prefáciu, v ktorej sa hovorí: (...ut, dum visibiliter Deum cognoscimus, per hunc in invisibilium amorem rapiamur) ...aby sme, poznávajúc Boha viditeľne, boli ním uchvátení k láske k veciam neviditeľným. Je to velebný sviatok konsekrácie, ktorá je vlastne analogiou vtelenia, pre katolíka najradostnejší sviatok možnosti opakovania sa betlehemskeho zázraku v jeho duši.

Eucharistia je záchranný pás, shodený s paluby Najsvätejšej Trojice, aby sa k nej

človek mohol vydriapať. Veď Boh nemohol dať ľudstvu nič cennejšieho ako seba. „Ecce panis angelorum, factus cibus viatorum“ (Hľa, anjelský chlieb sa stal pokrmom pútnikov) sa spieva v eucharistickom hymne. Boh sa nás dotýka, božiu krv sajeme do seba, Boh z večnej lásky do nás vykrváca. „Pie pellicane, Jesu Domine, me immundum munda tuo sanguine“. (Dobrotivý pelikán, Pane Ježišu, mňa nečistého umy svojou krvou.)

Skutočne, predkladá sa nám tá istá strava Večnosti ako anjelom. Im to stačí. A človeku to často nestačí, lebo on na to nestačí. Pred tým istým Kristom, nad ktorým plesajú v nebi anjeli, opovažujú sa byť ľahostajní a vlažní vo svojom vnútri, a to ešte i vtedy, keď je v nás. Sme už často tak soschnuté a stvrdnuté kusy žuly, že nás už ani táto láva Absolútna neroztopí, ba ani na dlhšie nerozohreje.

Sú tzv. veľkí moderní filozofi ako Rousseau, ktorý so smiešnou úprimnosťou sa priznal k svojej vnútornej chatrnosti: Nevieť, čo by som urobil, keby som uzrel zázrak, ale myslím, že by som sa skôr zbláznil, než by som zázraku uveril. — On sa aspoň priznal. Ale mnohí tzv. kresťania, ktorí sa hlásia ku Kristovi, kým je to výhodné, kým je s tým spojený dajaký ten lacný kocúrkovský honor a kým to nie je riziko, nie sú ďalej vo svojej hĺbke. Obsah ich viery je tak zdecimovaný, tak zriedený, že treba len malého dúchnutia,

aby toto ostatné orosenie ich duše vyschlo načisto. Nositelia duší s takouto kapilárnou vierou, i keď sú svojim postavením alebo zamestnaním vystrčení do popredia spoločenského života, nie sú súcimi svietnikmi pre svetlo Pravdy, lebo už ab ovo sú preň zlými receptormi. A nielen to, že oni sami nesvietia alebo že nešíria svetlo, ale ho ešte i zaciňajú.

Najúčinnější je apoštolát dobrého príkladu. Čo však robiť, keď toľki, ktorí by mali pomáhať rúcať múr medzi Kristom a svetom, ho naopak pomáhajú zväčšovať a robiť ho neprístupným, nepreklenuteľným? Kristus a jeho kríž je svetu väčšou hlúposťou ako vtedy, keď to sv. Pavol konštatoval. Darmo je, kto je katolík, nesmie seba ľutovať, ale všetkých ostatných, i zlých, i odpudzujúcich a hriešnych. Len tak sa podarí premôcť ich zlobu, ich odpor, ich hriech. Kto je kresťan-katolík, nesmie len všetkým iným zabraňovať nenávisť, ale predovšetkým v sebe ju musí vykoreniť.

Môžeme si s mosta doprosta doznať, že to so svetom nie je skvelé, ale ani s kresťanským svetom. Máme síce prisľúbenia a istotu ich splnenia. Ale azda by sa boly mohly ušetriť stáročné okľuky. Nehľadím na svet očami historika, ktorému sa i vlastná prítomnosť vysráža pod prstami v tvaroch samých nevyhnutností, hľadím na všetko očami obyčajného občana, veriaceho. A zdá sa mi, že ko-

reň zla je v osamostatnení sveta od jeho súvisov s Absolútnom, ktoré sa stáva osamotným. A ten proces osihotenia, vedome začatý a s rýchlosťou gravitácie zla nezadržateľne rozcválaný, prechádza z veľkého do malého, so sveta na človeka, z vedy do života, zo života do sna. Až nakoniec človek, ktorého smyslom bolo naplniť svet späť vydobytou radosťou a čistotou, bude s hrôzou naklonený nad bezodnou čerňou priepasti, ktorou si bude sám.

Keď už netrváme na rousseauovskom aprornom odmietaní, ale sme ľudia dobrej vôle, musíme chcieť stmeliť a dakedy i zrekonštruovať vzťahy človeka k Bohu.

Neverec Diderot radil iným nevercom: Aj keď neveríte v Boha a večnosť, žite predsa tak, ako by večnosť a život záhrobný ozaj jestvovaly. — To je zrejmé priznanie aspoň mravnej a praktickej hodnoty viery. Ale u katolíka o takúto problematiku nejde, lebo môže opakovať uistenie sv. Pavla Timotejovi: Viem, komu som uveril.

Jedným z ostatných slohov nášho veku bola tzv. „nová vecnosť“. Ak je sloh zvýraznením ducha doby, tak sa týmto slohom dokumentovalo už vo voľbe názvu, že je zbavený všetkého vzletu, všetkej vzpruhy, všetkej vrúcnosti. Tým, že tento sloh vôbec nebol slohom, lebo veď slohom nemôže byť neslohovosť, keďže teda sloh, ktorý chcel vyjadriť

ducha, nebol vôbec slohom, možno i ducha tejto doby označiť skôr za neducha a neduh. A táto choroba šarapatí i v tábore kresfanskom, katolíckom. Chybuje intenzita a zápal srdc za ozaj veľkú, za božiu vec.

Ešte sa tie srdiečka rozkývajú pri dajakých politických alebo športových udalostiach, ba dakedy rozbolené smrfou dakoho milého a blízkeho pocítia i malú iskru istoty z večnosti. Ale to nepopáli a nezohreje natrvalo. Zas sa to zakryje líčidlom spoločenských sprostostí a pohodlím nerestí alebo to zapadne v 98% osobnosti, zaberajúcej bezvýhradnosti zamestnania. A duše vajatajú vo vzduchoprázdnom priestore a už ani nebadajú, že sú blízko zadusenía. A na to všetko sa natiahnu viac alebo menej pekné šaty a rozváža sa to svetom autami, lietadlami a električkami. No je to pritom len oživené panoptikum duší, nalíčená smrf, cirkusový šiator z pavučín, žijúci na úver búrky.

A Boh, ktorý jediný dal a dáva život, sa nám ponúka v celej svojej plnosti. Prešly doby patriarchov, keď sa stavaly medzi Iudí rebríky do neba, pre anjelov. Dnes ich musíme sami v sebe obnoviť a postaviť. Ale sú i dnes možné, sú večne možné, a to priamo do neba. Po rebríku úcty, po stupňoch vrúcnosti a oddanosti sa dostaneme tu do neba, lebo nebu tým umožníme, aby prišlo k nám. Ale veď je ono tu, však máme eucharistiu.

Veď sa v nej odohráva plnosť života Najsvätejšej Trojice.

Eucharistia je sama nekonečnosť, ktorá vie všetky priestory vyplniť, v najmenšom i v najväčšom, a pritom jej priestorovosť alebo celistvosť neutrpí ujmu. Môže vyplňať priestory všetkých duší a nie je načatá. „Sumit umus, sumunt mille: Quantum isti, tantum ille: Nec sumptus consumitur“ sa spieva v eucharistickej sekvencii. „Jeden berie, tisíci berú, pritom všetci v rovnakej miere: nemožno ho zmenšiť.“ Závisí len od priestorovosti duše. A priestorovosť duše sa vytvára stupňom bezvýhradnosti, ktorou sa otvára láske božej, resp. ako vypudzuje zo seba zlo.

Eucharistia je božie dlátko, ktoré z nás oddlabáva našu náhodilosť, až z nás ostane iba Kristus. Soblečie nás načisto, aby sme boli ozaj pripravení „obliecť si Krista“.

Naša doba si cení iba materiálne a mocenské „hodnoty“, ba ani tie si neuctí; nie div, však nie sú veľmi úctyhodné. A k tajomstvám sa možno priblížiť len boso, pokorne a s úctou. Tajomstvo je subtilne a plaché ako srnka.

Mali by sme si uvedomiť, s akou úctou sa napr. v chýrnom kláštore Clugny pripravovali už samotné hostie. Na ich prípravu vyberali najkvalitnejších rehoľníkov. Už keď

orali zem, kde sa malo urobiť ono zbožie, spievaly sa žalmy, i siatie a kosenie bolo sprevádzané ustavičnými modlitbami a nábožnými spevmi. Pri mletí a konečne pri pečení hostíi boly i tváre pracujúcich rehoľníkov zahalené, aby sa spôsobov budúceho Tela Kristovho nedotkol ani dych smrteľníka, hriešnika. Od vyoraní prvej brázdy pre budúci anjelský chlieb až po dohotovenie pre prepodstatnenie sa sústredily mysle účastných na božskej veci rozjímaním, modlitbou a spevom žalmov. Jedným slovom, brali veci doslova a krvavo vážne, lebo ide o božiu krv a telo.

Výhovorka na tempo dnešných čias je jaľová, lebo duševné pochody dnešného človeka ani základy Iudského srdca nie sú iné ako pred tisíc a dvetisíc rokmi. Len si treba večné túžby svojho vnútra uviesť do súľadu s nadstavbou menlivej kultúry a civilizácie a nezapredať večné hodnoty za malé záujmy. Lebo človek môže byť vedcom alebo technikom, alebo robotníkom, alebo umelcom, alebo čímkoľvek a môže byť pritom veriacim. Lebo úcta k Bohu je základom úcty k človeku. Ak nie je človek zakotvený v nadprirodzenom svete, ozaj nie je hoden úcty. Ak nevidí človek v človekovi obraz Boha, odštiepok Večnosti a ak ho hodnotí iba podľa jeho daností fyziologických a hodnoty pracovnej, zvrhá sa postoj človeka k bližnému podľa mrav-

ného programu džungle, ako nás najlepšie poučilo naše storočie.

Ale darmo je, ak je človek iba okolo 70 až 80 kg mäsa a dajakou náhodou je uvrhnutý medzi podobné pohybujúce sa a občas vraždiace a hrešiace kusy mäsa, nemôže a nemá prečo vzniknúť pomer vzájomnej úcty.

Jedine prítomnosť Boha v nás a záruka božieho prenikania do nás nás vyzdvihuje z močiara večnej vraždy, z kolotoča dejinnej nenávisti.

I dnes by mohly platiť slová Origenove: Kresťanská duša je oltár, na ktorom sa obetuje ustavične, vo dne, v noci. A ja, konvertita, vám hovorím, že som v hĺbke duše presvedčený, že tu, v tomto bode, v neprijatí a neprijímaní Boha vidím koreň zla našej iba vonkajšou kultúrou ofírkanej doby.

Tí, čo nevedia o Kristovi, tí, čo ho nepoznajú a nemajú možnosť ho ponímať, nie sú v metafyzickom smysle tak zodpovední ako kresťania-katolíci. Slepý je poľutovania hodný a treba ho liečiť. Horšie je, keď je vidiaci nevidomý. Lebo ten odmieta liečbu. Za tmu je zodpovedný ten, čo má oči, a za krik ten, čo má uši. Slepý nezbadá, že je tma, a hluchý nespozoruje, že je krik.

Mne, ktorý som sa k týmto poznatkom musel prebojovať a dakedy ťažko prehrýzť, ktorý som nemal šťastie vyrásť v ovzduší samozrejmosti kresťanských zásad a v lahodnosti

katolíckeho prostredia, zatôneného Božským Srdcom, je často nepochopiteľná ľahostajnosť a vlažnosť mnohých katolíkov k prítomnosti Boha. Bloy spomína kdesi starého žobráka, ktorý dlho sedával v kostoloch a keď vyšiel či v zime, či v lete, vždy nosieval klobúk v ruke, — z úcty pred stále si uvedomovanou prítomnosťou božou.

Toto sa zdá hádam príliš horlivým postojom konvertitu; ale Boh nikdy nedostane dosť; konečnosť, ktorou je všetko ľudské, ostáva vždy dlžníkom Nekonečnosti.

Tento zdivený svet žije iba zo závdavku božej dobroty a trpezlivosti. Eucharistia je filter, ktorým k nám preniká božstvo. A my sa uráčime ho — podľa predpisu — raz do roka vo veľkonočnom čase prijať. A hotovo. Ešte hádam vo veľké sviatky a dajaké tie nedele sa cez tú omšičku hodinku prešľapuje s nohy na nohu; a tým je vec vybavená. Pane Bože, dostal si svoje a teraz nám daj pokoj, teraz ide obchod alebo šport alebo politika.

A tu je chyba. Takýmto spôsobom života sa vlastne zabraňuje, aby Kristov život vo svete prekvital. Základom všetkého v živote je človek. Až keď sa človek spojením s Eucharistiou sjednotí s božským princípom tak, ako to charakterizuje sv. Cyril Jeruzalemský, ako keď sa roztopený vosk vleje do iného roztopeného vosku, až keď sa eucharistický Kristus a človek takto navzájom pre-

niknú, až keď nastúpi človek s celou vnútornou oddanosťou cestu zbožštenia, cestu k svojej pôvodnej podobe obrazu božieho; potom bude možné očakávať i vonkajšie zlepšenie.

Čo sú veľké chvíle v Iudskom živote? Keď sa oženíme, keď sa nám narodí dieťa, keď nám dajaký minister potrasie ruku, keď vyhráme los, keď susedovi zhorí dom a nám nie atď. A s Bohom sa stretáme a môžeme sa stretať a nie sme otrasení do základu svojej podstaty pred Tým, ktorému je svet len náhodnou podnožkou.

V každej ozaj veľkej chvíli života je človek sám, úplne sám. A najväčšími chvíľami sú smrť a stretnutie s Bohom. Ba hádam len to druhé, lebo i smrť je v ňom zahrnutá. A riečište, ktoré nás k obom privedie — je utrpenie.

Všetko veľké je ťažké. A vo chvíli veľkého utrpenia a veľkej opustenosti spoznáme pravú hodnotu božej opory. Nik nie je tak ubolený, aby prerástol cez Krista, a nik nie je tak opustený, aby nezačul tlkot Božského Srdca.

Všetci sme prežili časy hrôzy, bolesti a stiesnenosti priam apokalyptických rozmerov. Životy zhašaly ako polozbytočné zápalky, smrť sa vyrábala vo veľkom, vraždilo sa temer továrensky, smrť skoro pršala na svet. Nejednen z nás sme boli v situáciách krajných

životných možností, smrť nás už-už olizovala. Život bol pozbavený všetkej dôstojnosti; žiť znamenalo čakať na koniec.

Ťažké chvíle sú onou kráľovskou lúčavkou, ktorá spálila všetko prídavné, a čo zvyšilo, bol rýdzi kov nepostrádateľného a neostalo nič — i vtedy, keď už ničoho nebolo — iba láska ku Kristovi a ani nie modlitba, ale džavot srdca obrátený k nemu. Najplnšími chvíľami života ostanú oné bezdyché minúty za bombardovania, strávené v kaplnke blízko Najsvätejšej Sviatosti, keď bolo srdce rozhodnuté: Ak umrieť, tak blízko Teba, Pane! A od tých chvíľ ostalo ešte pevnejšie predsavzatie: Keď žiť, tak blízko Teba, Pane!

Eucharistia je jedinou možnosťou, ako načierať z plnosti božieho bytia. Veď ako hovorí sv. Chryzostom, vo chvíli sv. prijímania sa uskutoční také mimoriadne spojenie duše s Kristom, aké bolo medzi človečenstvom Ježišovým a Slovom. Eucharistia je bielym slnkom našej duše, okolo ktorého sa má krútiť nielen planétový systém duševného života, ale i menlivý mesiačik poznania.

Z dvoch prameňov žije kresťan-katolík: z eucharistie a z Písma svätého. Ale obom imputujú mudrlantskí kritici, že sú čírym ľudským výmyslom. Písmo sväté je tak neskonale hlboké, tak neodolateľne múdre a originálne, že by ho ani prefikanci neboli mohli vymyslieť. A že by bolo toľko miliónov hlupá-

kov medzi živými a mŕtvymi dvadsiatich storočí, ktorí by bez vnútorných dôkazov, bez presvedčenia boli sledovali eucharistického Krista, to už je urážka ľudského pokolenia temer in toto, pričom by, pravda, i autori týchto upodozrievaní sami boli subsumovaní.

Eucharistický prameň nám stojí nevyčerateľne k dispozícii. Je to plnosť Kristovho života: jeho nebeská sláva, jeho nekonečná láska i jeho nekonečné utrpenie na Golgote.

Eucharistia je konvertitovi dvojnásobne drahá, lebo je tým, čo dostáva, keď všetko zanechá. Len keď jej vo svojom srdci dá priestrešie, dostáva stratený domov. Harmónia duše, to je domov; napísala Mária Waserová. A harmónia v duši, to je v nej prítomný Kristus. Kristus je tak našim domovom. Krv z krvi, telo z tela.

Ale veľámen srdc dnes už nezahaľuje len srdcia židovského národa, i mnohé kresťanské a katolícke srdcia sa potiahly hustou hmlou odpadu a viny. Kristovo umieranie na Golgote oltárov je čoraz bolestnejšie. Kristova najčistejšia krv steká čoraz väčšími zabúdaná a nevyšímaná úžľabím kalvárskeho úbočí sveta. Len tenká nitka prisľúbení všetkým národom prevádza Božský Život dejinami.

Ale bolesti a utrpenia rastú a tiež túžba po vykúpení sa začína rozrastať naším storočím. Dal by dobrotivý večný Pastier Kristus, aby si nakoniec všetky národy, i pohanské,

i schizmatické, i národ židovský, bratsky padly do náručia v jeho znamení a volaly s biblickou matkou Rut: Ľud tvoj je ľud môj a Boh tvoj je Boh môj.

MARGINÁLIE.

1./1. 47.

Deň bez Boha je najbodľavejšou púšťou bez noci.

2./1. 47.

V kaplnke u Milosrdných bratov je krásne vyzdobený oltár: z veľkej hostie vystupuje Jezuliatko. Teda dve najpodstatnejšie formy príchodu Boha k človeku.

A v tejto drvivej blízkosti Kristovej sa hrajú s najsvätejšími príkazmi i ľudia veriaci.

Bože, daj nám vždy silu milovať a všetko odpúšťať! Len lásky nám treba; lebo veď voľakde je napísané, že ten, kto by mal Kristovu lásku, mal by i Kristovu moc.

Kriste Ježišu, zmiluj sa nad svetom i nad nami!

3./1. 47.

Ozajstná vrúcnosť srdca sa neprejavuje vonkajšou hyperaktivitou, ale stupňovanou láskou. I dnešných vlažných, dobrých a slušných katolíkov možno skôr vymodliť z pa-

zúrov duševného zívania a vlačnosti srdc než organizačne zachytiť.

4./1. 47.

Bloy hovorí: Potrebujeme zas kresťanstvo z dôb, keď horúca krv Pána Ježiša Krista kolovala v žilách prvých svätcov.

5./1. 47.

Ideál: Za pravdu, za Boha žiť, bojovať a trpieť. Kým to človek i svet nepochopí, niet uzdravenia.

7./1. 47.

Každá forma konvertitstva je nástupom na heroickú cestu, ktorá sa končí vždy obeťou, bez ktorej sa mu nikdy celkom neverí.

10./1. 47.

Život je únosný iba vtedy, keď spočíva na solídnom duchovnom základe. Len zrak zameraný na Nekonečno vie prežiarit i dianie i činy praktického života pravým pochopením a ozaj zvládnuť a doriešiť.

Darmo je, len Boh znesie násilie dobre. Ľudia potrebujú, aby sa za nich viac modlilo a aby sa im čím viac chýb odpúšťalo.

11./1. 47.

Človek je tvor, žijúci v tóni ustavičnej hanby vylučovania výkalov. Je vlastne len zvyškom, ostávajúcím po realizácii vlastných výlučkov. Je to iste stav nie hodný pýchy alebo inej formy nadutosti, lebo často sa od ošípaných ani mravne ani fyzicky nelíši iným

ako lepším organizovaním miest na uskladnenie svojich exkrementov.

13./1. 47.

Všetkým racionalistom na vzdory treba vykričať vždy znovu, že najkrajšou chvíľou dňa — akokoľvek zaujímavou prácou vyplneného — je ranná sv. omša. Od nej sa vylieva na celý deň mocný prúd šťastia a pokoja.

19./1. 47.

Dočítal som Bloyov denník z vojny.

Vidím v ňom veľké a Boha úžasne Iúbiace, stýrané dieťa božie.

Nábožné duše, ktoré chcú Boha na zemi znovu realizovať a ktoré plačú nad blednúcou spomienkou božej krvi, majú dve cesty; Bloy zastal na prvej, ktorá je menej dokonalá, ale veľmi ťažká.

Svoj bôľ a svoje apoštolské rozrušenie nad tuposťou sveta, najmä katolíckeho, ba i stavu kňazského a rehoľného vykrikuje v paroxyzmoch túžby po náprave a dakedy mu nervy vypovedia službu, až je z toho nevkusný a ani nie celkom apokalyptický brechot. Jeho roztrpčenosť a zúfalosť je bolesťou svätého srdca.

Druhá cesta vrúcnosti ide ďalej: odoprie si kritiku nad zjavnými strašnými úpadkovými znakmi v Cirkvi, nevykričí, i do nepovoláných uší, svoju bolesť nad najohyzdnejšou ľahostajnosťou a tuposťou k slzám Večnosti,

k La Salettským slzám Máriiným a pojme všetku špinu sveta, všetku zradu pohanov a kresťanov i vlastný bôl do svojho vnútra a pretaví to tam v dar pre Božské Srdce. Výkriky týchto srdc doliehajú azda viac k Božskému Srdcu, kým výkriky oných prvých ubolených sú čuteľnejšie orgánom Iudským.

Kým oni prví zaváňajú tak trochu poradcami božími, títo sa rozplývajú za oblakom večnej Lásky.

A zdá sa mi, že sv. Otec Benedikt XV., tak zaznávaný Bloyom, patrila k tomuto druhu Iudí.

Zaslepený nacionalizmus Bloyov je kalným závojom jeho tak úchvatne veriaceho srdca.

Myslím, že Bloyova veta, že si Boh znova sám bude musieť prísť urobiť poriadok, ako keď sa sám dal ukrižovať, je blízka rúhaniu. Ono ukrižovanie predsa nikdy nemôže byť vyvážené ani najhroznejšími Iudskými mukami.

Bloy umrel r. 1917.

Ako by bol hľadel na svet a cesty božie r. 1947?

Sme po hroznejších a menej vymyslených udalostiach, než aké on cituje. A predsa! Sme tiež po mnohých nových pokleskoch kresťanov, i kňazov, i rehoľníkov. A predsa bič boží a láska božia sa mnohým ešte stále nedajú rozoznať ako v prvých dňoch zaslú-

bení. A všetky zvesti blahoslavenstiev sú čerstvé ako v deň ich zvestovania.

A preto nikdy nie pomsta trýzniteľom, ale „blahoslavení prenasledovaní“.

Boh je — a to stačí! To je vyznanie večného optimizmu.

Trest boží neminie svet. To treba zvestovať. Ale toto zvestovanie nech je modlitbou lásky za Lásku!

25./1. 47.

Conversio S. Pauli!

Prvý príkaz: Buď vždy horúci!

Druhý príkaz: Buď vždy verný!

Tretí príkaz: Buď vždy celý!

List od Mařana a nová knižočka o A. Fuchsovi s venovaním. Darmo, u Čechov je rozvrstvenie katolicizmu iné: u nás je to predovšetkým v pospolitom ľude zakotvená hlboká a tvrdá viera, u Čechov sú veľkí a univerzálni katolícki intelektuáli, izolovaní od ľahostajných más.

Sv. Pavol, oroduj za nás a pomôž nám k heroickým intelektuálom a českým katolíckym bratom k rozrastaniu do obnoveného ľudu!

Myslím, že nás všetkých budú musieť nové pohromy vyburcovať.

4./2. 47.

Čím viac sa človek vhlbi do dajakého odboru vedeckého alebo vôbec do problematiky vedy, musí prísť na jej metafyzické korene.

Každá správna vedecká cesta musí priviesť k onomu prvému Stvoriteľovmu slovu: Staň sa svetlo. Lebo veď koniec-koncov zo svetla pochádza všetko — v energetickom smysle.

Všetka veda je preformovaná v Písme. Nevera je koniec-koncov vedecká blasfémia.

11./2. 47.

Drahá Lurdská Panna obletovala naše duše. Ty najsladšia záruka večnosti, veď si Ty pozláteným krajom Iudskosti. Preto visia toľké srdcia s toľkou dôverou na Tebe.

Pri všetkých veľkých duševných a cirkevných zážitkoch sa scvrkne a zbledne Iudská malosť a lajdáckosť.

Pred žiarou Boha mizne diabol do bezvýznamnosti.

21./2. 47.

Operoval som dve nóbl panie. Nikdy som nepočul o ich náboženskom zameraní. Po operácii druhej som zistil, že cez operáciu držala v ruke pekný, strúhaný, hnedý ruženec. Keď ju odnášali, zabudla ho na operačnom stole — i s vreckovkou. Keď som jej ho podával, ospravedlňovala sa, že jej ho poradila jej vznešená predchodkyňa, že jej to vraj pomohlo.

To je ono. Z Boha, ktorý tak miloval svet, že zaň Iudsky krvácal, si urobia salónny totem, poveru, ktorá hádam pomôže v ich — azda — trochu zaslúženom utrpení.

A to v menšej-väčšej miere robí i kresťanský svet, nielen títo periferní katolíci.

A preto ustavične treba rátať s pohromami.

Nie, netreba zúfať. Svet vždy spočinie v božom priehrstí, i my všetci, s katastrofami a koncami i bez nich.

Ó kedy už raz uvidí katolícky svet, že každý pohodlný a ľahostajný veriaci — neveriaci je schodom do hroznej záhuby.

Lebo i božia láska má jednu príšernú facetu.

25./2. 47.

Keby som nemohol hovoriť a písať, mohol by som operovať. Keby som nemohol operovať, mohol by som liečiť a rudiť. Keby som nemohol liečiť a rudiť, mohol by som potešovať. Keby som nemohol potešovať, mohol by som sa modliť. Keby som sa nemohol modliť, mohol by som ešte vždy Pána Boha milovať a v neho dúfať.

„Quaerite Dominum, dum inveniri potest. — Hľadajte Pána, dokiaľ ho možno nájsť.“

Čo by bolo treba viac vykričať do sveta, do tohto sveta bezduchých a pri všetkom navoňavkovaní zhovädilých zábav, do sveta, ktorému je mladosť iba výhovorkou a útekou od problematiky a zodpovednosti.

Ani psychológia božích trestov sa nemôže dať ešte viesť iným — než hroziacimi katastrofami.

Veď koľkí „patentovaní“ katolíci počujú

volanie proroka Izaiáša (55, 6): *Invocate eum, dum prope est?*

26./2. 47.

Mojžiš stúpал na horu mračien Božích, až vstúpil do bleskov jeho Zvestovania, ktoré ho pretavovali 40 dní a 40 nocí.

A toho istého ducha rozhodnutia pre Božiu stranu vidíme aj v zúfalom a uštvanom prorokovi Eliášovi, roztúženom po smrti, po úteku do domu Otcovho, po absolútnom Trvaní.

Veľké srdce je vždy odvrátené od tohto sveta i pri všetkom záujme rozumu a pri všetkej obetavej účasti na formách života.

A Boh je vždy na vrchu. Za ním treba ísť. Boh je kus vážnej námahy, ktorej sa často naša horšia príroda prieči i skrze všetky naše ľudské úzkosti.

Len anjelský pokrm je energetickou úmernosťou, aby sa vydržalo namáhavé vystupovanie na vrch Večnosti.

27./2. 47.

Šťastím tohto sprzneného storočia a sveta je, že Pán nechce „aby synom otupely zuby, keď otcovia jedli kyslé hrozno“.

Ale keď po toľkých pohromách ostatnej vojny, po toľkých hrôzach bombardovania, koncentračných táborov a všelijakých kultúrnych mučiarní a vraždiarní Iudia — a to tak kresťania ako i tzv. kresťania i židia — nemajú uši, aby počuli štyridsaťnásobné invo-

kácie tohto pôstu r. 1947: Humiliate capita vestra, nemôžu očakávať iný koniec všetkých pokusov o svetový mier ako ešte v prísernejších hrôzach novej vojny. Netreba na to čítať noviny a sledovať vývoj rokovaní medzinárodných konferencií.

Stačí sa zahĺbiť v samote a neinformovanej izolovanosti do tajomstiev La Salettských — a nemožno očakávať iba znásobenie trestov a katastrof.

7./3. 47.

„... invocavi, et venit in me spiritus sapientiae.“

Sv. Tomáš, za ktorého meno sa stavajú tolki ozaj neveriaci Tomáši, daj tým, ktorí naozaj veria v Pána Ježiša Krista, intenzitu, aby zapálili svet láskou k nemu a aby sa smeli spáliť v tejto láske, ktorá šľahá z Božského Srdca.

16./3. 47.

Každý prejav okrem vnútornej modlitby môže byť niekedy azda len výrazom určitej formy pýchy. I umenie, i veda, i všetka duchovosť môžu byť azda len formami výhovoriek pýchy pred nehybnou tvárou istoty smrti.

18./3. 47.

Vždy, keď sa nám zdá, že svet je taký alebo onaký, sme azda príliš sfarbení vlastným vnútrom. Azda vždy, keď sa nám všetko vidí beznádejne pustým a neopraviteľ-

ným, vlúdilo sa do nás zlo. A všetko je zas krásne a vzbudzuje veľké nádeje vtedy, keď sme zaplavení milosťou.

24./3. 47.

Je nepodstatné, aká je politická konštelácia alebo naša pozícia. Význam má iba vzdialenosť stredu Božského Srdca od nášho srdca. Všetku ľudskú problematiku nosíme so sebou ako slimák domček. Niet úniku, všetko treba riešiť na výslní Boha.

30./3. 47.

Až do druhého príchodu Kristovho sú vždy aktuálne a platné slová sv. Cirkvi, najmä slová jej liturgie. „Liberator meus de gentibus iracundis“ sa vždy niekde na svete ozýva z najhlbšej úprimnosti srdca. Darma je, „oves meae vocem meam audiunt“, lebo človek nakoniec vždy príde na to, čo stojí v 117. žalme: „Bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine. Bonum est sperare in Domino, quam sperare in principibus.“

31./3. 47.

Katolícku tvár by bolo treba opísať a vyobraziť. Zažiarila by nielen fyziognómia, ale i fyziognómia duše. Všetci, najmä liberáli, vyčítajú katolíkom, že sa oddeľujú, že sa odšepujú od ostatného sveta, že si chcú každý odbor, každý kút sveta myšlienok urobiť vlastným, pre vlastnú potrebu, nepreklenuteľne neprístupným pre ostatných.

Je v tom kus pravdy. Ale kus obrátenej

pravdy. Je to pravda handrára, ktorý zo strachu pred veľkým, naň havkajúcim psom, volá na gazdu: Držte toho psa, lebo vám ho roztrhám.

Všetka teória je umelou dedukciou, bez absolútnej hodnoty, bez hodnoty meradla. Všetka veda a výučba je jednostranná, ak pre iné nie, tak preto, že sa stavia do absolútnej pózy, do pózy pravdivosti, keď neguje pravdu viery a jej absolútnosť; preto, že ju v skutočnosti neguje nevšímavosťou, ako by jej nebolo. Vieru eliminovať z hocičoho je lož. Lebo prítomnosť vedomia a poklony pred večnou Pravdou neuberie ani za mak vedeckosti, naopak, iba jej prítomnosť ju dopĺňa a životne zaokruhuje.

Ako jestvuje katolícka archeológia, tak jestvuje i katolícka literatúra. Ako jestvuje katolícky skaut, tak jestvuje i katolícke odborárstvo.

A jestvuje i katolícka tvár. Formuje ju vedomie jestvovania Boha a jeho spolužitie v ľudskom vnútri, meditatívny život a správanie vnútra i vonkajšieho života podľa božieho hlasu svedomia. V dôvere v nekonečnú láskavosť božiu, v boji s vlastnou slabosťou a so zlobou sveta, vo vedomom, vnútorne napätom naslúchaní tajomstvám života, zloby a smrti, ktoré nás obkľučujú, sa stvárnjuje.

Jemnosť, naklonená nad núkané božie mystériá, láskavosť, vrozená i vybojovaná v ško-

le znášania, a heroická, tichá, stála príprava na najkrajšiu obeť — to je katolícka tvár.

Pevnosť a vážnosť, lásku prezrádzajúca istota, odhodlanosť na smrť a ľahko bolestný výraz nad mystériom iniquitatis, ktoré vynútilo takú smrť Kristovu a naše jej prípadné nasledovníctvo, ale v diaľke istota tela zmŕtvych vzkriesenia.

Je to tvár, o ktorej napísal prorok Izaiáš:
... ideo posui faciem meam ut petram durissimam et scio, quoniam non confundar.

6./4. 47.

Socializmus je dieťaťom kapitalizmu. Jeden životný nerv ich pojí k sebe, žijú ako dva konce jedného organizmu, živé z jedného srdca. Žijú jeden s druhým, jeden z druhého. A len preto je medzi nimi taký urputný boj, lebo nechcú uznať, že vo chvíli zániku kapitalizmu udrie hodina smrti socializmu.

Obom je smrť a vzkriesenie ľahostajné, a preto budú nakoniec zahodené do toho istého koša metafyzických smetí. Žiť bude len to, čo nechce len žiť. Ako i o Kristovi sa spieva:
Dux vitae mortuus regnat vivus.

4./6. 47.

Dusno je. Už 4 mesiace nepršalo. Dusno je vo svete. Ako v letnej izbe ťažko chorého alebo umierajúceho. Vzduch kliatby a nenávisť naplňuje priestor sveta, i duchovný priestor, huspeninou predzvesti Nepredvídaného.

Keď je priveľa kyslíka, nevedia sa pľúca

hnúť. Keď je priveľa možností diania, žitia a tušenia, stuhne pero.

Rozbesnené slnko tohto roku visí ako čertovo srdce nad vyschýnajúcim svetom.

6./6. 47.

Pred niekoľkými týždňami prešiel popred horizont, lemovaný rodnými vrchmi, Veľký Anjel, nadnášaný hmlou Večnosti.

Bol to jeden z tých veľkých, silných a presvedčivých snov, ktoré sú i zobudenému vedomiu dôkazom. A je to v mojom živote, ktorý je pelešou snov, druhý anjelský sen, ktorý dáva takú istotu z Nadprirodzena ako zažitý zázrak.

No v týchto dňoch bezútešnej situácie svetovej je pekný sen — zasa mnoho.

A veď všetky búrky, ktoré lámu srdcia, sú len na to, aby sa svet stal takým, aby v ňom pre človeka — i sen bol niečím veľkým, aby sa život zasa stal v celosti udalosťou.

14./6. 47.

Večnosť je vždy a prítomnosť je Nekonečno, ktoré doráža na naše smysly. Prítomnosť je večná. Pascal píše: Ježiš bude v agónii až do konca sveta; nesmie sa spať do toho času. Áno. I Ježišova strašná agónia je prítomnosťou. A křčovité spieranie sa utrpeniu je odopieraním spoluúčasti na tejto agónii, ktorú vyžaduje hlavne od katolíkov.

Toto je nálada všetkých veľkých a kato-

lických a svätých duší od sv. Pavla až po Leona Bloya, toto je cementom ich vnútornej stavby. Vylučovaním prežívaného tajomstva ustavičnej prítomnosti Ježišovho smrteľného boja sa mrví katolícky život i katolícka smrť. Len s večne umierajúcim Ježišom žijeme.

A Ježiš sa opýtal Melánie, La Salettskej pastierky: Sestrička, si hodná, aby si znášala také utrpenie?

Miera nášho utrpenia je čiastkou výrazu našej hodnoty pred Ježišom, pred Božím Utrpením, pred Božou Chudobou.

„Erit enim tempus et sanam doctrinam non sustinebunt.“ Večná Prítomnosť je i mnohým „veriacim“ príťažou. Radi by sa jej vyšmykli. A preto Boh núti svet, aby trpel. Je to, pravda, menejcenné utrpenie.

Dnes máme nočnú adoráciu. Čas na meditovanie o tomto.

15./6. 47.

Tajomstvo obopína svet — zvonku i zdnuka. Od dychu kvetinky, od úsmevu každej živej bunky až po sfinkovitý pohľad neživej prírody všetko zaváňa tajomstvom. Nič nie je samozrejmé. Celý život a všetky jeho prejavy sú permanentne nepochopené zázraky.

Tajomstvo je závoj alebo závojom zahalené bytie. Ale keď ho odhrnieme, nie sme ešte mimo zázraku. Byť za závojom znamená iné ako cítiť úžas nad skutočnosťou tajomstva.

Úlohou katolíckeho spisovateľa je sprítomňovať tajomstvo. Vlastne ani nie sprítomňovať, lebo veď je prítomné, ale urobí ho citeľnejším. Ale i na adresu katolíckych spisovateľov, ktorí si ozaj zasluhujú to meno, sú adresované slová Lukášovho evanjelia: Verumtamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subjiuntur: gaudete autem, quod nomina vestra scripta sunt in caelis.

Veľkosť tvorby je v našom hosťovaní vo svete stvorenom.

22./6. 47.

Šaštín. Ludová zbožnosť nemusí byť zbožnosťou Iudu. Rozumiem ňou určitú gotickosť duše, z veľkej sily a robustnosti vyvierajúcu vážnosť a významnosť triezvých vonkajších výrazových prostriedkov pre náboženský zážitok. Keď sa prežehná ťažkou rukou silný chlap, keď sa pomodlí Otčenáš a Zdravas na dajaký úmysel, je v tom toľko intenzity a tak mohutné kráčanie do stredu Božstva, že sa ani nedá prirovnať ku kadejakým málokrvným intelektualistickým meditáciám a barokovým individualistickým duševným privátnym náboženským čačkám.

Lud je všetko. Popule meus, nie: domini mei.

23./6. 47.

Pane Ježišu, som zbytočný ako slnko medzi západom a východom, ako dážď, ktorý neprší.

Pane Ježišu, či mne už nič nemôže pomôcť len smrť? Aspoň trpieť sa smie.

Ničoho sa nebojím. Žijem rád pred Tvojimi veľkými rozhodnutiami. Človek je sám, lebo vie — že si. Mimo Teba sa nedá byť, i keď sa chce.

Pane Ježišu, daj iným môj čas, už mi je skoro na farchu. Ludská prítomnosť sa ľahšie nahradí ako jej neprítomnosť.

Alebo dávaš bôľ, aby pred ním boly utrpenia nepatrnými?

Srdce vždy kľáči — v každej polohe.

28./6. 47.

Svetom sa valia mračná, ktorých brušiská sú vypchaté búrkami, mračná od Východu a od Západu. Ale medzi nimi stojí — lebo medzi nimi sa dá i stáť — človek; stojí rovno, a preto je medzi ním a každou dobou rovnaká vzdialenosť. Dejinný sen skutočností sa v ňom pojí so zjavenými zrkadlami Večnosti.

Myseľ, srdce i chrbticu má vzpriamenú do jednej čiary. A plody pravého vedomia mu dozrievajú na bledších i šedivejších škraniciach. Len po členky mu doráža malý sčernený príliv smútku. Plecami sa opiera občas v kozmickej ustatosti o vrcholce istoty z plnosti časov.

Ak sú krídla nohami vzduchu, zvečňuje svojim pohľadom túžbu Čistých.

Ak je modlitba tvorivou činnosťou a utrpenie schodišťom zrenia, každý dych jeho práce je posvätený.

Toto by mohlo byť duševné ex libris katolíckeho umelca.

30./6. 47.

Možno povedať jednoducho: Sv. Pavol nie je populárny svätec. Nemožno ho vzývať pri hľadani zapotrešených kľúčov ani pri naháňaní cudzích telies v operačných ranách a malé mladé alebo staršie „podplácačky“ sv. Antonka len mrazivo myslia na nekompromisného božieho kárateľa malosti a duchovného záplatkárstva.

Sv. Pavol stojí závratne mohutný v chladej tóni ustavičného Súdu Božieho nad chronicky nerozhodnými.

Každý je významný pre seba. Aspoň do určitej miery. Každý — i najpokornejší. Ale jedine významné je, ako tento svoj význam obráti do smeru božieho. I vlastné slabosti i svoju prirodzenú obmedzenosť len treba koordinovať s kmitaním a prúdením prítomnosti Boha podľa príkladu sv. Pavla. Non acquievi carni et sanguini. Lebo keď raz človek „vie, komu uveril“, nemôže robiť iné, iba horieť.

Sv. Pavol nás bude podporovať vo všetkých divočinách lásky, aby naša znehodnotená krv raz vzkypela šumom najdrahšej krvi Ježišovej.

5./7. 47.

Socializmus mladých je často vnútorná nejasnosť, zakrytá pred posledným súdom vlastného srdca mnohými rečami o jasnosti.

15./7. 47.

Rozheganý spoločenský poriadok oboch hemisfér zeme je príznakom choroby jej základov. Základom spoločného a spoločenského života musí byť všetkými prijatá mravná norma, ktorá je jednotná pre život jednotlivého človeka práve tak ako pre celý národ a pre celú spoločnosť.

Mravnosť môže byť len jedna; trvanlivá môže byť len vtedy, keď je zakotvená v niečom nemenlivom; nemenlivý je však iba Boh. Všetka tzv. mravnosť, ktorá nie je zakotvená v Bohu, je pseudomravnosť, výhovorka mravnosti alebo jednoducho nie mravnosť, teda nemravnosť.

Keďže k nám Boh prehovoril skrze prorokov a zjavil sa nám vo svojom jednorodenom Synovi Ježišovi Kristovi, len kresťanská mravnosť je mravnosťou. Svet sa môže uzdraviť len tým, že čím viac ľudí bude akceptovať vieru a tým čínom i mravnosť kresťanskú.

Tackáme sa nad úžasne nebezpečnými priepasfami, lebo vládnuci a rozhodujúci mužovia nášho veku neakceptovali a neuskutočňovali Kristove mravné normy. Sprievodnými znakmi toho odklonu je stále nemravnejšie a neúprimnejšie správanie sa svetovej diplomacie a stále brutálnejšie metódy špionáže a vojny.

Boh nás tresce nami samotnými. Dovoľuje, aby sme si navzájom rozbíjali hlavy. Duše bude on strašnejšie preosievať.

Ale veď toto všetko omnoho krajšie a múdrejšie a platnejšie vyslovili ostatní pápeži.

18./7. 47.

Smutno.

Ždiar.

Čo sa mi zastrájate?
Zavše musím dúchnuť.
Z čoho sa napájate,
nemôžem sám zhltnúť.

Dáždik cverny napína.
Nebo smutno zíva.
Nech je srdce dolina,
ktorou sám Boh kýva.

31./7. 47.

Všetko vzniká z dačoho. Ale všetko je pritom nové. Vo všetkom sú staré prvky, ale v obmene a nekonečnom počte možných variantov spojené s novými. Preto je vždy všetko iné.

Nič sa nemôže fyzikálne vrátiť na to isté miesto. Každá konštelácia je len raz možná. Renesancie neexistujú a nikdy neexistovaly, iba ako nepravdivé dejinné nálepky. Renesancie sú absurdum a hlúposť. Keď sa v konečnom smysle nič nemôže vrátiť na bývalé stanovisko, do bývalej, ale nenávratnej súhry vonkajších a vnútorných vzťahov, možno smelo hlásať stálu novotu všetkého. To je jedno z krásnych dobrodružstiev Ducha Svätého v stvorení.

Je možné, že na novotách je najlepšie to, čo v nich zo starého ostalo.

Oproti určitej aktívnej realite môže stať na túto konšteláciu zvlášť citlivá, lebo zvlášť prispôsobená štruktúra subjektívna, na tú patričnú vysielачku prispôsobený prijímač. To je prorok alebo vizionár, alebo básnik, alebo svätec — svojej doby.

1./8. 47.

Keby sa každý človek na svete hermeticky uzavrel do okruhu svojej pôsobnosti s maximálnym tvorivým vypätím, takže by svoju dielu venoval celú svoju silu, nemohlo by dôjsť k vojnám.

Dnešné zrútenie hierarchie hodnôt vzniklo z veľkej časti z nudy nad zradenými, prázdnyimi plochami nevyužitej tvorivosti.

2./8. 47.

Všetko, čo je v Písme svätom, je vzorom a má v malom i vo veľkom nasledovateľov.

Felix culpa... Áno, i v osobnom živote človeka jestvuje spásonosný hriech. V každom živote, i v živote sviatosťne podopieranom bývajú obdobia letného sucha, keď sa na každom kroku narazí na plytčinu. Je sparno, nedá sa pohybovať a dýchať, vzduch duše je ako rósol. Treba búrky, treba rozvírenia, treba úderov. Aby sa mohlo vzletieť, treba byť nízko. A dakedy šťastným odrazom tohto — ak sa to smie povedať — spustnutia svätosti je bolesť pádu. Pán Boh chráň, nie hľadaný

hriech, ale milosť bolestného uvedomenia vlastnej Iudskej vratkosti.

4./8. 47.

Žijeme v celkom novej dobe, ktorá dosiaľ nemá mena. Novovek sa iste skončil. Historici zadelili historický vek podľa určitých kritérií ideových a ich realizácie.

Koniec novoveku sme nezbadali, lebo história nesťahuje s veľkým hrmotom záclonu nad jednou vypredanou miestnosťou a otvára novú. Nečujne sa rodí nové a staré žije ešte i v novom.

Novoveku je koniec preto, lebo jeho vedúce idey sa materiálne a morálne uskutočnili, ale ich ideový základ odumrel. Moderná fyzika a ostatné prírodné vedy, na ktoré sa toľko opieral, vykrútily vlastne krk materializmu. Novovek prestal vtedy, keď humanizmus a tzv. renesanciou začatý proces rozkladu osobnosti a všetkého ostatného narazil svojím sebavedomým čelom na nové fakty vratkosti starej kauzality a pojmov hmoty — energie a času — priestoru.

Nový vek na jednej strane bude hraničiť s novovekom, kým na druhej sa naň opiera prvý „stredovek“. Materialistický vek medzi dvoma vekmi spiritualistickými.

10./8. 47.

S pohnutím držím v rukách ostatný odkaz krstnej matky, ktorá zahynula tragicky v apokalyptickom víre zloby. Je to z knihy vy-

trhnutý list s dvoma obrazmi. Znamená pre mňa viac ako osobný odkaz. Je to odkaz vizionársky otvorenej duše, ktorý platí pre každého a pre celý náš vek.

Na jednej strane je Velasquezov Kristus: smutný a doráňaný, s hlboko sklonenou hlavou a privretými očami s čerstvo odumretou krvou a na smrť uboleným srdcom mnohých nadarmo milujúceho Spasiteľa. Na druhej strane je Belliniho Kristus: jasný a žiarivý, vyrovnaný, vo všetkom a nad všetkým, v plnej sile božej lásky, prenikajúcej večne všetky tajomstvá.

Všetka minulosť zapojená do všetkej budúcnosti.

A nad tým všetkým nadpis cesty jedinej spásy a nezmernej nádeje:

Pax Christi in regno Christi.

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry should be supported by a valid receipt or invoice. The second part outlines the procedures for handling discrepancies and errors, including the steps to be taken when a mistake is identified. The third part provides a detailed breakdown of the financial data, including a summary of income and expenses. The final part concludes with a statement of the total balance and a recommendation for future actions.

OBSAH

Prečo som sa stal katolíkom? — — —	7
Stretnutie s Pánom Bohom — — —	22
Malá rozprava o jazvách — — — —	27
Básnik a Kristus — — — — —	30
Rozhovor v bielom — — — — —	36
List chorému básnikovi — — — —	41
Exeamus igitur — — — — —	43
Viera za sklom — — — — —	50
O pravých a zdanlivých pyramídach —	57
Na Vianoce chorým. (Vianočný prívet v nemocnici) — — — — —	65
Sv. Ján z Boha, sociálny svätec — —	69
Švajčiarska kultúrna situácia roku 1946	73
Causerie o Werflovi — — — — —	81
Rekviem za vyznavača — — — —	92
Láska v katolíckom manželstve — —	98
Veda alebo viera — — — — —	111
Eucharistia očami konvertitu — — —	128
Marginálie — — — — —	148